

TOEKOMST VOOR ISRAËL

ISBN 978-90-78323-18-1
NUR 716

© 2012 Guido de Brès-Stichting, Gouda
www.wi.sgp.nl

Omslag: Sprékend, Nieuwerkerk aan den IJssel

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij digitaal, elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, digital, electronic, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

Toekomst voor Israël

Zicht op het conflict tussen Palestijnen en Joden

Drs. J.W. van Berkum e.a.

mei 2012

Nota nr. 40

GUIDO DE BRÈS-STICHTING [WI-SGP] - GOUDA

Inhoud

Woord vooraf	7
1. Inleiding.....	11
2. De historie van het conflict	15
2.1 De wordingsgeschiedenis van het volk Israël	15
2.2 Het Midden-Oosten in vogelvlucht.....	16
2.3 Het Europese Jodendom en het zionisme	17
2.4 Veranderende internationale context.....	18
2.5 Ontwikkelingen tijdens het Interbellum.....	20
2.6 De stichting van de staat Israël.....	23
2.7 Voortdurend conflict, Koude Oorlog (1948-1989).....	25
2.8 Palestijns terrorisme en intifada's.....	26
2.9 Uitblijvende vrede (2000-2012).....	28
2.10 Conclusie.....	29
3. De aard en de perceptie van het conflict	31
3.1 Religieus conflict	31
3.2 Hamas	36
3.3 Fatah en de PLO.....	37
3.4 De cognitieve oorlog.....	42
3.5 De beeldvorming over het conflict.....	47
3.6 Conclusie	50
4. Bijbelse visie op Israël.....	53
4.1 De Joden als volk van God.....	53
4.2 Het beloofde land Israël.....	59
4.3 De staat Israël.....	62
4.4 Conclusie	64
5. SGP-visie op bestuur van Israël en Palestijnse gebieden	67
5.1 Is Israël een apartheidsstaat?	67

5.2 De veiligheidsmuur.....	71
5.3 De 'bezetting' van de Westelijke Jordaanoever	73
5.4 Het nederzettingenbeleid van Israël	76
5.5 Palestijns bestuur over de Westelijke Jordaanoever	78
5.6 De positie van christenen in de Palestijnse gebieden	82
5.7 De Gazastrook.....	85
5.8 Conclusie	87
6. SGP-visie op een Palestijnse staat	89
6.1 Arabische Lente	89
6.2 Positie Israël.....	91
6.3 Opstelling Palestijnen	95
6.4 Noodzaak van een Palestijnse staat	97
6.5 Eénstaatoplossing.....	99
6.6 Tweestatenoplossing.....	100
6.7 Randvoorwaarden voor oprichting Palestijnse staat	101
6.8 Veiligheidsgaranties voor Israël.....	102
6.9 Vluchtelingenproblematiek.....	103
6.10 Conclusie: handhaving status-quo	107
7. Conclusies en aanbevelingen.....	111
Literatuur	117
Toelichting bij de foto's.....	123

Woord vooraf

Sinds het einde van de 19^e eeuw kwam een terugkeer van Joden naar het Beloofde Land op gang. Deze ontwikkeling vond haar hoogtepunt in het jaar 1948. Na eeuwen hadden ze weer een eigen staat. De verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog, waarin de planmatige en systematische vernietiging van miljoenen Joden had plaatsgevonden, stonden nog vers in het geheugen. Die afschuwelijke collectieve herinnering gaf aan de oprichting van de staat een extra dimensie. Het was mede om die reden een zaak van vreugde dat in mei 1948 de staat Israël kon worden uitgeroepen als uitloeisel van VN-resolutie 181, die een paar maanden eerder met ruime meerderheid was aangenomen.

Het was echter niet zo dat de bewoners van de nieuwe staat op hun lauweren konden rusten. Integendeel, de woorden van David Ben Gurion waarmee hij de oprichting van de Joodse staat proclameerde, waren nog maar net uitgesproken, of het jonge Israël kreeg te maken met een aanval van vijf Arabische landen. Daarmee was de eerste oorlog een feit. Vanaf dat moment loopt het Arabisch-Israëliësch conflict, of zo men wil het Palestijns-Israëliësch conflict, als een dominante rode draad door de geschiedenis van het Midden-Oosten. Kan dit opgelost worden en zo ja, hoe?

Op deze prangende vraag wordt in deze nota, die een gezamenlijke uitgave is van de Guido de Brès-Stichting en de SGP-Jongeren, ingegaan. Voor de SGP staat het bestaansrecht van de Joodse staat Israël niet ter discussie. Veel argumenten zijn daarvoor aan te dragen. Voor de SGP spelen daarbij de Bijbelse gegevens, zoals de landbelofte die God Zelf in Zijn Woord, de Bijbel, heeft laten opnemen, een belangrijke rol.

Drs. J.W. van Berkum, wetenschappelijk medewerker van de Guido de Brès-Stichting, heeft deze nota samengesteld. Daarnaast zijn er vanuit de SGP-Jongeren bijdragen geleverd door H.J. Nijnsink MA, G.J.

van Panhuis MA en J.M. ten Hove MA. De besturen van het Wetenschappelijk Instituut voor de SGP en de SGP-Jongeren zijn de schrijvers erkentelijk voor het samenstellen van deze toegankelijke en op het probleem toegespitste nota.

Het is onze wens dat deze nota een bijdrage zal leveren om het probleem dat al decennialang de politiek in het Midden-Oosten beheerst en dat een mondiale uitstraling had en heeft, op een evenwichtige en constructieve manier te benaderen.

Namens het bestuur van de Guido de Brès-Stichting,
Dr. W. Fieret

Namens het bestuur van de SGP-Jongeren,
J. Rozendaal

1. Inleiding

Israël is een relatief klein land. Het is qua oppervlak ongeveer half zo groot als Nederland. Desondanks staat de Joodse staat in het islamitische Midden-Oosten voortdurend in de belangstelling. De aandacht van de hele wereld is op Israël gericht. Iedereen heeft een mening over het voortslepende conflict tussen Israël en de Palestijnen en de oplossing daarvan.

In toenemende mate wordt in de publieke opinie de houding van Israël als de hoofdoorzaak aangewezen dat er nog geen vredesakkoord met de Palestijnen is. Israël wordt door velen gezien als de agressor en de Palestijnen als de slachtoffers. Deze opvatting wordt versterkt door de berichtgeving over het conflict in de media. De media hebben grote invloed op de beeldvorming van mensen over het Palestijns-Israëliësch conflict. Het is echter de vraag of de berichtgeving in de media voldoende recht doet aan de aard van het conflict en ook een betrouwbaar beeld schetst van de werkelijkheid.

De SGP voelt zich verbonden met het Joodse volk en als afgeleide daarvan met de Joodse staat Israël. In het beginselprogramma van de partij is die verbondenheid ook tot uitdrukking gebracht: "De Joden zijn de 'beminden om der vaderen wil', die door de HEERE hun land toebedeeld kregen, zoals beschreven is in het Oude Testament. De meest wezenlijke belofte van het genadeverbond is, dat Christus de Enige Naam tot zaligheid is voor Jood en heiden. Daarom is er een diepe verbondenheid met het volk Israël, waaruit de Christus is voortgekomen." De SGP heeft de Nederlandse overheid er dan ook altijd toe opgeroepen oog te hebben voor het welzijn van het Joodse volk en zich in te zetten voor de vrede en stabiliteit in het Midden-Oosten.

Vrede en stabiliteit zijn er in het Midden-Oosten niet. De Arabische Lente lijkt daaraan ook geen bijdrage te leveren. Integendeel. De vrees is reëel dat radicale moslimgroeperingen het in verschillende

staten in het Midden-Oosten in toenemende mate voor het zeggen gaan krijgen. Naar verwachting zal dit de verstandhouding met Israël niet ten goede komen. Israël vreest bijvoorbeeld dat er een eind komt aan het vredesverdrag met Egypte. Hierdoor komt de Joodse staat nog meer alleen te staan.

Het conflict tussen Palestijnen en Joden lijkt onoplosbaar. Al decennialang worden vredesbesprekingen gevoerd. Tot op heden zonder resultaat. De voortdurende aandacht voor deze problematiek in de media en de actuele ontwikkelingen in het Midden-Oosten zijn voor het Wetenschappelijk Instituut voor de SGP aanleiding een nota over dit conflict te publiceren.

Doel van deze studie is inzicht te bieden in wat er in het Midden-Oosten en in het bijzonder in Israël en de zogeheten Palestijnse gebieden aan de hand is. Waarom is Israël huiverig om vrede te sluiten met de Palestijnen? En willen de Palestijnen eigenlijk wel vrede met Israël? Een antwoord op deze vragen is nodig, omdat pas dan zinvol kan worden nagedacht over de vraag of er uitzicht is op een oplossing van het conflict tussen Israël en de Palestijnen.

De hoofdvraag die in deze studie centraal staat is wat de visie van de SGP is op het conflict tussen Joden en Palestijnen en in hoeverre de oprichting van een Palestijnse staat wenselijk is.

Op basis van deze probleemstelling worden de volgende onderzoeksvragen afgeleid en beantwoord. Wat is de historie van het conflict? (hoofdstuk 2). Wat zijn de aard en de perceptie van het conflict? (hoofdstuk 3). Wat zegt de Bijbel over het Joodse volk, het land Israël en de staat Israël? (hoofdstuk 4). Wat is de visie van de SGP op het bestuur van Israël en de Palestijnse gebieden? (hoofdstuk 5). En tot slot de vraag: Wat is de visie van de SGP op de vorming van een Palestijnse staat? (hoofdstuk 6). Deze studie sluit af met een overzicht van de belangrijkste conclusies en aanbevelingen (hoofdstuk 7).

2. De historie van het conflict

De geschiedenis van het Jodendom begint zo'n 2000 jaar voor Christus als de aartsvader Abraham vanuit Ur naar het land Kanaän trekt. In dit hoofdstuk schetsen we de historische band tussen het Joodse volk en het huidige Israël en beschrijven we in hoofdlijnen hoe het conflict tussen Palestijnen en Joden is ontstaan en zich heeft ontwikkeld.

Allereerst wordt de wordingsgeschiedenis van het volk Israël kort weergegeven (2.1) en wordt summier stilgestaan bij de situatie in het Midden-Oosten ten tijde van de Middeleeuwen (2.2). Daarna wordt ingegaan op de wortels van het Jodendom in Europa en de opkomst van het zionisme (2.3) Om het conflict tussen Joden en Palestijnen te duiden is de periode van het Interbellum (1918-1940) cruciaal; hierin wordt de veranderende internationale context beschreven. Belangrijke markeringspunten zijn de Eerste en Tweede Wereldoorlog, de Balfourverklaring en de White Paper (2.4 en 2.5). In paragraaf 2.6 wordt de stichting van de staat Israël in 1948 beschreven, waarna in paragraaf 2.7. de gebeurtenissen ten tijde van de Koude Oorlog worden geschetst. Vervolgens wordt in twee paragrafen kort de contemporaine geschiedenis van het conflict tussen Joden en Palestijnen geduid (2.8 en 2.9). Het hoofdstuk sluit af met enkele opmerkingen over de houding van Israël en de Palestijnen lopende het conflict (2.10).

2.1 De wordingsgeschiedenis van het volk Israël

In Palestina hebben altijd Joden gewoond. De geschiedenis van Israël zou op uiteenlopende momenten een denkbeeldig startpunt kunnen hebben. Overtuigend is de Bijbelse geschiedenis van Abraham, door God geroepen uit Ur. Vanuit Ur reist hij via Haran naar Be'er Sheva, in het zuiden van Israël, zo meldt de Bijbelschrijver Mozes in Genesis 11 en 12. Vanaf dat moment is de Joodse geschiedenis geografisch verbonden met het Beloofde Land.

De geschiedenis van de nakomelingen van Abraham was in de eerste eeuwen er een van een zwervend volk. Ten tijde van de koningen David en Salomo, ongeveer tien eeuwen voor het begin van de jaartelling, kreeg het Joodse volk voor het eerst een vaste verblijfplaats. Op dat moment wordt de naam Sion voor het eerst genoemd. Vanaf die tijd werd Sion, of Jeruzalem, het centrum van Israël. Na de verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen in 70 na Chr. brak opnieuw een tijd van *diaspora* - verstrooiing - aan.

Het heimwee naar Jeruzalem bleef, een verlangen zoals verwoord in het klaaglied aan de rivieren in Babylon, toen Israël in ballingschap verkeerde: "Indien ik u vergete, o Jeruzalem, zo vergete mijn rechterhand zichzelf (...), zo ik aan u niet gedenke, zo ik Jeruzalem niet verheffe boven het hoogste mijner blijdschap." In de Joodse gemeenschap door de eeuwen heen bleef altijd het verlangen: 'Volgend jaar in Jeruzalem'.

2.2 Het Midden-Oosten in vogelvlucht

Na de verwoesting van Jeruzalem in 70 na Chr., beschreven door de Joodse geschiedschrijver Flavius Josephus, bleven er Joden in Palestina en het Midden-Oosten wonen. Het overgrote deel van de Joden verspreidde zich over de hele wereld. Terwijl Europa na de val van het West-Romeinse Rijk in 476 een periode van culturele crisis doormaakte, bloeide de cultuur in het Midden-Oosten. Een belangrijke ontwikkeling was de opkomst van de islam in de zevende eeuw. Vanuit Mekka - waar Mohammed (570- 632 na Chr.) het Arabische Rijk stichtte - veroverde de islam snel terrein.

De culturele bloeiperiode van de islam werd echter verstoord. Intern ontstond er een scheuring tussen soennieten en sjiieten over het vraagstuk van de rechtmatige opvolging van Mohammed. Vanbuiten werd het rijk aangevallen, onder andere door de kruisvaarders, die vanuit Europa naar het Heilige Land trokken. In 1099 werd Jeruzalem door een leger van kruisvaarders veroverd. Nog geen eeuw later, in 1187 veroverde de Koerdische vorst Saladin Jeruzalem. De culture-

le bloei stagneerde. Vanuit Turkije rukten de Ottomanen op. Vanaf de zestiende tot het begin van de twintigste eeuw behield het Ottomaanse Rijk zijn greep op het Midden-Oosten.

Joden in de verstrooiing onderhielden altijd wel een bijzondere relatie met Palestina en Jeruzalem in het bijzonder. Door de eeuwen heen hadden kleine groepen Joden zich proberen te vestigen in Israël. Een groot succes werden deze, veelal religieus geïnspireerde, missies niet. Buiten Jeruzalem hadden Joden het moeilijk: ze werden verjaagd of gedwongen zich te bekeren tot de islam.

2.3 Het Europese Jodendom en het zionisme

De culturele wortels van Israël liggen, naast de klassieke Joodse traditie, in Europa. Joden droegen in rijke mate bij aan het Europese culturele en wetenschappelijke erfgoed. Namen als Baruch Spinoza, Felix Mendelssohn-Bartholdy, Gustav Mahler en Heinrich Heine spreken nog steeds tot de verbeelding. De geschiedenis van Israël is ook een gedeelde Europese geschiedenis.

De emancipatie van de Joden na de Franse Revolutie (1789) bracht hen uit het isolement. Juist datzelfde Frankrijk was ook het land waar antisemitisme, meer dan in Duitsland, manifest aanwezig was. Een bekend voorbeeld van het Franse antisemitisme is de zogenaamde Dreyfus-affaire. Dit schandaal draaide om de Franse officier Alfred Dreyfus, die van Joodse komaf was. Hij werd in 1884 veroordeeld wegens landverraad. Hij zou een Duitse spion zijn. De schrijver Émile Zola bracht in 1898 in een artikel met de titel 'J'accuse' (ik beschuldig) het schandaal aan het licht: Dreyfus was onterecht veroordeeld. De Dreyfus-affaire werkte als een katalysator. Tegen de zwarte achtergrond van toenemend antisemitisme, met name in Oost-Europa, ontwikkelden Joodse denkers een ideologie die streefde naar een terugkeer van Joden naar het Beloofde Land.

De lange negentiende eeuw (1789-1914) is de eeuw van de ideologieën. Het liberalisme, het conservatisme, het socialisme en het

communisme kregen in dit tijdperk een eigen dynamiek. Behalve genoemde ideologieën was er een nog prominentere ontwikkeling: de opkomst van het nationalisme. Begrippen als taal, volk, territorium en herinnering werden ideologisch geladen. Juist in deze turbulente negentiende eeuw werd het nationalisme een voedingsbodem voor de Joden in de diaspora. Zij grepen hun laatste strohalm: het nationalisme op Joodse leest geschoeid, het zionisme.

Het zionisme kan omschreven worden als een ideologie die streefde naar een Joodse staat in het Beloofde Land. Theodor Herzl kan gezien worden als één van de grondleggers van het zionisme. Herzl wilde een nationaal tehuis voor de Joden in de verstrooiing, schrijft hij in *Der Judenstaat*. Die staat kon geografisch in Palestina gerealiseerd worden, maar ook in Oeganda of elders ter wereld. Herzls beoogd is een klassiek voorbeeld van een utopie, maar zijn boodschap – emigratie naar Palestina – niet. Verrassend was die boodschap van emigratie niet. In een tijdperk van groeiend natiebesef werd het staatloze karakter van Joodse minderheden in Europa steeds pregnanter.

In de loop van de achttiende en negentiende eeuw waren er verschillende kleine groepjes Joden naar Palestina getrokken. Door toenevend antisemitisme en de opkomst van het zionisme kwam de exodus naar het Beloofde Land op gang.

2.4 Veranderende internationale context

De huidige geografische lijnen in Palestina zijn niet zo oud. Ze kwamen pas na de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) tot stand. Van 19 tot 26 april 1920 kwamen de geallieerden uit de Eerste Wereldoorlog, Groot-Brittannië, Frankrijk en Italië, bijeen in het Italiaanse San Remo. Tijdens deze conferentie namen de geallieerden besluiten over de verdeling van het Midden-Oosten. Irak en Palestina, inclusief het huidige Jordanië, werden aan Groot-Brittannië toegekend.

De beslissingen die in San Remo genomen werden, moeten gezien worden in een Wilsoniaans discours. De Amerikaanse president Woodrow Wilson (1856-1924) was in zijn buitenlands beleid idealistisch. Hij vond *Realpolitik* en het streven naar *Balance of Power*, immoreel. Onder zijn hoede waren de Amerikaanse criteria voor internationale orde verhevener: democratie, collectieve veiligheid en zelfbeschikking. Blijkbaar was de onderliggende idee van Wilson geworteld in een positieve mensvisie en het geloof in het vreedestichende karakter van democratie. Een volk dat zelfbeschikking verworven heeft, heeft niet langer een reden om oorlog te voeren.¹ In Europa was gedurende de negentiende eeuw juist de doctrine van de machtsbalans belangrijk en toonaangevend.

In 1919 onthulde Wilson zijn veertienpuntenplan. Het recht van volken op zelfbeschikking nam een voorname plaats in. De nadruk in het plan van Wilson lag zelfs op het zelfbeschikkingsrecht en de noodzaak van een Volkenbond. Twee belangrijke gegevens die een cruciale rol zouden gaan spelen in de totstandkoming van een Joodse staat in Palestina. Het zelfbeschikkingrecht hield in dat volken zelf over hun politieke toekomst konden beslissen. Maar dit was niet voor elk gebied weggelegd. Saoedi-Arabië, bijvoorbeeld, kon wel zelf beslissen over zijn toekomst. Andere gebieden, waaronder Palestina werden daar nog niet rijp voor geacht. Palestina kwam onder het mandaat van Groot-Brittannië. Dit gebied strekte zich uit over iets minder dan 120.000 vierkante kilometer. Het betrof het gebied ten westen van de Jordaan en ten oosten van deze rivier. Van de Middellandse Zee tot de grens met Irak. In het zuiden grensde het gebied aan Egypte en bij Eilat aan Saoedi-Arabië. De noordgrens werd bepaald door Libanon en Syrië.

Voor mandaathouder Groot-Brittannië was de opdracht niet gemakkelijk. Het centrale onderdeel van de mandaatopdracht was namelijk het uitvoeren van de zogenaamde Balfourverklaring. Op 2 november

¹ Henry Kissinger, *Diplomacy*, New York 1994, p. 221-222.

1917 schreef de Britse minister van Buitenlandse Zaken, Arthur James Balfour, een brief aan Lionel Walter Rothschild (1868-1937), één van de zionistische leiders binnen het Verenigd Koninkrijk, die goede relaties onderhield met Chaim Weizmann. In deze brief beloofde de Britse regering aan de Joodse gemeenschap “a national home for the Jewish people” in Palestina.² De verklaring betekende een ondersteuning voor de zionistische beweging. Een mogelijke verklaring voor het ontstaan van deze tekst is de religieuze motivatie van Balfour en zijn premier Lloyd George. Beiden stonden, volgens Chaim Weizmann, als christenen sympathiek tegenover het zionisme.³ Eerder al had Frankrijk een poging gedaan door steun uit te spreken voor een ‘hergeboorte’ van de Joodse natie in Palestina.⁴

2.5 Ontwikkelingen tijdens het Interbellum

In 1920 ontving Groot-Brittannië uit handen van de internationale gemeenschap het mandaat over Palestina (zie kaart). De Balfour-

² De integrale tekst van de beroemde passage uit deze brief luidt als volgt: “His Majesty’s Government view with favour the establishment in Palestine of a national home for the Jewish people, and will use their best endeavours to facilitate the achievement of this object, it being clearly understood that nothing shall be done which may prejudice the civil and religious rights of existing non-Jewish communities in Palestine, or the rights and political status enjoyed by Jews in any other country”

³ Uit brieven rondom de Britse regering blijkt dat deze regering diverse motieven had om een belofte te doen aan de Joodse gemeenschap.

⁴ Benny Morris, *Righteous Victims: A History of the Zionist-Arab Conflict 1881-1999*, New York 1999, p. 74.

verklaring - met daarin de verwijzing naar 'a national home for the Jewish people' als startpunt voor de juridische ontwikkeling richting een eigen staat - werd uitgewerkt in het Palestina Mandaat dat de Volkenbond aan de Britten verleende.⁵ Al in de preambule wordt verwezen naar de Balfour-verklaring.⁶ Een bijzonder mandaat. Immers, het Joodse volk, voor wie de mandaatverplichtingen waren aangegaan, bevond zich voor een groot deel buiten het aangewezen gebied. De centrale verplichting in het mandaat richtte zich op het tot stand brengen van de randvoorwaarden voor een veilige woonplaats voor alle Joden, met behoud van de mensenrechten van andere inwoners van Palestina. Bovendien werd in diverse artikelen gesproken over de bevordering van Joodse immigratie, het creëren van een politieke structuur.⁷ "Kennelijk", zo concludeert Matthijs de Blois, "moest de realisering van de Arabische inwoners van het voormalige Ottomaanse Rijk gevonden worden in de Arabische politieke entiteiten, die zich in de eerste helft van de twintigste eeuw gaan aftekenen en die zullen resulteren in de creatie van Arabische staten, zoals Syrië, Jordanië, Irak en Saoedi-Arabië."⁸ In lijn met de Wilsoniaanse gedachte lag daar het zelfbeschikkingsrecht van de Arabische volken; de tekst van het Palestina Mandaat voorzag op den duur in politieke zelfbeschikking voor de Joden. De geschiedenis verliep veel ingewikkelder dan voorgesteld was.

Op dat moment waren veel Joodse families naar het Beloofde Land getrokken, aangemoedigd door de lijn die uit de Balfourverklaring en de mandaattekst naar voren kwam. Deze pioniers bouwden kleine nederzettingen. De Joodse aanwezigheid creëerde werkgelegenheid waar ook de Arabische bewoners van profiteerden. Het gevolg was

⁵ Matthijs de Blois, *Israël: een staat ter discussie?*, Heerenveen 2010, p. 45.

⁶ "Whereas recognition has thereby been given to the historical connection of the Jewish people with Palestine and to the grounds for reconstituting their national home in that country."

⁷ De complete tekst van het Palestina Mandaat is te vinden op de website van *The Avelon Project* van Yale Law School: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/palmanda.asp.

⁸ Matthijs de Blois, *Israël: een staat ter discussie*, Heerenveen 2010, p. 36.

een massale Arabische immigratie uit de omliggende landen. In materieel opzicht hebben de Arabieren voordeel gehad van de Balfour-verklaring. De levensstandaard van de Arabieren in Palestina was namelijk veel hoger dan in de omliggende landen.

Hoewel Palestina op dat moment dunbevolkt was, kwam het al vroeg in de jaren 1920 van de vorige eeuw tot schermutselingen. Onder druk van het groeiende Arabische nationalisme ontstond er verzet tegen de Joodse immigratie. Daarom besloot de Britse regering in 1922 dat zich in het oostelijk deel van het mandaatgebied (Transjordanië, 77% van het oorspronkelijke mandaatgebied) geen Joden meer mochten vestigen. Voor de Arabieren gold dit verbod niet. Door Transjordanië af te splitsen van het mandaatgebied waar Joden zich mogen vestigen, was het gebied voor een Joods Nationaal Tehuis 77% kleiner geworden dan aanvankelijk was toegezegd.

De Arabieren vreesden een Joods bevolkingsoverwicht. Radicale Arabische nationalistenvetzetten zich, onder leiding van Amin Al Hoesseini, tegen de Britten en de Joden. Tegenover de harde lijn van Al Hoesseini richtten de Joden een zelfverdedigingorganisatie op, Haganah. Van 1929 tot 1939 liep het regelmatig uit de hand. In zionistische kringen rees het besef dat zij het Arabisch nationalisme onderschat hadden. David Ben Gurion verklaarde: "wij en zij willen hetzelfde: we willen allebei Palestina."

Een andere belangrijke ontwikkeling tijdens het Interbellum is de oprichting van het Genootschap van Moslimbroeders in maart 1928. Een jonge leraar, Hassan al-Banna, was de oprichter. Hij was bedroefd om het verval van de islam en gaf daar het westen de schuld van. De enige hoop was de terugkeer tot de zuiverheid en eenvoud van de islam.⁹ De Moslimbroederschap groeide explosief en kreeg al snel vertakkingen in alle landen in het Midden-Oosten. Wat begon met voornamelijk liefdadigheid ontaardde in geweldsverheerlijking,

⁹ Mosab Hassan Yousef, *Zoon van Hamas*, Kampen 2010, p. 24-25.

niet in de laatste plaats tegen het jonge project dat Joden in Palestina waren begonnen.

2.6 De stichting van de staat Israël

De geschiedenis neemt tijdens de Tweede Wereldoorlog (1939-1945) een ongekende wending, zowel regionaal als internationaal. In Europa worden de Joden het gruwelijke slachtoffer van het antisemitische regime van Hitlers Derde Rijk. Diens programma van de *Endlösung* van het Jodenvraagstuk leidt ertoe dat 6 miljoen Joden de dood vinden in gaskamers en concentratiekampen. De urgentie van Joodse immigratie was duidelijker dan ooit.

Ondertussen zat de Britse regering klem tussen Joden en Arabieren en werd onder druk van de laatste groep de immigratie van Joden steeds meer aan banden gelegd. Dit werd onder andere duidelijk door de bepalingen in de zogenaamde 'White Paper' van 1939, die als een bom insloeg bij de Joodse gemeenschap. De Britten voldeden daarin geenszins aan de eisen vanuit het Mandaat. Ook nadien schoot de Britse regering tekort. Toen de kruitdampen van de Tweede Wereldoorlog optrokken en duidelijk werd hoe catastrofaal de Tweede Wereldoorlog was geweest voor de Joden nam de internationale kritiek op het Britse beleid toe. De wereldwijde opinie was op handen van de Joden.

Op 21 februari 1947 maakte de Britse regering bekend dat Engeland het mandaatschap over Palestina in 1948 wilde teruggeven aan de internationale gemeenschap. De Verenigde Naties stelden een onderzoekscommissie in die zowel met Joden als Arabieren probeerde te overleggen. De Arabieren hielden echter vast aan de 'alles-of-niets'-strategie die Amin Al Hoesseini als vanaf de jaren 1930 volgde.¹⁰ Het advies dat de commissie uitbracht, het zogenaamde verdelingsplan van de Verenigde Naties (resolutie 181), werd op 29 november 1947

¹⁰ L.A. Niewenhuijse, 'De staat Israël in historisch perspectief', in: *Vrede over Israël*, Den Haag 2005, p. 47.

in de Algemene Vergadering besproken. Het plan stelde voor in Palestina twee staten te vestigen. Plaatsen als Jeruzalem en Bethlehem moesten onder internationaal bestuur komen. Het plan werd aangenomen, maar alle Arabische landen stemden tegen.

Het waren rommelige maanden in Palestina. De Engelsen trokken zich terug en lieten een machtsvacuüm achter: een officieel bestuur was er niet. Er volgden hevige confrontaties tussen Joodse en Arabische strijders. Aan beide zijden was deze confrontatie buitengewoon wreed.

De Joodse leiders zetten zich in om gevolg te geven aan het plan van de VN. Hoewel er moeilijke concessies waren gedaan - de omvang van het Joodse deel was klein en belangrijke steden vielen onder internationaal toezicht - accepteerden zij de verdeling (zie kaart). Op 14 mei 1948 riep David Ben Gurion de onafhankelijkheid van Israël uit.

Op 15 mei 1948 eindigde het Engelse mandaat officieel. Het Britse ideaal - een Palestijnse staat waarin Joden en Arabieren vreedzaam naast elkaar zouden leven - werd een fiasco. De uitkomst van 1948 was enkel een Joodse staat. De andere partij had niets ondernomen om tot een staat te komen. Zij stelden hun hoop op de Arabische broedervolken. Die hoop bleek al snel zeer ongegrond.

2.7 Voortdurend conflict, Koude Oorlog (1948-1989)

De eerste confrontatie tussen Israël en de Arabische landen volgde een dag na het uitroepen van de onafhankelijkheid. Egypte, Jordanië, Irak, Libanon en Syrië vielen Israël binnen, naar eigen verklaring om de Arabische bevolking te beschermen tegen agressie van Israël. Israël wist de aanval af te slaan. Er werd een wapenstilstand getekend die erop neer kwam dat Egypte de Gazastrook bezette en Jordanië Samaria en Judea, inclusief de Oude Stad van Jeruzalem. Sinds die periode heet dit gebied de Westbank.¹¹

De uitkomst van de oorlog was vooral dramatisch voor de Arabieren die in Palestina woonden. Velen vluchtten, soms op advies van de leiders, soms uit angst voor het geweld van het Israëliëse leger. Het gebied dat volgens het VN-verdelingsplan bedoeld was voor een Palestijnse staat werd geannexeerd door Jordanië en Egypte. Zowel Israël als de Arabische wereld besteedden tot 1967 geen serieuze aandacht aan de Palestijnse zaak. Een ingewikkeld, langlopend en bijna onoplosbaar probleem was geschapen voor de naar schatting 700.000 Palestijnse vluchtelingen.

In bredere zin had de Onafhankelijkheidsoorlog ook gevolgen. Het bleef niet bij deze eerste confrontatie. Een tweede belangrijk markeringspunt - waarbij de grenzen significant verschoven - is de zogeheten Zesdaagse Oorlog in 1967 (zie kaart). Aanleiding

¹¹ Matthijs de Blois, *Israël: een staat ter discussie*, Heerenveen 2010, p. 51.

voor deze oorlog was de dreiging van de Arabische landen Egypte, Jordanië en Syrië, die met hun troepen naar de wapenstilstandlijnen met Israël trokken. In zes dagen vernietigde Israël de Arabische luchtmacht en legers en nam de macht over op de Westbank en de Gazastrook om zichzelf beter te kunnen verdedigen tegen de agressie van de omringende Arabische landen. Israël was bereid zich militair terug te trekken op voorwaarde dat de Arabieren het bestaansrecht van Israël zouden erkennen en vrede zouden willen sluiten.

In 1978 tekenden Israël en Egypte het zogeheten Camp David-akkoord. Egypte erkende het bestaansrecht van Israël en kreeg in ruil daarvoor de door Israël bezette Sinaiwoestijn terug. Ook zou er autonomie komen voor de Palestijnen. Vanaf 1982 tot het einde van de twintigste eeuw bleven grote militaire confrontaties uit, echter van een betekenisvolle en duurzame vrede met de buurlanden was evenmin sprake.

2.8 Palestijns terrorisme en intifada's

Na de tijd van conventionele oorlogen brak er een nieuwe periode aan van "low intensity conflict", waarbij terreur het wapen was waarmee Israël van binnenuit uitgehold moest worden.¹²

In 1964 richtte Gamal Abd-el Nasser de Palestijnse Bevrijdings Organisatie (PLO) op. Doel van de organisatie was het "bevrijden" van de Palestijnse staat met de grenzen zoals die door het Britse mandaat geschapen zijn en zoals deze tot 1947 van kracht waren. Die bevrijding moest gerealiseerd worden door middel van gewapende strijd. Een bekende leider van de PLO was de in 2004 overleden Yasser Arafat.

Ruim twintig jaar na de oprichting van de PLO vond in 1986 in Hebron een geheime vergadering plaats met leden van de Moslimbroederschap. Deze vergadering resulteerde in de geboorte van de terro-

¹² Yochanan Visser, 'De cognitieve oorlog tegen Israël' in: *Zicht* 2010-4, p. 12-16.

ristische organisatie Hamas. Besloten werd om de Palestijnse bevolking te mobiliseren en te doordringen van de noodzaak van onafhankelijkheid onder de vlag van de islam.

In 1987 brak de Eerste Intifada uit, die duurde tot 1993. Op de Westelijke Jordaanoever ontstonden rellen, omdat het gerucht rondging dat vier Palestijnen door Israëlische soldaten gedood waren als vergelding op een Israëliër die in Gaza was doodgeslagen. Hamas wakkerde de rellen aan waardoor de Palestijnen massaal de straat opgingen. Zo werd de Palestijnse kwestie wereldnieuws.¹³

Een belangrijke ontwikkeling in het Israëlich-Palestijnse conflict vormden de Oslo-akkoorden uit 1993. In de Noorse hoofdstad kwamen de Israëlische premier Yitzchak Rabin en de Palestijnse voorman Yasser Arafat tot een akkoord. Wederzijdse erkenning vormde een belangrijke basis. Hoewel de verwachtingen hooggespannen waren, kwamen de beide partijen in werkelijkheid niet nader tot elkaar. In plaats dat de Palestijnen de uitgestoken hand aangrepen, namelijk het recht op zelfbestuur van de Palestijnen door de vorming van de Palestijnse Autoriteit en het toelaten van Arafat als vertegenwoordiger van het Palestijnse volk in de Verenigde Naties, weigerden ze Israël te erkennen en gingen ze door met terreuraanvallen op Israëlich grondgebied.

In 2000 brak de Tweede Intifada uit. De vredesbesprekingen die na de Oslo-akkoorden zijn gevoerd, hadden weinig opgeleverd. Yasser Arafat en de zijnen waren voor het mislukken daarvan verantwoordelijk. Een tweede volksoptand zou nieuwe onderhandelingsruimte en propaganda voor de Palestijnen moeten opleveren.¹⁴

¹³ Mosab Hassan Yousef, *Zoon van Hamas*, Kampen 2010, p. 37.

¹⁴ Mosab Hassan Yousef, *Zoon van Hamas*, Kampen 2010, p. 133-139.

2.9 Uitblijvende vrede (2000-2012)

In de Oslo-akkoorden is afgesproken dat het Israëliëse leger zich zou terugtrekken uit de Gazastrook en de Westelijke Jordaanoever. De Palestijnen zouden het recht op zelfbestuur krijgen door de vorming van een Palestijnse Autoriteit. Deze Palestijnse autonomie zou in fasen worden uitgevoerd.

Tot op heden is van volledige Palestijnse autonomie geen sprake. De PLO zou de vernietiging van de staat Israël uit haar handvest schrappen, maar daarvan is geen sprake. In de praktijk blijkt dat de Palestijnen het gebruik van geweld tegen Israëliërs nog steeds niet hebben afgezworen. Om zijn burgers te beschermen tegen terroristische aanslagen zag Israël zich genoodzaakt een veiligheidsbarrière te bouwen. Na de bouw van deze afscheiding waarmee in 2003 is begonnen, traden er grote veranderingen op. Israël werd nauwelijks meer getroffen door zelfmoordaanslagen.

De laatste jaren is er van voortgang van het vredesproces geen sprake. De Palestijnen geven daarvan Israël de schuld, omdat de Israëliëse regering niet bereid is te stoppen met het bouwen van nederzettingen op de Westelijke Jordaanoever. In 2010 heeft Israël echter een tien maanden durende bouwstop ingevoerd. Pas aan het eind van die periode zijn de Palestijnen het vredesoverleg gestart, maar kort daarna hebben ze het overleg weer afgebroken, omdat Israël weigerde de bouwstop van tien maanden te verlengen.

De Palestijnen streven nu naar erkenning van een Palestijnse staat door de Verenigde Naties zonder vredesakkoord met Israël. Niet alleen Israël, maar ook de Verenigde Staten en Nederland vinden dit onwenselijk. Volgens deze landen zijn alleen directe vredesbesprekingen tussen Israël en de Palestijnen de juiste weg om te komen tot een onafhankelijke Palestijnse staat.

2.10 Conclusie

In dit hoofdstuk is in het kort de historie van het conflict tussen Joden en Palestijnen beschreven. Een conflict dat zich diep veranderd heeft in de ziel van beide partijen.

De geschiedenis van de Joden voltrekt zich grotendeels in de diaspora, hoewel het land aan Abraham en zijn nakomelingen beloofd is. Van 70 tot 1948 na Chr. leven Joden over de gehele aarde verspreidt, slechts enkele duizenden wonen in Palestina. Pas in de negentiende eeuw leiden het groeiende antisemitisme en het opkomende nationalisme in Europa tot een exodus van Joden naar het Beloofde Land. De Balfourverklaring geeft de emigratie een steuntje in de rug. In die verklaring wordt een nationaal tehuis van de Joden beloofd door de Britten en de Volkerenbond; de volkenrechtelijke basis van de staat Israël vindt hier haar oorsprong. Deze belofte wordt urgent als tijdens de Tweede Wereldoorlog 6 miljoen Joden omkomen.

In 1948 stichten de Joden een eigen staat in het Britse mandaatgebied. De aanwezige Arabieren in het gebied blijven met lege handen achter, zij hebben niets ondernomen. De Joodse staat geeft het Palestijnse nationalisme een nieuwe impuls. Alleen weigeren de Palestijnse autoriteiten categorisch het bestaansrecht van Israël te erkennen. In plaats daarvan voeren de Palestijnen terreuraanvallen uit op Israël. Terreur moet dienen om de positie van de Palestijnen internationaal aanhangig te maken.

Ondertussen probeert Israël de Palestijnen zoveel mogelijk tegemoet te komen. Tijdens de Oslo-akkoorden belooft Israël zijn troepen terug te trekken uit de Gazastrook en de Westelijke Jordaanoever. De constructieve houding van de Joden ten opzichte van de Palestijnen is een constante gedurende het conflict, evenals de destructieve houding van de Palestijnen ten opzichte van de Joden. Dat er meer dan zestig jaar na de oprichting van de Joodse staat Israël nog steeds geen Palestijnse staat is, hebben de Palestijnen vooral aan hun eigen leiders te wijten.

أعوذ بالله من الشيطان الرجيم
﴿ وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ
وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴾
آل عمران: 85

(And whoever seeks a religion other than Islam, it will never be accepted of him, and in the Hereafter he will be one of the losers) Holy Quran

لا إله إلا الله
محمد رسول الله
صلى الله عليه وسلم
قرآن يهدي ويصفاً ينصر
وتحفي بريك هاديًا وصيرا

3. De aard en de perceptie van het conflict

In dit hoofdstuk worden de aard en de perceptie van het conflict tussen Joden en Palestijnen beschreven. Hoe komt het dat het conflict zulke diepe wortels heeft? En hoe komt het dat het conflict wereldwijde aandacht krijgt? In paragraaf 3.1 wordt beschreven dat het in de eerste plaats een religieus conflict is. In paragraaf 3.2 en 3.3 wordt uitgelegd wat de strategie is van Hamas en de politieke beweging Fatah, die onderdeel uitmaakt van de PLO. Paragraaf 3.4 beschrijft de zogeheten cognitieve oorlog die de Palestijnen voeren om de beeldvorming over Israël negatief te beïnvloeden. In paragraaf 3.5 wordt ingegaan op de beeldvorming van de Verenigde Naties, de Nederlandse overheid en de publieke opinie over het conflict. Het hoofdstuk sluit af met de conclusie dat een juist zicht op de aard van het conflict en betrouwbare informatie cruciaal zijn voor de standpuntbepaling over mogelijke oplossingen van het Palestijns-Israëliësch conflict (3.6).

3.1 Religieus conflict

Jeruzalem wordt wel beschouwd als het brandpunt van de drie grote, monotheïstische religies; het christendom, het jodendom en de islam. Als we een snelle blik werpen op de geschiedenis van Jeruzalem, wordt ons duidelijk hoe de drie religies al eeuwenlang hun claim op het 'Heilige land' leggen. De strijd die eeuwenlang geleverd is om Jeruzalem laat zien dat Jeruzalem een stad van verschillende dimensies is. Jeruzalem is niet alleen de hoofdstad van Israël, maar ook het culturele en religieuze centrum voor de Joden. Voor christenen staat Jeruzalem symbool voor vrede, de stad waar de Heere Jezus geleefd en geleden heeft. Voor de moslims is Jeruzalem de derde heilige stad na Mekka en Medina; de profeet Mohammed zou vanaf de plaats waar nu de Al Aqsa moskee staat ten hemel zijn gevaren. Jeruzalem is, mede om die reden ook de gewenste hoofdstad van de beoogde Palestijnse staat.

Iedereen die wel eens in Jeruzalem geweest is en op de Tempelberg heeft gestaan, voelt deze religieuze spanning. De Tempelberg kunnen we beschouwen als een zichtbare locatie waar intense religieuze gevoelens samenkomen. Dit zijn gevoelens die breed gedragen worden binnen een bepaalde bevolkingsgroep. Jeruzalem, en wel in het bijzonder de Tempelberg, kunnen we beschouwen als religieus brandpunt, een open wond in de structuur van Israël en de Palestijnse gebieden. Neem alleen al de geografische ligging van Jeruzalem in het huidige Israël: het grenst direct aan de Westelijke Jordaanoever, het gebied onder Palestijns gezag.

Deze religieuze spanning vertaalt zich ook in het gevecht om andere gedeelde religieuze gedenkplaatsen, zoals het graf van de aartsvaders in Hebron. Het graf van Rachel buiten Bethlehem is een probleem op zichzelf. De vraag wie deze heiligdommen mag beheren en beschermen houdt de gemeederen tot aan de dag van vandaag bezig.

Is het Midden-Oostenconflict een religieus conflict? Er zijn veel conflicten in de wereld waarin religie een belangrijke rol speelt. Neem alleen al het opkomende moslimfundamentalisme en zijn strijd tegen de ongelovige wereld. Met de aanslagen van 11 september 2001 op ons netvlies, is het onmogelijk om religieus geweld en religieuze conflicten weg te denken uit onze moderne maatschappij.

De gesegmenteerde samenleving, waarin religieuze overtuigingen vaak samenvielen met territoriale rijken en geografische gebieden heeft plaatsgemaakt voor een pluralistische markt van religieuze concurrenten. Meer contacten en concurrentie hebben tot gevolg dat ook de confrontaties toenemen. Bovendien zijn religies zich steeds beter gaan organiseren op maatschappelijk en politiek gebied, waardoor de confrontaties tussen religies ook toenemen.¹⁵ Een belangrijke geopolitieke verklaring voor de opleving van religie en religieuze confrontaties is het einde van de Koude Oorlog. De ideologische

¹⁵ J. Frishman en S. Hellemans (red.) *Het christendom en de wereldreligies. Dialoog en confrontatie*, Utrecht 2008, p. 15.

strijd tussen Amerika en de voormalige Sovjet-Unie die de wereld in twee machtsblokken verdeelde, kwam hiermee tot een einde, waardoor culturele conflicten weer de ruimte kregen.¹⁶

In een tijd van globalisering en individualisering hebben mensen en bevolkingsgroepen behoefte aan een duidelijk afgebakende identiteit. Het geeft mensen het gevoel dat ze bij een gemeenschap horen waar ze eventueel op kunnen terugvallen als dat nodig is. Religie omvat namelijk de meest fundamentele overtuigingen van mensen, waaraan mensen betekenis en zingeving ontleen. Religie is dus een belangrijke identiteitsverschaffer, waardoor religie al snel betrokken kan worden bij conflicten.

Fundamentalistische groeperingen zoals Hamas hebben er dan ook alle baat bij om zich religieus te identificeren en het conflict met Israël religieus te duiden, aangezien dat hun 'strijd' op een hoger plan tilt. Met als gevolg dat het conflict uit de politieke en rationele sfeer wordt gehaald en betrekking krijgt op de diepste wortels van het bestaan van de religieuze mens. Dat is een belangrijke reden dat sommige mensen terughoudend zijn in het religieus bestempelen van het Midden-Oostenconflict. Een sterke neiging om het Midden-Oosten conflict religieus te duiden kan gebruikt worden om de ware aard van een conflict te verhullen. Als wij dit doen, spelen we juist religieuze extremisten in de kaart. Zij willen het volk graag laten geloven dat er sprake is van een religieus conflict, waardoor mensen sneller geneigd zijn om de wapens te grijpen. Het islamiseren van het Midden-Oostenconflict of andere conflicten in de wereld heeft voor deze bewegingen dan ook een duidelijke ideologische functie.

De religieuze factor in het conflict wordt in het westen ernstig onderschat. In het huidige politieke debat over het Midden-Oostenconflict wordt de religieuze component van het conflict structureel vermeden. Het komt veelvuldig voor dat er oppervlakkig naar

¹⁶ S.P. Huntington, *The Clash of Civilizations*, in: *Foreign Affairs* 72 (1993), p. 22-26.

het conflict wordt gekeken, alsof het conflict alleen maar zou gaan over economische en politieke belangen. Daarom is van belang om het Midden-Oostenconflict in zijn context te plaatsen, om de rol van religie daadwerkelijk goed te kunnen analyseren.

De ideologische achtergrond van Bin Laden en het moslimfundamentalisme doen vermoeden dat er sprake is van een 'botsing van beschavingen'. De aanslagen van 11 september waren niets anders dan een wraakactie ten opzichte van de "christelijke kruisvaarders en voetsoldaten van het zionisme, want achter alles zag Bin Laden de Joden."¹⁷ Het moslimfundamentalisme beweert dat er een strijd gaande is tussen de islam en de "christelijke kruisvaarders", tussen het Westen en het Oosten.

De aanwezigheid van de staat Israël in de Arabische wereld is dan ook een doorn in het oog van vele moslims. De vele oorlogen die in de 20^e eeuw tegen Israël gevoerd zijn komen dan ook voort uit het islamitische verzet tegen het Westen en haat tegen het bestaan van de Joodse staat. De PLO is in de jaren 80 en 90 door verschillende Arabische landen en terroristische netwerken financieel gesteund om aanslagen in Israël te plegen. Niet dat de Arabische landen daadwerkelijk begaan waren met de Palestijnse zaak, maar ze gebruikten deze in hun strijd tegen het zionisme. Overigens is dit nog steeds het geval met de steun die Hamas krijgt uit bijvoorbeeld Iran.

Toch kunnen we uit deze feiten nog niet concluderen dat er in het Midden-Oosten puur een godsdienstoorlog gaande is tussen Israël en de Palestijnen, aangezien de beide partijen daarvoor ideologisch gezien te divers zijn. Israël is een seculiere staat, waar ondanks formele godsdienstvrijheid slechts één geloof het moeilijk heeft: het geloof in Jezus Christus als de Verlosser. Het zijn niet de meerderheid van gematigde joden en seculieren, maar het zijn de zionisten

¹⁷ M. Burleigh, *Heilige doelen. Religie en politiek in Europa van de Europese dictators tot Al Qaida*, Amsterdam 2007, p. 54.

en ultraorthodoxe Joden die het Heilige Land claimen en daarbij terugrijpen op de Bijbelse beloften uit het Oude Testament. De Arabische wereld, waaronder ook de Palestijnen zijn verdeeld in gematigde en meer geradicaliseerde moslims. Radicale islamitische bewegingen zoals Al Qaida misbruiken het lot van de Palestijnen voor hun eigen strijd tegen Israël en het Westen. Zowel gematigde Joden als gematigde Palestijnen, religieus en seculier, zitten dus tussen twee vuren die gaande worden gehouden door extremistische religieuze visies.

Als we kijken naar de context van het conflict is duidelijk te zien hoe religieuze inspiratie en religieus gelegitimeerd geweld een essentiële rol spelen in het Midden-Oostenconflict. In de Palestijnse gebieden wemelt het van antisemitische propaganda, die op allerlei manier verspreid wordt; niet in het minst wordt het al 'met de paplepel ingegoten', op scholen en in de opvoeding. In de media en het onderwijs in de door de Palestijnse Autoriteit gecontroleerde gebieden wordt de bevolking opgestookt tegen Israël en de Joden. De Palestinian Media Watch (PMW) heeft hiervan de laatste jaren talloze voorbeelden verzameld.

De PA-schoolboeken leren dat de strijd tegen Israël een religieuze strijd is voor de islam. Het conflict met Israël wordt gedefinieerd als 'ribat'. Dit is een begrip uit de islamitische traditie dat betekent dat moslims de grensgebieden van de islam verdedigen. De jongeren wordt geleerd dat hun strijd tegen Israël (ribat voor 'Palestina') een van de grootste ribats is en dat ze daarvoor een grote beloning van Allah verdienen. Het gebruik van geweld door de Palestijnen tegen Israël heet 'muqawama'. Palestijnse kinderen wordt geleerd dat dit legaal is volgens het internationaal recht. Tegelijkertijd wordt heel Israël als Palestina aangeduid. In de boeken staat dat de vernietiging van Israël zeker is: "Palestina zal bevrijd worden door de mannen, de vrouwen, de jongeren en de ouderen."¹⁸ Haifa, Jaffa en Tiberias wor-

¹⁸ Arabic Language and the Science of Language, grade 12, p. 44.

den als Palestijnse plaatsen aangeduid. Zelfmoordterroristen worden verheerlijkt en als identificatiefiguren gezien. Joden daarentegen worden als inherent duivels beschouwd.¹⁹

Net als de aanwezigheid van Amerika in de Arabische wereld worden de Joden gezien als vervuilers en vijanden van de islam. Het zijn vijanden van Allah en daarom van iedereen die in Allah gelooft. Hier zien we een duidelijk kenmerk van het islamitisch fundamentalisme, dat doelbewust een karikatuur en vijandbeeld creëert van zijn tegenstander. In verschillende Palestijnse schoolboeken en propagandavideo's worden Joden gelijkgesteld met beesten en allerlei ongedierte. Hiermee proberen ze hun tegenstanders te dehumaniseren, door ze buiten de "menselijke" context te plaatsen. Joden worden op den duur niet meer beschouwd als mensen maar als beesten. Hier is de vergelijking met de aanzet tot de Holocaust treffend!

3.2 Hamas

Palestijnse extremistische stromingen zoals Hamas, legitimeren geweld vanuit hun religie. Op grond van teksten uit de Koran worden Joden vermoord omdat ze worden beschouwd als ongelovigen. Het (moslim)fundamentalisme voert een religieus geïnspireerde strijd tegen de moderniteit. Het verzet zich tegen de religieuze pluriformiteit van de moderne tijdgeest, die ook de Arabische wereld bereikt waardoor de macht van de islam in de Arabische samenleving niet langer onbeperkt en absoluut blijft. Daarom eist men op grond van de Koran een terugkeer naar de "zuivere" islam. De verspreiding van de westerse waarden en normen en het materialisme is hun dan ook een doorn in het oog. Vaak gaat het moslimfundamentalisme samen met religieus nationalisme, om de zuivere islam binnen een staat af te dwingen. Dit is duidelijk terug te zien in de ideologie en werkwijze van de Palestijnse terroristische organisatie Hamas.

¹⁹ Itamar Marcus, Nan Jacques Zilberdik, *Deception: Betraying the Peace Process*, 2011.

Radicale Palestijnse moslims en de terroristische beweging Hamas stellen zich als doel de oprichting van een islamitische Palestijnse staat, zonder daarbij ruimte te laten voor een Joodse staat. De Palestijnse staat moet zich in hun visie tot alle delen van Palestina uitstrekken. De spanning tussen religieus fundamentalisme en politiek pragmatisme, speelt een belangrijke rol in het optreden van Hamas. Hamas wijt het verlies van de Palestijnse gebieden aan Israël aan het religieuze verval in die gebieden; het juiste pad van de islam was verlaten en daarom overkwam hen dat. Hun religieuze strijd tegen Israël moest beginnen met de oprichting van de islamitische staat. De samenleving moest geïslamiseerd worden, wat uiteindelijk de bevrijding van de Palestijnen zou betekenen. Een belangrijk middel was de da'wah, de prediking van islam onder de bevolking. Vanuit het islamitische geloof werd een basis gelegd voor een nationaal bewustzijn. Met groot succes hielden zij zich bezig met de herstructurering van de Palestijnse gebieden, zoals de oprichting van ziekenhuizen en moskeeën.²⁰

Cruciaal in het gedachtegoed van Hamas is dat het middel om dit te bereiken de heilige oorlog (Jihad) is. In het politieke handvest van Hamas staat: 'There is no solution to the Palestinian problem except by Jihad.'²¹ Hier bevindt zich de belangrijkste spanning in het gedachtegoed van Hamas. Vrede is alleen met geweld te bereiken. Dit krijgt tot aan de dag van vandaag vooral gestalte in het martelaarschap van zelfmoordterroristen. Daarbij speelt antisemitische retoriek binnen de Hamas een belangrijke rol in de mobilisatie van het volk en het werven van rekruten.²²

3.3 Fatah en de PLO

Net als Hamas streeft de Palestijnse politieke beweging Fatah naar de bevrijding van Palestina. Fatah lijkt gematigder dan Hamas, omdat de Palestijnse president Mahmoud Abbas die tot deze partij behoort,

²⁰ A. Tamimi, *Hamas. A history from within*, Massachusetts 2007, p. 36-38.

²¹ <http://historiek.net/Overig/Hamas/Handvest-van-Hamas.html#a13>

²² A. Nusse, *Muslim Palestine: the ideology of Hamas*, London 2002, p. 34-40.

onder voorwaarden bereid is met Israël te praten over vrede. Het is de vraag of Fatah werkelijk vrede met Israël wil. Daarover meer in deze paragraaf.

Fatah is in 1959 mede door Yasser Arafat opgericht. Fatah betekent overwinning. De doelstelling van Fatah is in artikel 12 van de statuten als volgt verwoord: "Volledige bevrijding van Palestina en de uitroeiing van het zionistische economische, politieke, militaire en culturele bestaan." Deze statuten zijn opgesteld voor 1967, het jaar waarin Israël de Gazastrook en de gebieden Judea en Samaria (West-bank) in beheer nam. Voor 1967 waren er nog geen zogeheten bezette gebieden. Het ging Fatah er dus niet om Israël te verdrijven uit de "bezette gebieden", maar om de vernietiging van de staat Israël.

In 1969 sloot Fatah zich aan bij de in 1964 opgerichte Palestine Liberation Organization (PLO). De PLO is opgericht om de krachten van de zelfstandig opererende Palestijnse groepen te bundelen. In het Palestijnse 'parlement', de Palestijnse Nationale Raad (Palestinian National Council, PNC) kreeg Fatah een grote meerderheid. Arafat werd voorzitter van het Uitvoerend Comité van de PLO. In feite betekende dit dat Fatah de PLO had overgenomen.²³ Na verloop van tijd werd de PLO gezien als de vertegenwoordiger van de belangen van de Palestijnen.

Ook de PLO streeft zoals gezegd naar de bevrijding van geheel Palestina. In artikel 15 van het Handvest van de PLO staat: "De bevrijding van Palestina, gezien vanuit Arabisch perspectief, is een nationale plicht en is gericht op het verdrijven van de zionistische en imperialistische agressie tegen het Arabische geboorteland, en heeft tot doel het zionisme in Palestina te elimineren. De absolute verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de Arabische natie (volken en regeringen) met het Arabische volk van Palestina in de voorhoede. In overeenstemming hiermee moet de Arabische natie overgaan tot het mobili-

²³ Ruud Hoff, *Jasser Arafat*, Soesterberg 2005, p. 31-32.

seren van alle militaire, personele, morele en geestelijke middelen om actief mee te doen met het Palestijnse volk bij de bevrijding van Palestina. Deze moet, in het bijzonder tijdens de fase van de gewapende Palestijnse revolutie, het Palestijnse volk op eigen initiatief voorzien van alle mogelijke hulp, materiaal en mankracht, hen daarbij de beschikking gevend over de middelen en mogelijkheden die hen in staat stellen hun leidende rol in de gewapende revolutie te blijven spelen, totdat zij hun geboorteland hebben bevrijd.” Dit artikel is nu nog steeds van kracht. Op 24 april 1996 heeft de Palestijnse Nationale Raad weliswaar in meerderheid besloten voor het wijzigen van de artikelen in het PLO-handvest die opriepen tot de vernietiging van de staat Israël. De artikelen zijn tot op heden echter niet gewijzigd. Daarbij komt dat de woordvoerder van Arafat na de stemming verklaarde dat niet zou gaan om wijziging van het handvest, maar om opstelling van een nieuw handvest.²⁴

Aanvankelijk was de strategie van de Arabische leiders om Israël door middel van oorlogvoering te vernietigen. De oorlogen in 1948, 1967 en 1973 hebben echter niet het gewenste resultaat opgeleverd. Ook de gewapende strijd die Arafat in die tijd voerde, riep veel weerstand op in het Westen. Palestijnse groepen pleegden sabotage en bomaanslagen op burgerdoelen in Israël. De terreurdaden moesten de aandacht van de wereld op de Palestijnse zaak vestigen. Arafat slaagde er echter niet in het Westen te overtuigen van de wettigheid en rechtvaardigheid van de Palestijnse strijd.²⁵

De PLO zag dat een andere strategie nodig is om Palestina te bevrijden. Daarom nam de Palestijnse Nationale Raad op 8 juni 1974 een nieuw plan aan, het zogeheten fasenplan.²⁶ In dit plan, dat in 1988 nogmaals is bekrachtigd, staat de weg beschreven waarlangs de bevrijding van Palestina zou moeten plaatsvinden.

²⁴ http://www.palwatch.org/site/modules/videos/popup/video.aspx?doc_id=450

²⁵ Ruud Hoff, *Jasser Arafat*, Soesterberg 2005, p. 35-36.

²⁶ www.middleeastfacts.com/plo-phased-plan.php

Onderdeel van het fasenplan is het mobiliseren van de internationale wereld om politieke druk op Israël uit te oefenen. In het najaar van 1974 had Arafat hierin al succes, omdat de PLO door de Arabische staten werd erkend als wettige vertegenwoordiger van het Palestijnse volk. Op 17 november 1974 mocht Arafat de Algemene Vergadering van de VN toespreken. Tijdens deze toespraak beschuldigde hij Israël van imperialisme, racisme en kolonialisme. Zijn toespraak leverde hem een daverend applaus op. Hij wist de publieke opinie en veel wereldleiders voor zijn zaak te winnen. Voor hem en de Palestijnen was dat een groot diplomatiek succes.

Fase 1 van het fasenplan voorziet in de vestiging van een onafhankelijke Palestijnse Autoriteit over een gebied dat is bevrijd van Israëliëse heerschappij (artikel 2 PLO Phased Plan). Deze eerste fase is met de Oslo-akkoorden van 1993 voltooid. De uitvoering van deze akkoorden heeft er namelijk toe geleid dat de PLO autonomie heeft gekregen over de Gazastrook (inmiddels heeft Hamas het in de Gazastrook voor het zeggen) en grote delen van de zogeheten Westbank. Arafat noemde het OSLO 1-akkoord, enkele dagen voordat hij in 1994 in Jericho aankwam om de Palestijnse Autoriteit te gaan leiden, de eerste nagel in de doodskist van de zionistische staat.²⁷

De tweede fase omvat de voortzetting van de strijd tegen Israël vanaf het gebied waar de Palestijnse Autoriteit is gevestigd (artikel 4). De uitvoering van dit plan heeft ook gestalte gekregen. Vanuit de Westbank zijn in de loop der jaren veel terroristische aanslagen gepleegd. In 2000 vonden onderhandelingen plaats in Camp David. Israël bood 97% van de Westbank aan en daarnaast Gaza en Jeruzalem-Oost. Arafat weigerde hier echter mee in te stemmen. In plaats daarvan intensiverde hij de uitvoering van fase 2. De tweede intifada brak uit: in de periode 2000 tot 2004 werden meer dan 1000 Israëliërs gedood door terroristische aanvallen. In 2005 trok Israël zich

²⁷ Jerusalem Newswire Editorial Staff, 'Arafat's path: Destroy Israel through 'peace'', in: *Jerusalem Newswire*, 21 november 2004 (<http://www.jnewswire.com/article/243>).

eenzijdig terug uit de Gazastrook. Sinds die tijd zijn meer dan 10.000 raketten vanuit dat gebied afgevuurd op Israël. Hiermee is ook fase 2 voltooid. De Palestijnen gebruiken de gebieden waar ze de autoriteit hebben om terroristische activiteiten uit te voeren tegen Israël.

Fase 3 is erop gericht om de Arabische buurlanden van Israël aan te zetten tot een oorlog om Israël volledig te vernietigen (artikel 8). Deze fase is in gang gezet. In 2006 zorgde Hezbollah ervoor dat Israel betrokken raakt in de Tweede Libanese oorlog. In 2007 namen de spanningen tussen Israël en Syrië toe. Een oorlog dreigde. Sinds 2008 dreigt de Iraanse president Ahmadinejad Israël van de kaart te vegen. De dreiging van het land is groot, omdat het inmiddels ook bezig is met de productie van kernwapens. In 2010 ontstond een groot conflict tussen Israël en Turkije, nadat Israël het Turkse schip Marvi Marmara enterde dat de Gazablokkade wilde doorbreken en er negen doden vielen. Volgens de Turkse premier Erdogan was de aanval van Israël een reden voor oorlog.²⁸ In 2011 namen de spanningen tussen Israël en Egypte toe, omdat Egyptische militairen betrokken waren bij aanslagen in Zuid-Israël.

Het fasenplan sluit af met artikel 10 waarin staat dat de Palestijnse leiders de tactiek zullen bepalen die nodig is om de genoemde doelstellingen te realiseren. Het is de Palestijnen wel duidelijk geworden dat ze met geweld hun doelen niet dichterbij brengen. De tweede intifada heeft een Palestijnse Staat niet dichterbij gebracht. Daarom zei Abbas in 2008 tegen de Jordaanse krant *Al Dustour* dat hij voorlopig om tactische redenen tegen gewapend verzet is.²⁹

Een andere strategie is nodig: de cognitieve oorlog. Via de media moet Israël in diskrediet worden gebracht. Deze strategie beoogt Israël internationaal te isoleren en de legitimiteit van de staat ter

²⁸ 'Kans op militaire botsing van Israël en Turkije neemt toe', in: *Israel Today*, 13 september 2011.

²⁹ <http://www.memri.org/report/en/0/0/0/0/0/2588.htm> (*Al-Dustour*, February 28, 2008).

discussie te stellen. Het doel is om Palestina te bevrijden via een combinatie van diplomatieke actie, psychologische oorlogvoering en media- en opiniebeïnvloeding.³⁰ Over deze cognitieve oorlog meer in de volgende paragraaf.

3.4 De cognitieve oorlog

In het Arabisch-Israëlsche conflict spelen de media een belangrijke rol. Deze rol is de afgelopen jaren groter geworden. Het is zoals hiervoor gezegd de strategie geworden van Palestijnse leiders om via de media de opinievorming over Israël negatief te beïnvloeden.

Het Palestijnse volk

In de propagandaoorlog tegen Israël wordt vaak beweerd dat de Palestijnen afstammen van de Filistijnen en dat ze daarom oude rechten hebben om in het gebied te wonen. Deze bewering is echter onjuist. De Filistijnen hebben aan de kuststrook gewoond langs de Middellandse Zee. Zij vestigden zich daar in de 13^e eeuw voor Christus. Sinds die tijd heeft het volk Israël vele oorlogen met hen gevoerd. Na de verovering van het gebied door de Babyloniërs horen we niets meer over de Filistijnen. Als volk zijn de Filistijnen niet meer aanwijsbaar. De Palestijnen die nu in Israël wonen zijn geen afstammelingen van de Filistijnen, maar Arabieren.

De Joden hebben hun identiteit als volk wel weten vast te houden. Na de Joodse opstand van 132-135 na Christus zijn veel Joden gedood en verdreven. Om de Joodse geschiedenis van het land te doen vergeten werd het gebied door de Romeinen voortaan Syria-Palestina genoemd. In de periode 1516 tot 1618 maakte Palestina deel uit van het Ottomaanse Rijk. Palestina was toen geen politieke entiteit, maar verdeeld in verschillende districten. Na de verdrijving door de Romeinen hebben er altijd enkele duizenden Joden in Palestina gewoond. De Joden woonden vooral in Jeruzalem, Hebron, Tiberias en

³⁰ The Israeli-Palestinian conflict: a documentary record. Door Yehuda Lukacs, International Center for Peace in the Middle East.

Safed. Rond 1850 woonden er ongeveer 17.000 Joden in Palestina. De Joodse bevolking groeide tot voor de Eerste Wereldoorlog tot ca. 90.000. In 1948 telde Palestina ongeveer 650.000 Joodse inwoners.³¹ Tot 1948 noemden zij zich Palestijnse Joden.³²

De Arabieren zijn zich vooral vanaf de 19^e eeuw in Palestina gaan vestigen. Sinds die tijd nam zowel de Joodse als de Arabische bevolking in het gebied toe. Tussen 1514 na Christus en 1850 bleef de Arabische bevolking min of meer constant op ongeveer 340.000 bewoners.³³ In de tijd daarna nam de Arabische bevolking fors toe. In 1948 woonden er ongeveer 1,35 miljoen Arabieren in Palestina.³⁴ Een verviervoudiging in nog geen honderd jaar. Tussen 1917 en 1948 was er sprake van een verdubbeling.³⁵ Het is dus onjuist dat de Joden die zich in Palestina vestigden een daar diep gewortelde Palestijnse bevolking aantroffen.³⁶ Er bestond in die tijd ook geen homogeen Palestijns volk. De Arabieren waren afkomstig uit verschillende Arabische landen. Zij werden ook niet aangeduid als Palestijnse Arabieren. Ze voelden zich over het algemeen sterk verbonden met de streek waar zij vandaan kwamen. Pas nadat Palestina Brits mandaatgebied werd waar een nationaal tehuis voor de Joden zou worden gevestigd, begon zich geleidelijk een Palestijns nationaal bewustzijn te ontwikkelen.³⁷ Palestina heeft als staat dus nooit bestaan en er was ook geen Palestijns volk.

In een interview van 31 maart 1977 met het dagblad *Trouw* zei Zahir Muhsein (lid van het uitvoerend comité van de PLO en rechterhand

³¹ www.mideastweb.org/palpop.htm

³² Wim Kortenoeven, *De kern van de zaak. Feiten en achtergronden van het Arabisch-Israëliësch conflict*, Soesterberg 2005, p. 142-143.

³³ David Meir-Levi, *Big lies: Demolishing The Myths of the Propaganda War Against Israel*, publication of the Center for the Study of Popular Culture; Los Angeles, Californië (VS) 7 oktober 2005.

³⁴ www.mideastweb.org/palpop.htm

³⁵ Joan Peters, *From Time Immemorial – The Origins of the Arab-Jewish Conflict over Palestine*, New York 1988, p. 244.

³⁶ Alan Dershowitz, *The case for Israel*, New Jersey 2003, p. 25.

³⁷ www.israel-palestina.info/zionisme.html

van Arafat): "Het Palestijnse volk bestaat niet. De oprichting van een Palestijnse staat is slechts een middel ter voortzetting van onze strijd tegen de staat Israël voor onze Arabische eenheid. In werkelijkheid is er helemaal geen verschil tussen Jordaniërs, Palestijnen, Syriërs en Libanezen. Alleen om politieke en tactische redenen spreken we heden over het bestaan van een Palestijns volk, daar de nationale Arabische belangen vereisen dat we het bestaan poneren van een afzonderlijk "Palestijns volk" om het Zionisme tegen te gaan. Om tactische redenen kan Jordanië, dat een soevereine staat is met vastgelegde grenzen, Haifa en Jaffa niet opeisen, terwijl ik als Palestijn, zonder twijfel Haifa, Jaffa, Beer-Sheva en Jeruzalem kan eisen. Maar vanaf het moment dat wij ons recht op geheel Palestina laten gelden, zullen we zelfs geen minuut wachten om Palestina en Jordanië te verenigen." David Meir-Levi trekt hieruit de conclusie dat het concept van de Palestijnen als Arabieren die al duizenden jaren wonen in een historisch Palestina een fictie is, die gecreëerd werd door politieke en militaire doeleinden. Het Palestijnse nationalisme ziet hij als een dekmantel van fatsoen waarachter zich genocidale Arabische terroristen verschuilen die ageren tegen Israël.³⁸

De macht van de media

Onderdeel van de cognitieve oorlog is het gebruik van beelden die emoties oproepen. Een duidelijk voorbeeld van deze psychologische oorlogvoering is de Mohammed Al Dura-affaire. Een groep Palestijnse jongeren bekogelde een Israëlische militaire post met stenen en molotov cocktails. Er ontstond een vuurgevecht tussen Israëlische soldaten en Palestijnen. Mohammed Al Dura, één van de Palestijnse jongeren, werd door kogels geraakt en stierf. Het Franse tv-station dat de beelden uitzond, deed voorkomen alsof de jongen opzettelijk door het Israëlische leger was gedood. Deze beelden gingen de wereld over en zorgden voor veel verontwaardiging. Later bleek dat de jongen door Palestijns vuur om het leven was gekomen. Het kwaad

³⁸ David Meir-Levi, *Big lies: Demolishing The Myths of the Propaganda War Against Israel*, publication of the Center for the Study of Popular Culture; Los Angeles, Californië (VS) 7 oktober 2005.

was echter al geschied. De beelden zetten Israël in een negatief daglicht, wakkerden antisemitisme aan en maakten Mohammed Al-Dura tot martelaar van het Palestijnse volk. In de hele Arabische wereld werden straten, pleinen en scholen naar hem vernoemd.

Op 31 december 2010 is een Palestijnse vrouw overleden tijdens een protest bij het veiligheidshek in het plaatsje Bi'ilin. De vrouw zou zijn gestorven aan een overdosis traangas die zij inademde nadat Israëlische soldaten met traangasgranaten hadden geschoten. De Palestijnse Autoriteit beschuldigde Israël van een oorlogsmisdaad en een nieuwe misdaad tegen het hulpeloze Palestijnse volk. Israël zou een dodelijk traangas hebben gebruikt dat in Israël verboden is. Als dit laatste het geval zou zijn geweest, is het merkwaardig dat slechts één persoon is overleden. Het Israëlische leger heeft verklaard het traangas te gebruiken dat alle westerse legers gebruiken. Uit onderzoek blijkt dat iemand slechts kan overlijden aan inademing van dit traangas wanneer er sprake is van blootstelling aan een hoeveelheid gas die een paar honderd keer groter is dan die van een traangasgranaat zoals die nu is gebruikt. Hieruit kan de conclusie worden getrokken dat de dood van de vrouw een andere oorzaak heeft dan het traangas. Er is hier sprake van een hoax: een onjuist verhaal om de publieke opinie te bewerken en Israël internationaal te isoleren.

Ook door middel van manipulatie van beelden wordt Israël negatief in het nieuws gebracht. In 2010 enterde Israël het Turkse schip de Marvi Marmara dat de Gazablokkade wilde doorbreken. De wapens waarmee de Israëlische commando's agressief zijn aangevallen en verwond, zijn in diverse media vakkundig van de beelden verwijderd.

Hamas beweerde dat er geen elektriciteit was in Gaza vanwege de blokkade van Israël. Als bewijs hiervan werd een foto getoond waarop Hamasleden bij kaarslicht vergaderen. Uit ander fotomateriaal bleek echter dat het dag was en de gordijnen waren gesloten.

Via de media worden onzinnige berichten verstuurd om de wereldopinie tegen Israël op te zetten. In Egypte is een Duitse toeriste gedood door een haai. Vanuit regeringsbronnen werd gezegd dat de haai door de Israëlische inlichtingendienst, de Mossad, in hun wateren is gezet.

Regelmatig worden gebeurtenissen in scene gezet om Israël in een kwaad daglicht te stellen.³⁹ De Amerikaanse historicus Richard Landes heeft hiervoor aandacht gevraagd in zijn documentaire Pallywood.⁴⁰ De term Pallywood wordt sindsdien gebruikt voor de geënsceneerde gebeurtenissen die door Palestijnse videojournalisten internationaal worden verspreid. Het zijn voorbeelden waaruit blijkt dat er een mediaoorlog woedt. Een oorlog die erop is gericht de wereld te overtuigen en de internationale gemeenschap te winnen voor de Palestijnse zaak.⁴¹

Veel media schrijven onjuiste of eenzijdige informatie over Israël. Paul Brill (voormalig Volkskrantcorrespondent in Washington) signaleerde dit ook. "De critici van Israël hebben al lang de overhand. De Palestijnse zaak komt in de media ruimschoots aan bod. Het valt me ook op dat Israëlische woordvoerders op de televisie heel kritisch ondervraagd worden, terwijl de teksten van Palestijnse woordvoerders ongefilterd worden doorgegeven. De Palestijnse kant van de zaak wordt stukken uitgebreider belicht." Oud-redacteur Moll van de

³⁹ Een voorbeeld hiervan was de berichtgeving over de Libanonoorlog. Een fotograaf van Reuters is ontslagen nadat hij met foto's had geknoeid om de Israëlische luchtaanvallen te overdrijven. Er waren breed gepubliceerde berichten dat Israël opzettelijk een Rode Kruis ambulance had gebombardeerd. Dat blijkt niet houdbaar te zijn, zelfs niet bij een oppervlakkige beoordeling. Het heeft er alle schijn van dat dit een opzettelijke leugen is geweest. En toch hebben prestigieuze media dit kritiekloos gepubliceerd. Tevens werden alle Libanese slachtoffers als burgers gerapporteerd, terwijl onmiskenbaar een groot aantal daarvan Hezbollah strijders waren.

⁴⁰

http://www.seconddraft.org/index.php?option=com_content&view=article&id=59&Itemid=199

⁴¹ http://www.youtube.com/watch?v=STOaCl-cES0&feature=player_embedded

NRC schreef er een boek over: 'Hoe de nuance verdween uit een kwaliteitskrant'.⁴² Als voorbeeld noemt hij de uitspraak van de 90-jarige geestelijk leider van Shas (een Israëlische politieke partij), Ovadia Josef, die de voorpagina van de NRC haalde. Hij zou gezegd hebben dat hij het liefst ziet dat het Palestijnse volk van de aardbodem verdwijnt. Deze opmerking is volkomen verkeerd. Maar Moll vraagt zich af waarom de NRC nooit op een dergelijke prominente wijze aandacht besteed aan de vele Palestijnse politici en imams die veel frequenter oproepen tot haat tegen de Joden en het vernietigen van Israël. Veel nieuws wordt alleen van de Palestijnse kant belicht.⁴³ Er zijn meer dan 160 Non Governmental Organizations (NGO's) actief voor de Palestijnse zaak. Veel van deze organisaties zijn betrokken bij de cognitieve oorlog tegen Israël.⁴⁴

3.5 De beeldvorming over het conflict

In deze paragraaf wordt tot slot ingegaan op de houding van de Verenigde Naties, de Nederlandse overheid en de publieke opinie.

Verenigde Naties

Na de Tweede Wereldoorlog en de Holocaust was er veel kritiek op de Britten die de immigratie van Joden naar het gebied dat toen nog Palestina heette, blokkeerden. De verdeling van Palestina in een Joodse en Arabische staat werd in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties breed gesteund. Resolutie 181 waarin deze deling is opgenomen werd gesteund door 33 landen. Tien landen onthielden zich van stemming en dertien stemden tegen. Israël is sinds 11 mei 1949 lid van de VN.

Sinds de oprichting van de staat Israël krijgt het land veel negatieve aandacht van de Verenigde Naties. Tot 2006 kenden de VN een Commissie voor de rechten van de mens. Deze commissie zag toe op de

⁴² <http://www.cidi.nl/Nieuwsberichten/Oud-redacteur-gispt-NRC-over-Israel.html>

⁴³ Yochanan Visser, 'De cognitieve oorlog tegen Israël', in: *Zicht* 2010-4, p. 12-16.

⁴⁴ Yochanan Visser, *Israël aangeklaagd*, Nijkerk 2011, p. 105-114.

naleving van mensenrechten in de wereld. Meer dan een kwart van de resoluties van deze commissie had betrekking op Israël. Daarna is de VN-Mensenrechtenraad opgericht. In het eerste half jaar werd één staat ter verantwoording geroepen: Israël. En dat in een tijd waarin mensenrechten in Darfur, Congo, Noord-Korea en Zimbabwe met voeten worden getreden. In de jaren daarna is Israël vele malen veroordeeld. In 2007 besloot de Mensenrechtenraad zelfs de situatie in de 'bezette' Palestijnse en andere Arabische gebieden tot een vast agendapunt te maken. Deze 'eer' is geen enkele andere staat te beurt gevallen. Is de situatie in bijvoorbeeld Korea en Sudan niet veel nijpender om op de agenda te zetten? Duidelijk is dat het politieke klimaat hier een belangrijke rol speelt. Er is een politieke meerderheid om Israël te veroordelen.⁴⁵

Vanwege de eenzijdige opstelling van de VN-mensenrechtenraad heeft Israël het voornemen om alle contacten met deze raad te verbreken. In Nederland zijn diverse politieke partijen die willen dat de Nederlandse regering deze houding van Israël veroordeelt. De Minister van Buitenlandse Zaken, Uri Rosenthal, weigert dit echter. De SGP in de Tweede Kamer heeft in een reactie laten weten dat veel landen die in de VN-mensenrechtenraad vertegenwoordigd zijn, boter op hun hoofd hebben. Ze veroordelen Israël, terwijl ze zich zelf schuldig maken aan schending van de mensenrechten.

Nederlandse overheid

De diplomatieke steun van de Nederlandse overheid aan Israël is veelal terughoudend geweest. Nederland stemde weliswaar voor de hiervoor genoemde resolutie 181, maar was bij de voorbereiding van het delingsplan terughoudend. Nederland erkende Israël pas in 1950. De regering vermoedde dat de islamitische meerderheid in de kolonie Nederlands-Indië ertegen zou zijn. Pas toen Indonesië onafhankelijk was en Groot-Brittannië en België begin 1950 Israël erkenden, deed Nederland dat ook. Lubbers bezocht als eerste Nederlandse premier

⁴⁵ Matthijs de Blois, *Israël: een staat ter discussie?*, Heerenveen 2010.

pas in 1988 Israël. Het eerste officiële staatsbezoek van Nederland aan Israël was van koningin Beatrix in 1995. Dat was nadat de vredesovereenkomst tussen Israël en Jordanië was ondertekend.

Vanaf 1956 uitte de Nederlandse verbondenheid met Israël zich wel in militaire steun. Israël was een klein en kwetsbaar land, dat gezien werd als de kleine David. De islamitische Arabische wereld die Israël wil vernietigen, werd vergeleken met de reus Goliath. De sympathie in Nederland lag duidelijk bij Israël. Nederland heeft op belangrijke momenten Israël gesteund, zoals tijdens de oorlogen van 1956 (Suez), 1967 (Zesdaagse Oorlog), 1973 (Yom Kippur) en 1991 (Desert Storm). De PvdA stond in de periode 1948-1973 achter Israël. Vanaf 1973 is daarin verandering gekomen.⁴⁶ Het beleid van de Nederlandse regering is de laatste jaren constant. Doelstellingen zijn: veilige en erkende grenzen voor de Joodse staat Israël en een levensvatbare Palestijnse staat.

Publieke opinie

De publieke opinie is tegenwoordig veel kritischer tegenover Israël. Nu wordt Israël gezien als de oorlogszuchtige Goliath die de Palestijnen onderdrukt en het land bezet. De Palestijnen zijn nu de Davids die moeten lijden onder de superioriteit van Israël. De media hebben zoals hiervoor beschreven een belangrijke rol gehad in deze omwenteling. Veelal komt eenzijdig het humanitaire leed onder en van de Palestijnen in het nieuws. Israëlische aanvallen worden uitgebreid verslagen. Het leed dat Israëliërs ondervinden van Palestijnen komt veel minder in het nieuws. Zo worden bijvoorbeeld vanuit de Gazastrook voortdurend raketten op Zuid-Israël afgeschoten. Mensen die in dit gebied wonen, leven voortdurend in angst.

In 2003 is er in diverse Europese landen een enquête gehouden. Daaruit bleek dat 74 procent van de Nederlanders Israël als het grootste gevaar voor de wereldvrede ziet. In andere Europese landen

⁴⁶ Grünfeld, Fred, 'Zestig jaar Nederland-Israël', in: *Internationale Spectator*, jaargang 62 (2008-12), p. 680-683.

lag dit percentage gemiddeld op 59 procent. Naast de eenzijdige mediaberichten kan de secularisering als verklaring worden genoemd dat steeds minder Nederlanders zich verbonden voelen met het Joodse volk.

3.6 Conclusie

In dit hoofdstuk is beschreven dat het conflict tussen Joden en Palestijnen niet zomaar een ruzie is over een stuk grondgebied. Het is in de eerste plaats een religieus conflict. Niet alleen terroristische organisaties zoals Hamas, maar ook Fatah en de PLO streven naar 'de bevrijding van Palestina'.

De beeldvorming over het conflict wordt grotendeels bepaald door de media. Ook politici laten zich vaak leiden door de media. Helaas is wat politici horen of zien via de media niet altijd de waarheid of de hele waarheid. In het bijzonder politici dienen zorgvuldig te zijn in het vormen van hun opinie. Informatie moet worden getoetst op haar betrouwbaarheid.

Het eerste slachtoffer van een oorlog is altijd de waarheid. Een oplossing van het Arabisch-Israëlische conflict komt niet dichterbij wanneer vooroordelen blijven bestaan en feiten niet objectief en eerlijk worden weergegeven.

4. Bijbelse visie op Israël

Voor de SGP is Israël niet zomaar een land. Het is de staat van de Joden. De SGP heeft een sterke verbondenheid met het Joodse volk, omdat God met dit volk een verbond heeft gesloten.⁴⁷ In dit hoofdstuk wordt de verbondenheid van de SGP met het Joodse volk Bijbels gefundeerd. Aan de orde komt dat de Joden het volk van God zijn (4.1), dat het land Israël aan hen beloofd is (4.2) en wat dit betekent voor de huidige staatkundige en politieke verhoudingen (4.3). Het hoofdstuk sluit af met de conclusie dat het land Israël een Bijbels recht van bestaan heeft op (delen van) het grondgebied tussen de Middellandse Zee en de Jordaan (4.4).

4.1 De Joden als volk van God⁴⁸

De Bijbel is er duidelijk over dat de Joden Gods volk zijn. In Genesis 12 lezen we dat de Heere Abraham geroepen heeft uit Ur en beloofd heeft hem tot een groot volk te maken. Dit volk is later onder leiding van Mozes naar het land Kanaän getrokken. In Deuteronomium 7 lezen we dat Israël een heilig volk is, dat door God is afgezonderd: "Want gij zijt een heilig volk den HEERE uw God; u heeft de HEERE uw God verkoren, dat gij Hem tot een volk des eigendoms zoudt zijn uit alle volken die op de aardbodem zijn." Zij zijn het volk waaraan de Heere Zich heeft verbonden. Hij heeft Zijn wetten aan het volk gegeven. We lezen daarvan in Psalm 147: "Hij maakt Jakob Zijn woorden bekend, Israël Zijn inzettingen en Zijn rechten. Alzo heeft Hij geen volk gedaan; en Zijn rechten die kennen zij niet." De Heere wilde onder dit volk wonen. Eerst was er de tabernakel, later de tempel. Uit dit volk is de Heere Jezus uiteindelijk geboren. Hij is "geworden uit het zaad van David naar het vlees." (Rom. 1:3).

⁴⁷ In dit hoofdstuk worden het Joodse volk, de Joden en Israël als synoniemen gebruikt. Wanneer de staat Israël wordt bedoeld, blijkt dat voldoende uit de context. Met het volk Israël wordt het Joodse volk bedoeld en niet de Israëliërs.

⁴⁸ Voor het schrijven van deze paragraaf is onder andere gebruik gemaakt van: C. Sonneveld, *Gods weg met Israël. Zestien Bijbelstudies over Romeinen 9-11*, Houten 1996.

Het Joodse volk heeft echter de Heere Jezus verworpen. De meeste Joden erkennen Hem niet als de Messias, de Zaligmaker. De discipelen hebben de opdracht van de Heere Jezus gekregen om het Evangelie te gaan prediken over de gehele wereld (Matth. 28:19). Ze moesten beginnen in Jeruzalem (Lukas 24:47). De Messias was namelijk in de eerste plaats aan de Joden beloofd (Romeinen 1:16). Het Evangelie moest uit Sion en Jeruzalem uitgaan (Jesaja 2:3). Dat hebben de discipelen gedaan. Op het Pinksterfeest waren zij in Jeruzalem en hebben zij de Heilige Geest ontvangen. Veel Joden zijn toen tot bekering gekomen. Het is dus niet zo dat het hele Joodse volk Jezus heeft afgewezen. Ook na Pinksteren groeide het aantal Joden dat in Christus geloofde (Hand. 6:7 en 21:20).

Het overgrote deel van de Joden verhardde zich echter en weigerde Christus te erkennen als de Messias. Zij die het Evangelie van Jezus Christus verkondigden werden zelfs gevangengenomen (Handelingen 4) of gedood (Handelingen 7). Toen het de apostelen in Jeruzalem steeds moeilijker werd gemaakt het Evangelie te prediken, vertrokken zij naar andere plaatsen (Handelingen 8) en andere landen (Handelingen 9). Vele heidenen kwamen tot bekering. Zo ontstonden christengemeenten in verschillende landen. Door de zendingsreizen van onder andere de apostel Paulus breidde het aantal gemeenten gestaag uit. De verharding van de Joden is de zaligheid van de heidenen geworden (Rom. 11:11).

Aanvankelijk was er tussen de Joden en christenen nog geen breuk. De eerste christengemeente van Jeruzalem werd gevormd door Joden en Jodengenoten (heidenen die tot het jodendom waren overgegaan). In Handelingen 3 lezen we dat Petrus en Johannes naar de tempel gingen om te bidden met de andere Joden. De christenen bleven in de eerste tijd na Pinksteren deelnemen aan de joodse eredienst en feesten. De apostel Paulus ging op zijn zendingsreizen vaak ook eerst naar de synagoge. Er was in die tijd dus geen strikte

scheiding tussen de christelijke gemeente en de tempel en de synagoge.⁴⁹

Naar verloop van tijd zien we echter dat de Joden het christendom als een sekte gaan zien. Paulus wijst er evenwel op dat hij de God der vaderen dient, die de Joden ook dienen (Hand. 24:14). Op het Apostelconvent wordt afgesproken dat de Joodse christenen zich aan de wet van Mozes zullen houden. De christenen uit de andere volken hoeven dat echter niet. Doordat Joden en niet-Joden in een christelijke gemeente samenleven, ontstaan echter in toenemende mate spanningen. Daarbij komt dat de christenen ook niet meedoen in de opstand tegen Rome. De Joden voerden een politiek-messiaanse oorlog. Zij verwachtten dat de Heere Jezus hen van de Romeinen zou verlossen. De christenen zagen op het geestelijk Koninkrijk van Christus. Na de verwoesting van de tempel ontstond het rabbijnse Jodendom. Om de Joodse identiteit veilig te stellen legden zij alle nadruk op het onderhouden van de geboden en waren ze uiterst beducht voor messiaanse verwachtingen. Deze Joodse identiteit kon niet samengaan met de christelijke identiteit waarin het geloof in de gekruisigde en opgestane Christus centraal staat, Die het einde van de wet is. Het christendom groeit vooral doordat steeds meer niet-Joden tot bekering komen. Het percentage Joodse christenen binnen het christendom wordt hierdoor kleiner. Het gevolg is dat de afstand tot het Jodendom steeds groter wordt. Rond het jaar 135 na Christus, wanneer er een eind komt aan de tweede Joodse opstand, is de breuk tussen kerk en synagoge definitief.⁵⁰

De Joden geloven niet dat de Heere Jezus de Messias is Wiens komst in het Oude Testament is voorzegd. Wat betekent dit voor hun positie als het volk van God? Zijn ze nog wel het oude bondsvolk? Of heeft de Heere hen verstoten, nu zij Hem hebben verworpen? Uit het Nieuwe Testament blijkt dat het Joodse volk dat Israël genoemd

⁴⁹ W. Silfhout, *Eerst de Jood en ook de Griek. De kerk in de plaats van Israël?*, Houten 2006, p. 25-26.

⁵⁰ Idem, p. 28-29.

wordt nog steeds zijn bijzondere positie heeft behouden. In de brief van Paulus aan de Romeinen lezen we dat God Zijn volk niet heeft verworpen. Paulus stelt in Romeinen 11 de vraag: "Heeft God Zijn volk verstoten?" Hij geeft direct het korte en krachtige antwoord: "Dat zij verre!" De Heere heeft de val van het volk Israël gebruikt om het Evangelie onder de heidenen te laten verkondigen. Maar Hij heeft Zijn volk niet voorgoed laten vallen. Gods raad met Israël is niet ten einde. Er is nog hoop voor het volk. De Heere gaat door met Zijn volk. Hij zal aan Zijn verbond dat Hij met Israël heeft gesloten, blijven gedenken. Ook binnen het volk van Israël zal Hij werken met Zijn genade. Er is nog een overblijfsel naar de verkiezing der genade (Rom. 11:5).

Het huidige jodendom verzet zich echter tegen het Evangelie van Jezus Christus. De Joden die Jezus wel als de Christus belijden, worden uitgestoten. Israël heeft zich verhard. Zij verkeren in een geest van diepe slaap. Ze hebben ogen om niet te zien en oren om niet te horen (Rom. 11:8). En toch gaat de Heere door met Zijn werk onder het volk van Israël. Het volk is wel gestruikeld, zelfs gevallen, maar hun val is niet definitief. De Heere had met hun val de bedoeling om heidenen, mensen die niet behoren tot het Joodse volk, tot de zaligheid te brengen. De vijandschap van de Joden moest dienen om het Evangelie buiten Israël te verkondigen. En de bekering van de heidenen is bedoeld om de Joden tot jaloersheid te verwekken (Rom. 11:11).

De christenen uit de niet-Joden moeten niet denken dat ze zich boven de Joden kunnen verheffen. Ze behoren zich te realiseren wie ze zelf voor hun bekering waren en wie de Joden zijn en zijn gebleven. Israël is en blijft het volk van God. Paulus gebruikt het beeld van een olijfboom. De olijfboom is Israël. De wortel van de boom is Abraham. Hij draagt en voedt de boom. God in Christus had immers met Abraham Zijn verbond opgericht. De takken van de olijfboom zijn de Joden. Van deze olijfboom zijn takken afgebroken en er zijn wilde takken ingeënt in de stam. De afgebroken takken zijn de Jo-

den die door hun ongeloof zijn omgekomen. De wilde takken zijn de heidenen die zijn ingeënt op de stam van Israël. Door het geloof hebben zij deel gekregen aan de wortel, zijn zij zonen en dochters van Abraham geworden (Rom. 4:11-12). Zij mogen het sap opzuigen dat uit de wortel komt. Dat wil zeggen dat ze mogen delen in de weldaden van het verbond dat God met Abraham heeft gesloten. Ze mogen van het sap drinken, maar het blijkt afkomstig uit de wortel van Israël.

Het is waar dat er in Christus geen onderscheid is tussen Jood en Griek (Rom. 10:12). Maar dit betekent niet dat er geen bijzondere betekenis meer is voor het Joodse volk. Het blijft eerst de Jood en dan ook de Griek (Rom. 1:16). In dat licht bezien zijn de Joden bevoorrecht, omdat het Evangelie het eerste aan hen is verkondigd. Maar het is ook een grote verantwoordelijkheid als zij in hun ongeloof volharden.

Maar is er nog toekomst voor het Joodse volk? De ongelovige Joden zijn de takken die van de olijfboom zijn afgebroken. Nu zijn ze vijanden van het Evangelie, maar naar de verkiezing zijn zij beminden om der vaderen wil (Rom. 11:28).⁵¹ De apostel Paulus gaat in Romeinen 11 een verborgenheid bekendmaken. De verharding van het volk Israël geldt namelijk niet het hele volk en is niet definitief. Paulus schrijft immers dat de verharding voor een *deel* over Israël is gekomen. Maar aan deze gedeeltelijke verharding zal een eind komen. Wanneer? Als de volheid der heidenen zal zijn ingegaan (Rom. 11:25). Daarmee wordt bedoeld: tot dat de brede stroom vanuit de volkerenwereld is ingegaan en Christus in hen een gestalte heeft

⁵¹ Met beminden om der vaderen wil wordt volgens de kanttekeningen van de Statenvertaling bedoeld: om het genadeverbond dat God met de aartsvader Abraham en zijn nakomelingen, waarvan de Joden afkomstig zijn, heeft gesloten. (Zie ook: Ulrich Wilckens, *Der Brief an die Römer*, 2. Teilband, 1987, p. 258: "Der Erwählung aber entspricht, daß sie von Gott geliebt bleiben um der Väter willen, d.h. weil deren Erwählung ihre Kinder miteinschließt.")

gekregen.⁵² Dan zal er een eind komen aan de verharding van Israël. In Romeinen 11:26a lezen we vervolgens: “En alzo zal geheel Israël zalig worden.” Alzo, dat wil zeggen: in de weg van het opnieuw ingeënt worden in de olijfboom door het geloof in Christus. Dan zal God Zich opnieuw tot Zijn oude bondsvolk wenden en zullen velen de Heere Jezus als hun Zaligmaker leren kennen. Israël als volk zal worden tot een christelijke natie.⁵³

Helaas is in de houding van de christenen tegenover de Joden niet altijd de Bijbelse verbondenheid zichtbaar geweest. uitlatingen van christelijke kerkelijke leiders hebben de vijandschap tegen Joden gevoed. Luther kwam zelfs tot de uitspraak: “Laten hun scholen in brand gestoken en hen huizen afgebroken worden.”⁵⁴ Aanvankelijk was de reformator veel positiever tegenover de Joden. Als verklaring voor zijn veranderde houding wordt genoemd dat Luther hoopte dat de Joden door de Reformatie tot bekering zouden komen. Toen dit niet gebeurde, was hij teleurgesteld en heeft hij zijn frustratie weggeschreven.⁵⁵

Er zijn ook christenen die menen dat de kerk in de plaats van Israël is gekomen. Deze zogeheten vervangingstheologie houdt in dat de Joden niet meer het bevoorrechte volk van God zijn, maar dat deze positie is overgegaan op de christelijke kerk. Calvijn duidt het volk van God uit Joden en heidenen aan als Israël. Toch is Calvijn geen vervangingstheoloog. Hij zegt namelijk niet dat de kerk in de plaats van Israël is gekomen. Hij benadrukte dat God de Joden verworpen heeft, maar hij heeft op grond van de Bijbel ook verwachting voor een toekomstige bekering van de Joden. De Joden blijven volgens

⁵² C. Sonneveld, *Gods weg met Israël. Zestien Bijbelstudies over Romeinen 9-11*, Houten 1996, p. 143.

⁵³ Zie hiervoor ook de kanttekeningen bij het woordje ‘geheel’ in Rom. 11:26.

⁵⁴ M. Luther, ‘Von den Juden und ihren Lügen’, in: *D. Martin Luthers Werke* (Weimar Ausgabe), 1920, Tl. 53,523.

⁵⁵ Zie A. van de Beek, *Te veel gevraagd? Israël in het christelijke denken*, Zoetermeer 2004, p. 17.

hem de eerste plaats behouden, als de eerstgeborenen in het huisgezin Gods.⁵⁶

4.2 Het beloofde land Israël

In de vorige paragraaf hebben we gezien dat Israël nog steeds het volk van God is. Maar hoe zit dat met het land dat de Heere aan het volk heeft beloofd? Hebben de Joden daar nog steeds recht op?

In Genesis 17:8 lezen we de belofte die de Heere aan Abraham en zijn nageslacht deed: “En Ik zal u en uw zaad na u het land uwer vreemdelingschappen geven, het gehele land Kanaän, tot eeuwige bezitting; en Ik zal hun tot een God zijn.” Het gaat hier om een eeuwig verbond. In Psalm 105 wordt dit bevestigd: “Hij gedenkt Zijn verbond tot in der eeuwigheid; het woord dat Hij ingesteld heeft tot in duizend geslachten; het verbond dat Hij met Abraham heeft gemaakt, en Zijn eed aan Izak; welken Hij ook gesteld heeft aan Jakob tot een inzetting, aan Israël tot een eeuwig verbond, zeggende: Ik zal u geven het land Kanaän, het snoer van ulieder erfdeel.”

Eeuwig heeft in de Bijbel niet altijd dezelfde betekenis. Wordt hier bedoeld dat het verbond eeuwig is in de zin van eindeloze eeuwigheid? Of eeuwig in de zin van gedurende de bedeling van het verbond? In de Bijbelverklaring van Dächsel is bij Psalm 105 ter verklaring van eeuwig, tot in duizend geslachten, opgenomen: ‘tot in ontelbare geslachten, tot in de verste toekomst’. De conclusie mag getrokken worden dat met eeuwig hier ‘gedurende deze aardse bedeling’ bedoeld wordt.⁵⁷

De Heere heeft het Joodse volk in Kanaän gebracht en ze hebben het land in bezit genomen. Het volk was God echter voortdurend ongehoorzaam en overtrad de geboden die God hun heeft gegeven. On-

⁵⁶ Joh. Calvijn, *Verklaring van de Bijbel, zendbrieven deel 1*, Kampen 1996, p. 243.

⁵⁷ W. Silfhout, ‘Geldt de landbelofte nog steeds?’, in : C.J. Meeuse, G. Roos en C. Sonneveld, *Trouw aan Israël*, Houten 2004, p. 92-93.

danks vele waarschuwingen kwam het volk niet tot inkeer. Het geduld van God was voorbij en in het jaar 722 voor Christus werd het tienstammenrijk weggevoerd naar Assyrië en het tweestammenrijk in 586 voor Christus naar Babel. Een deel van het volk keert later uit deze ballingschap terug. In het jaar 70 na Christus wordt Jeruzalem door de Romeinen verwoest en verspreiden de Joden zich over de hele wereld. Er zijn echter altijd Joden in het Heilige Land blijven wonen. Mozes had het volk gewaarschuwd dat ze uit het land Kanaan zouden worden verdreven als ze de Heere niet zouden gehoorzamen (Deuteronomium 28). Maar Mozes heeft er ook op gewezen dat de Heere Zich over het volk zal ontfermen en hen weer zou vergaderen uit alle landen waarheen ze verstrooid waren (Deuteronomium 30). Het volk is twee keer verstrooid over de aarde. Maar de Heere heeft hun ook twee keer het land weer in bezit gegeven.

De vervulling van de landbeloften uit het Oude Testament zijn niet voltooid met de terugkeer uit de Babylonische ballingschap. Want het volk kwam toen terug uit Babel en niet van de einden der aarde. In Jesaja 43:5,6 kunnen we onder andere lezen dat de Heere Zijn volk dat over de hele wereld verstrooid is weer terug zal brengen in Israël. "Vrees niet, want Ik ben met u; Ik zal uw zaad van den opgang brengen en Ik zal u verzamelen van den ondergang. Ik zal zeggen tot het noorden: Geef; en tot het zuiden: Houd niet terug; breng Mijn zonen van verre en Mijn dochters van het einde der aarde." De laatste decennia zijn veel Joden naar Israël teruggekeerd: uit China, Rusland, Australië, uit Noord- en Zuid-Amerika, Afrika en Europa. Dit kan als de vervulling van deze belofte worden gezien.⁵⁸

De profeet Amos profeteerde (9:14,15): "En Ik zal de gevangenis van Mijn volk Israël wenden, en zij zullen de verwoeste steden herbou-

⁵⁸ We moeten voorzichtig zijn om alle huidige ontwikkelingen die betrekking hebben op de terugkeer van het Joodse volk naar Israël als vervulling van Bijbelse beloften te zien. Op diverse plaatsen (zoals Ezechiël 37) is de vervulling van beloften namelijk gekoppeld aan de bekering van het volk en daarvan lijkt in onze tijd helaas nog geen sprake.

wen en bewonen, en wijngaarden planten en derzelver wijn drinken; en zij zullen hoven maken en derzelver vrucht eten. En Ik zal hen in hun land planten; en zij zullen niet meer worden uitgerukt uit hun land, dat Ik hunlieden gegeven heb, zegt de HEERE uw God." Deze profetie is niet vervuld met de terugkeer uit de Babylonische ballingschap. Amos profeteerde namelijk dat de Joden niet meer zullen worden uitgerukt uit hun land. Maar na de 70-jarige ballingschap is het volk in de eerste eeuw na Christus weer verstrooid geworden. Sinds 1900 zien we dat het volk moerasgronden en woestijngebieden vruchtbaar ging maken en er boomgaarden, wijngaarden en bouwland van werden gemaakt.

De Heere heeft Zijn volk verstrooid, omdat ze Hem verlaten en de Heere Jezus als Messias verworpen hebben. Maar Hij heeft Zijn volk ook zoals beloofd teruggebracht. De meesten zijn echter in ongeloof teruggekomen en zijn nog geestelijk blind voor de Messias. Maar de Heere heeft ook beloofd dat aan dit ongeloof een eind zal komen: "Als Ik hen zal hebben wedergebracht uit de volken, en hen vergaderd zal hebben uit de landen hunner vijanden, en Ik aan hen geheiligd zal zijn voor de ogen van vele heidenen: dan zullen zij weten dat Ik, de HEERE, hunlieder God ben, dewijl Ik hen gevankelijk heb doen wegvoeren onder de heidenen, maar heb hen weder verzameld in hun land, en heb aldaar niemand van hen meer overgelaten. En Ik zal Mijn aangezicht voor hen niet meer verbergen, wanneer Ik Mijn Geest over het huis Israëls zal hebben uitgegoten, spreekt de Heere HEERE." (Ezech. 39:27-29).

Op grond van deze Bijbelse gegevens kan worden geconcludeerd dat de landbelofte die God aan Zijn volk gegeven heeft nu nog geldt. Ondanks dat het Joodse volk hun God verlaten heeft, heeft God hen niet verlaten. Ook veel puriteinse en gereformeerde godgeleerden geloofden dat de Heere Zijn volk terug zou brengen in het land dat Hij hen beloofd heeft. Thomas Boston zei in een preek die hij in 1716 heeft gehouden: "Of de Joden hun eigen land weer zullen bezitten of niet, wil ik niet met zekerheid vaststellen. Maar ik belijd

tot de gedachte over te hellen van wel. Wat me op dit punt voornamelijk versterkt, is dat de apostel in Romeinen 11 hun nationale bekering besluit uit het verbond met hun vaders. En dat de gift van het land Kanaän tot hun eeuwigdurende bezitting, in hetzelfde verbond begrepen ligt.”⁵⁹ De gedachte dat de landbelofte nog steeds geldt, vinden we vooral terug bij de puriteinen. Maar ook Nederlandse theologen zoals Jakobus Koelman⁶⁰ en Wilhelmus à Brakel⁶¹ geloofden op grond van de Bijbel dat de Joden terug zullen keren naar het land Kanaän en dat bewonen.⁶²

4.3 De staat Israël

Als de landbelofte nog steeds geldt, komen we bij de vraag wat dit betekent voor het bestaansrecht van de staat Israël in het Midden-Oosten. Het land is aan het volk beloofd om dat in bezitting te nemen. Daaruit mag het bestaansrecht van de staat Israël in dat gebied in het Midden-Oosten worden afgeleid. De stichting van de huidige staat Israël kan als een afgeleide worden gezien van de vervulling van de landbelofte. De meeste volken in de wereld hebben een eigen staatkundige ordening. In de tijd van het Oude Testament had het volk van Israël dat ook al. Na bijna twintig eeuwen verstrooid te zijn geweest over de hele wereld keerde het Joodse volk terug naar het land van hun vaders en kreeg het een staatsverband. Zowel Joden als christenen zien hierin de vervulling van Bijbelse profetieën.

Maar wat zegt de Bijbel over de omvang van de staat Israël? Hebben de Joden recht op de kuststrook tussen de Middellandse Zee en de Jordaan, inclusief de Westelijke Jordanoever? Hoever mogen hun aanspraken gaan?

⁵⁹ Thomas Boston, *De bekering van Israël*, Elspeet 1992.

⁶⁰ Jakobus Koelman, *Sleutel Ter opening van de donkerste Kapittelen in de Openbaaringe gedaan Aan Johannis*, Amsterdam 1688, p. 55.

⁶¹ Wilhelmus à Brakel, *Redelijke Godsdienst deel III*, Utrecht 1985, p. 138.

⁶² In *Gans Israël* beschrijft dr. M. van Campen voetiaanse en coccejaanse visies op de Joden gedurende de zeventiende en achttiende eeuw waar onder andere ook aan de orde komt of de Joden zullen terugkeren naar hun land.

In de Bijbel vinden we verschillende beschrijvingen van de grenzen van het land Kanaän. In Genesis 15:18 lezen we dat de Heere aan Abraham belooft het land te geven vanaf de rivier van Egypte tot de rivier Frath. Met de rivier van Egypte wordt de Sichor bedoeld, een rivier die loopt op de grens van Egypte en Kanaän. Deze rivier is de zuidgrens. De rivier de Frath is een aftakking van de Eufraat. Deze rivier vormt de noordgrens. Uit deze en andere beschrijvingen (Numeri 32:30-32) blijkt dat met het land Kanaän het gebied ten westen van de Jordaan wordt bedoeld.

In Numeri 34 worden de grenzen van het rijk beschreven zoals Jozua het in bezit moest nemen. Daar wordt het land beschreven als het gebied tussen de Middellandse Zee en de Jordaan en de berg Hermon in het noorden en de Zoutzee en de rivier Sichor in het zuiden. Delen van dit gebied zijn echter niet veroverd. Ook in de tijd van de regering van de koningen David en Salomo was het land niet helemaal in het bezit van de Israëlieten. Het land van de Filistijnen behoorde bijvoorbeeld niet tot het rijk. Aan de oostkant van de Jordaan waren daarentegen grote delen wel weer in het bezit van Israel.⁶³

Op grond van de Bijbel kunnen we niet de grenzen van het gebied bepalen waarop Israël recht heeft. Het is ook beter om niet te spreken over rechten. De vervulling van Bijbelse beloften staat meestal in de context van berouw en bekering van het volk. Het uitblijven hiervan doet de belofte niet teniet, maar de vervulling daarvan laat op zich wachten.⁶⁴ In dat licht bezien is de ontrouw van Israël aan God een grotere dreiging voor het Joodse volk dan de vijandschap van de Palestijnen en andere Arabische landen. Wanneer het Joodse volk in gehoorzaamheid aan God leeft, heeft de Heere daaraan de belofte verbonden die we lezen in Deuteronomium 28:7: "De HEERE zal geven uw vijanden die tegen u opstaan, geslagen voor uw aange-

⁶³ W. Silfhout, 'Geldt de landbelofte nog steeds?', in : C.J. Meeuse, G. Roos en C. Sonneveld, *Trouw aan Israël*, Houten 2004, p. 102.

⁶⁴ M.J. Paul, *Theologica Reformatica*, jaargang XXXV, nr. 4, dec. 1992, p. 281.

zicht; door één weg zullen zij tot u uittrekken, maar door zeven wegen zullen zij voor uw aangezicht vlieden.”⁶⁵

Het gebied tussen de Jordaan en de Middellandse Zee is door God aan het volk Israël beloofd. Maar dat wil niet zeggen dat Israël zich kan beroepen op de Bijbel om bepaalde grenzen vast te stellen. Zoals hiervoor beschreven waren die grenzen in de tijd van de Bijbel niet eenduidig. Daarbij komt dat we in de Bijbel ook een voorbeeld tegenkomen dat Israël land aan anderen weggaf. Een voorbeeld daarvan is Salomo die twintig steden aan koning Hiram gaf als dank voor de levering van materialen voor de bouw van de tempel.

We concluderen dat de staat Israël bestaansrecht heeft in het gebied waar de staat nu is gevestigd. Zolang het volk ongehoorzaam is, kan de Heere hun een deel van het gebruik van het land ontzeggen. De Heere voert Zijn Goddelijke wil uit. Veel is voor ons mensen met een beperkt verstand verborgen. Maar Hij zal Zijn beloften op Zijn tijd volmaakt vervullen. Wat dit betekent voor de Arabieren die in dit gebied wonen, wordt in hoofdstuk 6 van deze nota besproken.

4.4 Conclusie

De verbondenheid van de SGP met het Joodse volk vloeit daaruit voort dat de Joden het uitverkoren volk van God zijn. God heeft Zijn genade ook aan heidenen geschonken waardoor ze christen zijn geworden, maar Hij is de God van het Joodse volk gebleven. Hij zal Zich op Zijn tijd tot het Joodse volk wenden. Hoe dat zal gaan, is voor ons een geheim, een verborgenheid. Tot op heden verwerpt het volk de Heere Jezus als Gods Zoon en Zaligmaker, zoals ook velen in ons land dat doen. Er is alleen maar heil voor ons en voor het Joodse volk te verwachten in de weg van bekering tot en geloof in de Messias. Jezus Christus is de enige Naam tot zaligheid voor Jood en heiden. Dat de Joden in de achterliggende eeuwen niet zijn omgeko-

⁶⁵ Zie ook: A. van de Beek, *Te veel gevraagd? Israël in het christelijke denken*, Zoetermeer 2004, p. 98-99.

men, maar mochten terugkeren naar het land dat al aan Abraham is beloofd, is een teken van Gods verbondstrouw. De huidige staat Israël heeft bestaansrecht. Op grond van de Bijbel zijn de grenzen van de staat echter niet eenduidig vast te stellen.

De perspectieven op vrede zijn menselijk gesproken niet gunstig. Voor duurzame vrede is een Godswonder nodig: bekering tot God die gepaard gaat met onderlinge verzoening. Op grond van Gods Woord is hiervoor verwachting. De profeet Jesaja beschrijft in een profetisch vergezicht het wonder dat de Joden verzoend zullen zijn met hun buurvolken en samen de God van de Bijbel dienen: "Te dien dage zal er een gebaande weg wezen van Egypte in Assyrië, dat de Assyriërs in Egypte, en de Egyptenaars in Assyrië komen zullen; en de Egyptenaars zullen met de Assyriërs den HEERE dienen. Te dien dage zal Israël de derde wezen met de Egyptenaars en de Assyriërs, een zegen in het midden van het land. Want de HEERE der heerscharren zal hen zegenen, zeggende: Gezegend zij Mijn volk, de Egyptenaars, en de Assyriërs, het werk Mijner handen, en Israël, Mijn erfdeel." (Jesaja 19:23-25). In de kanttekeningen van de Statenvertaling lezen we als toelichting dat de gelovige Joden met de heidenen die zich tot God zullen bekeren, goede vriendschap en broederlijke gemeenschap zullen houden. Dat die vrede spoedig mag aanbreken.

5. SGP-visie op bestuur van Israël en Palestijnse gebieden

In dit hoofdstuk belichten en becommentariëren we hoe de Israëli-sche regering, de Palestijnse Autoriteit (PA) en Hamas de gebieden besturen waarover ze gezag hebben. Deze gebieden betreffen respectievelijk de staat Israël, de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook.

Allereerst wordt de vraag beantwoord of de beschuldiging dat Israël een apartheidstaat is, hout snijdt (5.1). Vervolgens komt de door Israël gebouwde veiligheidsbarrière tussen Israël en de Westelijke Jordaanoever aan bod (5.2). Daarna komt de vraag aan de orde of het gezag dat Israël heeft over sommige delen van de Westelijke Jordaanoever als bezetting kan worden aangemerkt (5.3). De bouw van nederzettingen door Israëliërs op de Westelijke Jordaanoever wordt in paragraaf 5.4 besproken. Het Palestijns bestuur over de Westelijke Jordaanoever vormt de inhoud van paragraaf 5.5. De situatie van de christenen in de door de Palestijnse Autoriteit bestuurde gebieden staat centraal in paragraaf 5.6. Het bestuur van de Gazastrook door Hamas wordt beschreven in paragraaf 5.7. Dit hoofdstuk sluit af met enkele concluderende opmerkingen (5.8).

5.1 Is Israël een apartheidstaat?

In de media wordt Israël in toenemende mate beschuldigd van racisme. De Joodse staat wordt zelfs vergeleken met het apartheidregime van Zuid-Afrika. In Israël zouden Arabieren worden gediscrimineerd. Is deze kritiek terecht?

Israël is een Joodse staat. De Joden hebben een band met het land Israël die al 3000 jaar oud is. Het gebied is de bakermat van de Joodse beschaving. Hier heeft de geschiedenis van het Joodse volk zich vele eeuwen afgespeeld. Geen ander volk heeft zo'n sterke band met dit gebied. In internationaal verband is in het Britse mandaat van de

Volkenbond afgesproken dat Israël het nationaal tehuis voor de Joden is. De Joden wilden graag een eigen staat vanwege het groeiende antisemitisme en het verlangen naar het land van hun voorvaders terug te keren en weer een eigen natie te vormen.

Dat Israël een Joodse staat is, wil niet zeggen dat er in Israël alleen Joden mogen wonen. Een Joodse staat heeft niets met racisme te maken. Het betekent dat het een staat is waar de Joden de meerderheid vormen en waar ze in vrijheid het recht hebben invulling te geven aan hun Joodse identiteit en hun taal, cultuur en geschiedenis in stand kunnen houden. Alle Joden in de wereld hebben het recht vrijelijk naar hun land te emigreren en het Israëliësch staatsburgerschap te verkrijgen. Dit is vastgelegd in de Wet op de Terugkeer (1950). Omdat deze wet dit onvoorwaardelijke recht slechts aan Joden toekent, wordt dit als discriminatie gezien. De achtergrond van deze wet is echter de noodzaak van een veilige haven voor de Joden.⁶⁶ De geschiedenis heeft de noodzaak van het bestaan van een Joodse staat bewezen. De Joodse staat biedt de Joden de mogelijkheid om in veiligheid te wonen en zich te beschermen tegen bedreigingen van buiten.

Het is volstrekt legitiem dat Israël een Joodse staat is. Het delingsplan van 1947 (VN-resolutie 181) voorziet in de deling van West-Palestina in een Joodse en een Arabische staat. Het zijn van een Joodse staat vormt de basis voor het bestaansrecht van Israël. De Palestijnen willen Israël niet erkennen als Joodse staat en daarmee weigeren zij de aanwezigheid van een Joodse staat in het Midden-Oosten te accepteren.

Israël telt ongeveer 7,5 miljoen inwoners. 75% van hen is jood, 17% moslim en 2% christen. In Israël wordt niet alleen de joodse godsdienst wordt getolereerd. Er wonen in het land meer seculiere Joden dan religieuze Joden. Wat de godsdienst betreft zijn de Arabische

⁶⁶ Matthijs de Blois, *Israël: een staat ter discussie?*, Heerenveen 2010, p. 78.

staten meer islamitisch dan de Joodse staat joods is. Palestijnse leiders wijzen het joodse karakter van de staat Israël af, terwijl de islam in hun landen staatsgodsdienst is.

Is Israël een racistische staat? In Israël wonen mensen uit verschillende landen en culturen en ook van verschillend ras. De Israëlische bevolking bestaat uit Joden, Arabieren, Druzen, christenen, Samaritanen, Armenen, Soedanezen, enzovoort. Van de Joden is ongeveer tweederde deel in Israël geboren. De overige Joden komen uit Amerika, Europa, Azië en Afrika.⁶⁷ Veel Joden in Israël zijn dus van buitenlandse afkomst en hebben verschillende huidskleuren. Er wonen Joden uit Ethiopië, Marokko, Iran, Polen, Amerika, Indië, China, Zuid-Amerika, etc.⁶⁸ Deze burgers hebben allemaal dezelfde rechten. Dat wil niet zeggen dat er helemaal geen racisme in Israël voorkomt, maar dat komt helaas in elk land ter wereld voor.

De ambassadeur van de PLO in de Verenigde Staten, Maen Areikat, heeft in Washington gezegd dat de Palestijnse staat, waarvoor zijn regime probeert erkenning te krijgen bij de VN, vrij moet zijn van Joden.⁶⁹ Jordanië heeft een wet die Joden uitsluit van burgerschap. In dat licht bezien is het verwijt van de Palestijnen dat Israël een racistische staat is opmerkelijk. De Arabieren zijn in Israël meer welkom dan de Joden in Arabische landen.

Met de rechten van Arabische minderheden in Israël is het beter gesteld dan met de rechten van minderheden in Arabische landen. De Israëlische wetgeving voorziet in gelijke rechten en de Israëlische overheid is daarop ook aanspreekbaar. De Israëlische Arabieren mogen stemmen, zijn vertegenwoordigd in de Knesset (het Israëlische parlement) en in andere overheidsorganen. Verder kunnen zij onge-

⁶⁷ CIA, World Factbook 2011.

⁶⁸ Yochanan Visser, *Israël aangeklaagd. De cognitieve oorlog tegen de staat Israël*, Nijkerk 2011, p. 67.

⁶⁹ <http://israeltoday.nl/headlines/9-nederlands/1754-palestijnse-ambassadeur-geen-joden-in-onze-staat>

lijke behandeling aanvechten bij de rechter. Bovendien hebben zij een grote religieuze vrijheid. Een belangrijk verschil is wel dat voor Israëliische Arabieren geen dienstplicht geldt. Wie niet in het leger heeft gediend, heeft minder gemakkelijk toegang tot bepaalde banen. Overigens mogen Arabieren wel vrijwillig dienst nemen in het leger. Daarnaast is het voor Israëliische Arabieren moeilijker om land te kopen. Verder investeert de overheid minder geld in de ontwikkeling van Arabische dorpen en steden, waardoor de voorzieningen in deze plaatsen slechter zijn dan in overwegend Joodse steden.

Aan de universiteiten en hogescholen in Israël en studeren zowel Arabische als Joodse studenten. Het basisonderwijs wordt in de eigen woonplaats gevolgd. Omdat Joden en Arabieren veelal gescheiden van elkaar leven, krijgen zij daardoor ook gescheiden basisonderwijs.

Er zijn inkomensverschillen tussen de Joodse en Arabische gemeenschap. Dit wordt vaak toegeschreven aan de Israëliische overheid. Veelal vergeet men echter te zeggen dat in de Arabische gemeenschappen de vrouw vaak niet deelneemt aan het arbeidsproces en dat het opleidingsniveau onder Arabieren lager is. Bij ultra-orthodoxe Joden zien we hetzelfde. Daar is het de man die veelal niet of in mindere mate deelneemt aan het arbeidsproces. Ook onder hen is de armoede groot.

In 2011 is een onderzoek gepubliceerd van *The Center for Democratic Studies* van de Universiteit van Haifa. Daaruit komt naar voren dat racisme en discriminatie nauwelijks een rol spelen in de sociaal-economische positie van de Israëliische Arabieren. Zij zijn lang niet zo arm als ze doen voorkomen en als ze het zijn, is dit bijna uitsluitend een product van hun eigen culturele en politieke beslissingen en niet het gevolg van discriminatie door de Joden. De auteur van het onderzoek, professor Dan Shueftan, hekelt ook de houding van de Arabische elite in Israël. Zij voeren een radicale agenda en zijn er voortdurend op uit om met steun van de publieke opinie Israël als Joodse staat te delegitimeren. Onder de nieuwe generatie Arabische

leiders is dit volgens hem sterker geworden dan onder hun voorvaders.⁷⁰ Volgens Schueftan weten de Arabische Israëliërs dat geen enkele Arabische regering hen dezelfde levensstandaard kan geven die ze nu hebben. Desondanks stemmen ze op radicale Arabische politici, die in de Knesset hun anti-Israëliërs visie verdedigen.⁷¹

5.2 De veiligheidsmuur

Israël heeft een veiligheidsbarrière aangelegd om zijn burgers te beschermen tegen terroristische aanslagen van Palestijnen vanuit de Westelijke Jordaanoever. Op sommige plaatsen is de afscheiding een muur (5%), maar verreweg het grootste gedeelte bestaat uit hekwerk (95%). De afscheiding loopt niet precies over de zogeheten groene lijn (de wapenstilstandlijn van 1949, zie kaart), maar deels ten oosten daarvan. Israël heeft dat gedaan, omdat er op de Westelijke Jordaanoever ook Joden wonen die beschermd moeten worden door terreuraanvallen.

Sinds de bouw van de afscheiding zijn er veel minder terroristische aanslagen in Israël. Een gevolg van de barrière is wel dat het voor Palestijnse Arabieren uit de Westbank moeilijker is om Israël binnen te komen. De veiligheidscontroles die Israël uitvoert, zijn

⁷⁰ Ben Hartman, 'The 'radical agenda' of Israel's Arab elite', in: *The Jerusalem Post*, 25 mei 2011.

⁷¹ Aviel Schneider, 'Schueftan: Israelische Arabieren zijn van plan de Joodse staat te vernietigen', in: *Israel Today*, juni 2011, p. 6.

streng. Ook loopt de afscheiding soms over grondgebied dat eigendom is van Palestijnen. Voor Palestijnen betekent de afscheiding een aanzienlijke beperking van hun bewegingsvrijheid en heeft het grote consequenties voor het dagelijkse leven. Door velen wordt dit gezien als discriminatie.

Israël beroept zich ter legitimatie van de bouw van de veiligheidsbarrière op het recht op zelfverdediging. Dat de afscheiding ook deels ten oosten van de groene lijn loopt, is volgens Israël niet in strijd met het internationaal recht, omdat de groene lijn een wapenstilstandlijn is, die nooit als officiële grens is bedoeld. VN-resolutie 242 erkent het recht van Israël op veilige en erkende grenzen. De grenzen tussen Israël en een Palestijnse staat moeten in de onderhandelingen over het vredesproces tussen Israël en de Palestijnen worden vastgesteld.

Het is opmerkelijk dat het Internationaal Gerechtshof (IGH) het beroep van Israël op het recht op zelfverdediging niet overneemt. Volgens het IGH erkent artikel 51 van het VN-handvest het recht op zelfverdediging van een staat tegen een gewapende aanval van een andere staat. Omdat Israël niet claimt dat de terroristische aanslagen kunnen worden toegeschreven aan een staat, is de bouw van de afscheiding juridisch niet toelaatbaar. In het genoemde artikel 51 wordt er echter helemaal niet over gesproken dat het recht op zelfverdediging alleen geldt als het gaat om aanvallen van een staat. Artikel 51 luidt: "Geen enkele bepaling van dit Handvest doet afbreuk aan het inherente recht tot individuele of collectieve zelfverdediging in geval van een gewapende aanval tegen een Lid van de Verenigde Naties, totdat de Veiligheidsraad de noodzakelijke maatregelen ter handhaving van de internationale vrede en veiligheid heeft genomen." In het licht van de inhoud en strekking van dit artikel is het onjuist om Israël het recht te ontfemen de eigen burgers tegen geweld te beschermen.⁷² Overigens staat Israël niet alleen in dit

⁷² Matthijs de Blois, *Israël: een staat ter discussie?*, Heerenveen 2010, p. 89-91.

standpunt. Sinds 9/11 is de definitie van “armed attack” in art 51 Handvest in tijden van internationaal terrorisme als grond voor zelfverdediging onderwerp van discussie onder rechtsgeleerden. Ook de interventie van de VS in Afghanistan werd immers niet gerechtvaardigd door een gewapende aanval van een andere staat.⁷³

In de Oslo-akkoorden is afgesproken dat de Palestijnse Autoriteit het terrorisme in de door haar gecontroleerde gebieden dient te bestrijden. De Palestijnse leiders blijken niet in staat te zijn het terrorisme terug te dringen. Er zijn zelfs sterke aanwijzingen dat ze dat ook niet willen. Met enige regelmaat worden namelijk straten in de Palestijnse gebieden vernoemd naar een zelfmoordterrorist.⁷⁴ Israël ziet zich daarom genoodzaakt zelf veiligheidsmaatregelen te nemen om zijn bevolking te beschermen. Dat betekent niet dat er bij de route van de afscheiding en de wijze waarop controles plaatsvinden geen kritische kanttekeningen te plaatsen zijn. Israël is echter een rechtsstaat. Mensen kunnen met klachten terecht bij de Israëlische rechter. Het Israëlische Hoogerechtshof heeft al meerdere keren klagers in het gelijk gesteld en de Israëlische regering opdracht gegeven de route van de afscheiding aan te passen.

5.3 De ‘bezetting’ van de Westelijke Jordanoever

Op de Westelijke Jordanoever wonen ongeveer 3 miljoen mensen, waarvan 300.000 Joden.⁷⁵ Tot 1948 hebben er altijd Joden in deze regio gewoond. Na de Israëlische onafhankelijkheidsoorlog van 1948-1949 annexeerde Jordanië in 1950 de Westelijke Jordanoever. Vervolgens zijn de Joden die hier woonden, verdreven of gedood. Na de

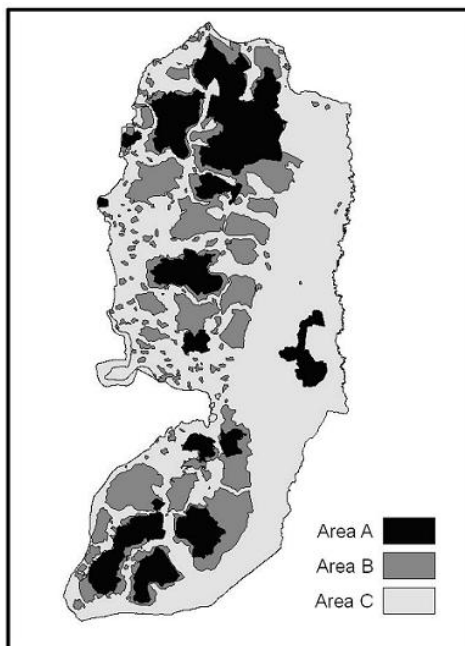
⁷³ Zie 'Armed Attack' and Article 51 of the UN Charter, Evolutions in Customary Law and Practice, Tom Ruys, Katholieke Universiteit Leuven, Belgium: Article 51 has been described as difficult to adjudicate with any certainty in real-life situations - Glennon, Michael J. (2001-2002), Fog of Law: Self-Defense, Inherence, and Incoherence in Article 51 of the United Nations Charter, p. 539.

⁷⁴ <http://israeltoday.nl/headlines/9-nederlands/812-palestijnen-vernoemen-prominente-straat-naar-belangrijke-terrorist>

⁷⁵ Central Intelligence Agency, *The Worldfactbook 2011*.

Zesdaagse Oorlog in 1967 heeft Israël het beheer over dit gebied op zich genomen. In een deel van dit gebied hebben de Palestijnen inmiddels in meerdere of mindere mate autonomie gekregen. In de Oslo-akkoorden van 1993 is namelijk afgesproken dat de Palestijnen zelfbestuur zouden krijgen en er een Palestijnse Autoriteit zou komen.

De Westbank is in drie gebieden onder te verdelen (zie kaart). In een deel van het gebied vallen zowel het burgerlijk als militair bestuur onder de verantwoordelijkheid van de PA (zone A: 18% grondgebied, 55% van de Palestijnse bevolking). In een ander deel vindt het burgerlijk bestuur plaats door de PA, maar het militair bestuur door Israël (zone B: 20% van het grondgebied, 41% van de Palestijnse bevolking). In het derde gebied heeft Israël zowel het burgerlijke als het militaire bestuur (zone C: 62% van het grondgebied, 6% van de Palestijnse bevolking).⁷⁶

Volgens veel mensen wordt de Westbank door Israël bezet. De vraag is of dat zo is. De Zesdaagse Oorlog was voor Israël een verdedigingsoorlog, omdat het land werd bedreigd door zijn Arabische buurlanden die met hun troepen naar de wapenstilstandlijnen met Israël trokken. Israël nam de macht over op de Westbank om zichzelf beter

⁷⁶ Deze cijfers zijn afkomstig van het EU-rapport *State Building* dat in juli 2011 door de EU Heads of Mission is opgesteld.

te kunnen verdedigen tegen de agressie van de omringende Arabische landen. Het was bereid zich militair terug te trekken op voorwaarde dat de Arabieren het bestaansrecht van Israël zouden erkennen en vrede zouden willen sluiten. Over het recht van Israël om de eerste klap in het geval van een oorlogsdreiging uit te delen bestaat verschil van mening. Het is de vraag of deze zogeheten pre-emptive strike valt onder het recht op zelfverdediging zoals dit in artikel 51 van het VN-handvest is vastgelegd. Het IGH heeft dit recht nooit erkend, maar eerdere staten hebben zich ter rechtvaardiging van hun acties beroepen op het recht als eerste op te treden. Israël deed dat al in 1981 na de aanval op een Irakese kernreactor. In de literatuur is steun te vinden voor het standpunt dat anticiperend optreden is toegestaan. Het voortbestaan van Israël stond, gelet op de openlijke dreiging van de Arabische wereld, op het spel. De Arabische vijandelijke landen waren superieur, en ontvingen steun van de Sovjet-Unie. Verder was de onwil van de internationale gemeenschap en met name de Veiligheidsraad om in te grijpen overduidelijk.⁷⁷

Het recht op zelfverdediging is wel begrensd. Het mag bijvoorbeeld alleen worden uitgeoefend zolang de Veiligheidsraad zelf nog geen maatregelen om de internationale vrede en veiligheid te handhaven heeft genomen. De VN hebben naar aanleiding van de Israëlische aanval in resolutie 242 uitgesproken dat het Israëlische leger zich uit bezette gebieden moet terugtrekken. In tegenstelling tot wat door sommigen wordt beweerd, staat er niet in de resolutie dat Israël zich moet terugtrekken uit "de" bezette gebieden.⁷⁸ De definitieve grenzen tussen Israël en een Palestijnse staat moeten via de weg van een vredesovereenkomst worden vastgesteld. Tevens is in de genoemde VN-resolutie bepaald dat Israël recht heeft op veilige grenzen.⁷⁹

⁷⁷ A. Shapira, *The Six-Day War and the Right to Self-Defence*, 1974, p. 216.

⁷⁸ Lord Caradon, één van de opstellers van resolutie 242 heeft in 1973 gezegd dat het woordje 'de' bewust is weggelaten, zie: www.icej.nl/nieuws/vn242.htm

⁷⁹ Harrie Verbon, 'Israël en het internationale recht; Barbartje moet hangen', in: *De Internationale Spectator*, 2008, p. 491-494 en Dore Gold, 'From "occupied territories" to "disputed territories"', in: *Jerusalem Viewpoints*, no. 470, 16 januari 2002.

Het is niet onbegrijpelijk dat Israël huiverig is zich militair terug te trekken uit de Westbank. Dat heeft het namelijk gedaan in de Gazastrook - en dat heeft de vrede niet dichterbij gebracht. Hamas heeft de macht overgenomen en sindsdien wordt Israël bestookt met raketten. Zolang Israël geen garanties krijgt op veilige grenzen, er geen vredesovereenkomst met de Palestijnen is en de Verenigde Naties de veiligheid van Israël niet kunnen garanderen, is het standpunt te verdedigen dat de militaire aanwezigheid van Israël in het gebied gerechtvaardigd is.

Daarbij komt dat toen Israël in 1967 de macht overnam, het gebied aan geen enkele soevereine staat toebehoorde. Jordanië heeft het gebied in 1950 illegaal geannexeerd en kan dus niet worden aangemerkt als de rechtmatige eigenaar. Het land is ook (nog) niet van de Palestijnen. De Verenigde Naties hebben in 1947 weliswaar een verdelingsplan aangenomen om in dat gebied een 'Palestijnse' staat te vestigen. Maar de Arabieren hebben dit aanbod geweigerd en zijn een oorlog tegen Israël begonnen. De wapenstilstandlijn van 1949 is ook nooit door de Arabieren geaccepteerd. In resolutie 242 van de VN-veiligheidsraad is afgesproken dat de definitieve grenzen van dit gebied in een vredesovereenkomst met Israël moeten worden vastgelegd. Dit betekent dat zolang er geen vredesovereenkomst is, de grenzen tussen Israël en een nog te vormen Palestijnse staat niet vastliggen en er dus van (onrechtmatige) bezetting van die gebieden ook geen sprake is.⁸⁰ Het verdient daarom aanbeveling niet te spreken over bezette gebieden, maar over betwiste gebieden.

5.4 Het nederzettingenbeleid van Israël

Sinds 1967 is het voor Joden weer mogelijk om net als voor 1948 op de Westelijke Jordaanoever te wonen. Zij vestigden zich in zogeheten nederzettingen. Er zijn verschillende soorten nederzettingen te onderscheiden. In de eerste plaats nederzettingen op plaatsen waar

⁸⁰ Harrie Verbon, 'Israël en het internationale recht; Barbartje moet hangen', in: *De Internationale Spectator*, 2008, p. 491-494.

Joden gewoond hebben voordat ze door de Arabieren zijn verdreven, zoals Hebron en Bethlehem. De tweede soort zijn nederzettingen in strategische gebieden zoals de Jordaanvallei. Aanwezigheid van Joden in deze gebieden wordt van belang geacht als bufferzone om Israël te beschermen tegen de vijandige houding van Arabische landen. Een derde groep vormen de uitbreidingen van steden op of nabij de Groene Lijn. Met de Groene Lijn wordt geduid op de grenzen van Israël voor de Zesdaagse Oorlog, in feite dus de wapenstilstandlijnen van 1949 na de onafhankelijkheidsoorlog. De uitbreidingen vonden plaats in gebieden die geen particulier eigendom waren van Arabieren. Ten vierde zijn er nederzettingen die midden op de Westbank, vaak in de buurt van heilige plaatsen, zijn gebouwd. Volgens Arabische woordvoerders zijn deze nederzettingen gebouwd op gestolen land van Arabische boeren. Israël beweert dat de meeste gronden niet in particulier eigendom waren. Voor zover dat wel het geval was, zouden deze gronden aangekocht zijn tegen de reële marktwaarde. Een vijfde groep bestaat uit zogeheten wilde nederzettingen. Voor de bouw van deze nederzettingen heeft de Israëlische regering geen toestemming gegeven.⁸¹

De bouw en uitbreiding van de nederzettingen stuit op veel kritiek van Palestijnse zijde. Volgens Palestijnse leiders staat de bouw van Joodse woningen op de Westbank de voortgang van de vredesbesprekingen in de weg. Dit is een opmerkelijk argument. Van 1949 tot 1967 waren er helemaal geen Joodse nederzettingen op de Westbank. Desondanks zijn alle overeenkomsten om tot vrede te komen van de kant van de Arabieren steeds verworpen. In Israël is het mogelijk dat Joden en Arabieren naast elkaar leven. Uit de houding van de Palestijnse leiders lijkt te kunnen worden geconcludeerd dat zij een Palestijnse staat willen waarin geen Joden mogen wonen.

⁸¹ David Meir-Levi, 'Occupation and settlements: the myth and reality', in: *Front Page Magazine*, 24 juni 2005.

Het bouwen van huizen op de Westbank voor Joden hoeft de vaststelling van de definitieve status en de grenzen van een Palestijnse staat niet in de weg te staan. Uit internationaal onderzoek blijkt dat de nederzettingen niet meer dan 3% uitmaken van de totale oppervlakte van de Westelijke Jordaanoever.⁸² Israël is bereid de Palestijnen te compenseren voor de oppervlakte die de nederzettingen in beslag nemen door Israëliisch grondgebied af te staan. Tot op heden is dit aanbod echter steeds afgeslagen.

De Joden hebben legitieme aanspraken om op de Westbank te wonen. In het Palestina-mandaat van de Volkenbond staat dat de vestiging van Joden in dit gebied moet worden bevorderd. De rechten die het Joodse volk hierdoor heeft verkregen, moeten nog steeds worden gerespecteerd.⁸³ Daarbij komt dat de Westelijke Jordaanoever de gebieden omvat die in de Bijbel Judea en Samaria worden genoemd. Vele eeuwen hebben de Joden in dit gebied gewoond. In hoofdstuk 4 is beschreven dat we op grond van de Bijbel niet de grenzen van de staat Israël kunnen bepalen. Maar het is in ieder geval niet wenselijk de Joden het recht te ontzeggen zich te vestigen in het hart van het Bijbelse Israël.

5.5 Palestijns bestuur over de Westelijke Jordaanoever

Toen Israël in 1967 de macht overnam, kwam de Westelijke Jordaanoever economisch tot bloei ten opzichte van de rest van de Arabische wereld.⁸⁴ Deze ontwikkeling was mede mogelijk doordat Israël en de Palestijnen op vele terreinen samenwerkten. Begin jaren negentig van de vorige eeuw hadden de Palestijnse Arabieren een levensstandaard die hoger was dan van de Arabieren in de buurlanden.

⁸² Israel Ministry of Foreign Affairs, *Are Israeli Settlements Legal?* (www.jerusalem insights.com).

⁸³ N. Feinberg, 'The Arab-Israel Conflict in International Law', in: John Norton Moore (ed.), *The Arab-Israeli Conflict*, Vol. 1, Princeton 1974, p. 405, 419,420 (zie: De Blois, p. 38-39).

⁸⁴ Tussen 1967 en 1993 groeide de Palestijnse economie gemiddeld 5,5 procent per jaar. Het Bruto Nationaal Product steeg in de periode 1968 tot 1991 van 165 dollar tot 1715 dollar.

Aan de economische stabiliteit van de Westelijke Jordaanoever kwam een eind toen de PLO van Jasser Arafat in plaats van Israël voor de financiële gang van zaken verantwoordelijk werd. De welvaart veranderde in een noodsituatie. De Tweede Intifada (2000-2005) betekende een economische ramp voor de Palestijnse gebieden. Het BNP zakte met 23% en de werkloosheid steeg tot 25%. Israël moest veiligheidsmaatregelen nemen vanwege de Palestijnse terreuraanvallen. De veiligheidsbarrière en checkpoints beperken het Palestijnse economische en sociale leven aanzienlijk. Door deze maatregelen was er geen sprake meer van vrij economisch verkeer.

De laatste jaren groeit de Palestijnse economie weer sterk. Dat komt mede door de buitenlandse hulp. De Palestijnen zijn het meest gesponsorde volk ter wereld (1,5 miljard dollar per jaar). Het Palestijnse Bruto Binnenlands Product ligt jaarlijks rond de 4,5 miljard dollar. In het door de PA-bestuurde gebied wonen nog geen drie miljoen Palestijnen. In dat licht bezien is de financiële steun astronomisch hoog. De Palestijnse leiders zijn onbekwaam om economische problemen het hoofd te bieden.⁸⁵

De gemiddelde burger lijkt niet te profiteren van de verbetering in de economie. Diverse maatregelen wijzen erop dat de Palestijnse leiders meer geïnteresseerd zijn in boycots tegen Israël dan in de noden van de Palestijnen.⁸⁶ Het is Palestijnse Arabieren wettelijk verboden voor Joden te werken op de Westelijke Jordaanoever. Ook mogen ze geen goederen kopen van Joden. Op schending van dit verbod staat gevangenisstraf. Volgens cijfers van het Palestijns Centraal Bureau voor de Statistiek werken 11 van de 100 Palestijnse Arabieren voor Joden in Israël en de Palestijnse Gebieden.⁸⁷ Deze Palestijnen verdienen gemiddeld 150 NIS per dag. Dat is meer dan

⁸⁵ Ryan Jones, 'Palestijnen verkwisten financiële steun uit het buitenland', in: *Israel Today*, mei 2010, p. 10.

⁸⁶ Yochanan Visser, *Israël aangeklaagd. De cognitieve oorlog tegen de staat Israël*, Nijkerk 2011, p. 63.

⁸⁷ http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_pcbs/PressRelease/PalEconomic_2010_E.pdf

het gemiddelde salaris van de Palestijnen die in de door de PA bestuurde gebieden werken (77 NIS per dag).⁸⁸

Palestijnen die met Joden zaken doen leven in onzekerheid. Ze riskeren een gevangenisstraf en hoge boetes. Ook extremistische moslims zijn voor hen een bedreiging. In Hebron zijn bijvoorbeeld twee Palestijnse winkels in brand gestoken, omdat de eigenaren producten aan Joden zouden hebben verkocht.⁸⁹ De Palestijnse leiders doen hiermee hun Palestijnse burgers tekort. De Israëliische arbeidsplaatsen in de Joodse nederzettingen zijn goed voor de Palestijnse economie. In plaats van tot elkaar te komen drijft de Palestijnse regering een wig tussen de Palestijnen en Joden. De ontevredenheid van de Palestijnen wordt hierdoor nog groter, omdat er nauwelijks andere arbeidsplaatsen beschikbaar zijn. Een negenendertigjarige Palestijn die al meer dan twintig jaar in Joodse nederzettingen werkt, zei: "Het enige wat onze leiders kunnen, is ons uitkleden. Allereerst hebben ze onze levensstandaard steeds verder naar beneden gebracht. Nu nemen ze ook nog onze banen af."⁹⁰

Palestijnse Arabieren mogen ook geen grond verkopen aan Joden. Er was een wet die Mahmoud Abbas, de leider van de Palestijnse Autoriteit, de bevoegdheid gaf om Arabieren die land verkochten aan Joden te laten executeren of te veroordelen tot levenslange gevangenisstraf. Sinds Abbas in 2004 aan de macht kwam, heeft hij echter geen goedkeuring gegeven tot executies. Volgens Ahmed al-Mughani, Officier van Justitie, was deze wet te slap. Nu krijgen alle

⁸⁸ Khaled, Abu Toameh, 'Palestinians working in settlements earn double', in: *Jerusalem Post*, 22 april 2011.

⁸⁹ <http://israeltoday.nl/headlines/9-nederlands/925-arabische-winkels-verbrand-wegens-verkoop-aan-joden>

⁹⁰ Aviel Schneider, 'Verboden bij Joden te werken', in: *Israel Today*, juni 2010, p. 7.

Arabieren die schuldig worden bevonden aan grondverkoop aan Joden automatisch de doodstraf.⁹¹

De hiervoor genoemde maatregelen van de PA verslechteren de economische positie van de Arabieren op de Westelijke Jordaanoever. Om aan deze onwenselijke situatie een eind te maken dient aan de financiële steun aan de Palestijnse Autoriteit de voorwaarde te worden verbonden dat er een eind komt aan de boycot van de samenwerking tussen Joden en Palestijnen.

De leiders van de PA zijn er goed in Israël de schuld te geven van de slechte economische positie van de Palestijnen. Ze wijzen dan op de veiligheidsbarrière en controleposten die het vrije verkeer van personen en goederen belemmeren. Hoe Israëlische militaire handelen bij de zogeheten checkpoints is niet altijd goed te praten. Maar dat Israël deze veiligheidsmaatregelen moet nemen, hebben de Palestijnen vooral aan hun eigen leiders te danken. De Palestijnen die wel in vrede met Israël willen leven, zijn de dupe van het gedrag van de Palestijnse leiders en Palestijnse verzetsstrijders. Wanneer de PA serieus werk maakt van het bestrijden van geweld, kan Israël de veiligheidsmaatregelen beperken. Helaas is dat niet het geval.

Arabieren die terroristische aanslagen plegen, worden door Arabische leiders vereerd. Zo noemde Abbas een omgekomen Palestijnse terrorist die een Israëlische soldaat wilde doden moedig. Een vertegenwoordiger van Abbas bezocht de nabestaanden en zei dat de Palestijnse leiders trots zijn op deze heldendaad. Palestinian Media Watch meldde vorig jaar dat Abbas \$2000 gaf aan de familie van een terrorist die werd gedood tijdens een aanval op Israëlische soldaten.⁹² De PA betaalt Palestijnse terroristen die in Israël in de gevangenis zitten maandelijks een salaris dat hoger is dan dat van ambtenaren of

⁹¹ 'Arabische winkels verbrand wegens verkoop aan Joden', in: *Israel Today*, 30 mei 2010.

⁹² Itamar Marcus and Nan Jacques Zilberdik, *Abbas honors terrorists*, PMW Bulletin 19 maart 2012.

militair personeel.⁹³ Bovendien krijgen de gezinnen van gevangen Palestijnse terroristen belastingvoordelen en gratis onderwijs.⁹⁴ Een duidelijker aanmoediging om te strijden tegen Israël is nauwelijks denkbaar.

Financiële steun kan de Palestijnen helpen om hun economie te stimuleren en te ontwikkelen. Deze gelden moeten echter wel verantwoord worden besteed. Steungeld mag niet worden misbruikt om terroristische activiteiten te stimuleren. Ook mag er geen geld worden doorgesluisd naar privébankrekeningen.⁹⁵ Het heeft daarom hoge prioriteit dat het internationale toezicht op de besteding van de gelden verbetert. Terroristische organisaties zoals Hamas mogen geen financiële steun ontvangen. Ook Nederland geeft financiële hulp aan de Palestijnen. In 2011 nam de Tweede Kamer een motie aan van de SGP waarin de regering wordt verzocht zowel in Nederland als in Europees verband er werk van te maken dat subsidie aan de Palestijnse Autoriteit niet wordt gegeven indien geen concrete en effectieve maatregelen worden genomen om verheerlijken en vergoelijken van terrorisme tegen te gaan.

5.6 De positie van christenen in de Palestijnse gebieden

Sinds de Palestijnse Autoriteit het gezag in delen van de Westbank heeft, is er veel veranderd voor de christenen die daar wonen. In de ontwerp-Grondwet van de Palestijnse Autoriteit wordt de vrijheid van godsdienst weliswaar gewaarborgd, maar ligt toch het primaat bij de sharia. Op grond daarvan zijn christenen ongelijk aan moslims. De islam is de dominante godsdienst. Christenen hebben de status van dhimmi. Van hen wordt niet verwacht dat ze zich bekeren tot de islam, maar ze moeten zich wel aan een aantal spelregels houden. Een van de regels is dat ze geen evangelisatie mogen bedrijven.

⁹³ Official PA daily *Al-Hayat Al-Jadida*, April 15, 2011.

⁹⁴ Ryan Jones, 'Terrorisme loont in 'Palestina' ook in gevangenis', in: *Israel Today*, 15 februari 2012.

⁹⁵ <http://www.hduson-ny.org/1082/palestinian-authority-still-stealing-hundreds-fo-million-amas-taking-ver>

Christenen zijn tweederangsburgers en bezitten geen volwaardig burgerschap.

Het is levensgevaarlijk voor Palestijnse Arabieren om christen te worden. Ze worden gevangengenomen, gemarteld en zelfs gedood. Volgens de sharia verdient iedereen die de islam vaarwel zegt de dood. Dit ondervond Ahmad El-Achwal, een ex-moslim die ondanks herhaalde gevangenisstraffen en martelingen doorging met Bijbelstudies in zijn huisgemeente. Hij werd met kogels doorzeefd.⁹⁶ Palestijnse moslim-Arabieren die christen worden, worden beschuldigd van verraad van de islam. Collaboratie met Israël is een andere veelgehoorde beschuldiging. Kerken in de Palestijnse gebieden durven uit angst voor represailles hiervan niets te zeggen.

De godsdienstige overtuiging van christenen en moslims leidt tot verschillende politieke benaderingen. Palestijnse christenen zijn ervan overtuigd dat gewapend verzet niet de juiste weg is om een Palestijnse staat af te dwingen. Zij willen in vrede leven. Ze besluiten vaak om hun kinderen niet naar de scholen van de Palestijnse Autoriteit te sturen, vanwege de daar heersende 'culture of death'. Zelfmoordterroristen worden daar namelijk verheerlijkt. Deze christenen zien zich hierdoor genoodzaakt hun kinderen in te schrijven op dure private christelijke scholen.⁹⁷

Moslims verwijten christenen dat ze hun bloed niet willen geven voor de Palestijnse zaak. De loyaliteit van christenen wordt ter discussie gesteld. Ze worden zelfs gezien als vijanden van de islam. Hierdoor zijn ze ook het doelwit van aanvallen van fundamentalistische moslims. Daarnaast wordt het christendom geassocieerd met zionisme en westers imperialisme. Het anti-christelijke sentiment onder Palestijnse moslims is gestegen sinds 9 september 2001. Op

⁹⁶ Justus Reid Weiner, *Human rights of Christians in Palestinian society*, Jerusalem Center for Public Affairs 2005, p. 28-29.

⁹⁷ Justus Reid Weiner, *Human Rights of Christians in Palestian society*, Jerusalem Center for Public Affairs 2005, p. 7-8.

muren in Gaza en de Westbank kunnen we de slogan tegenkomen: "On Saturday we will kill the Jews, and on Sunday we will kill the Christians."

Christenen worden op de Westelijke Jordaanoever gediscrimineerd. Het is bijvoorbeeld moeilijk voor hen om aan een baan te komen. Het komt ook voor dat ze om onduidelijke redenen in de gevangenis komen. Christelijke graven worden geschonden. Regelmatig worden christenen met de dood bedreigd. In het ergste geval worden ze zelfs vermoord.⁹⁸

Veel christenen hebben de Palestijnse gebieden inmiddels verlaten. In Bethlehem was vele jaren een grote meerderheid van de bevolking christen. Nu is het nog slechts 15%. Veel Palestijns-christelijke leiders durven niets te zeggen uit angst voor de moslimgemeenschap. Uit onderzoek van het Amerikaanse instituut PEW-research is gebleken dat 52% van de moslimbevolking van de Palestijnse gebieden vertrouwen heeft in de wereldbeschouwing van Bin Laden.⁹⁹ Wanneer christenen naar de reden van hun vertrek wordt gevraagd, zeggen ze op voorhand dat het niets met het gedrag en beleid van de Palestijnse Autoriteit heeft te maken. Slecht spreken over de PA kan namelijk je dood betekenen.¹⁰⁰ In de media krijgt Israël vaak de schuld van de massa-immigratie van christenen. Opvallend is echter dat in plaatsen die aan de PA zijn overgedragen christenen in toenemende mate te mate krijgen met islamitische terreur en deze gebieden verlaten.

⁹⁸ 'Christians in the Holy Land: persecuted under the Palestinian Authority', <http://www.standwithus.com/pdfs/flyers/christianspersecuted.pdf>.

⁹⁹ Manfred Gerstenfeld, 'Het Palestijns-Israelische conflict in een bredere context', in: *Zicht* 2010-4, p. 17-21. Zie ook Juliana Menasce Horowitz, *Declining Support for Bin Laden and Suicide Bombing*, PewResearchCenter Publications, 10 september 2009.

¹⁰⁰ Justus Reid Weiner, *Human Rights of Christians in Palestinian society*, Jerusalem Center for Public Affairs 2005, p. 22-23.

Het is van belang dat de internationale gemeenschap de problemen waarmee Palestijnse christenen worden geconfronteerd niet langer negeert. Anders is het niet te verwachten dat de omstandigheden waaronder christenen leven in de toekomst zullen verbeteren. Omdat de PA veel financiële steun ontvangt uit het buitenland, waaronder de Europese Unie, zijn er financiële prikkels om de PA aan te zetten serieus werk te maken van de eerbiediging van mensenrechten. Bij toekomstige vredesbesprekingen dient dit onderwerp hoog op de agenda te staan.

5.7 De Gazastrook

In de Gazastrook wonen ongeveer 1.7 miljoen Palestijnen.¹⁰¹ 99% van hen is moslim en 1% christen. Sinds 2005 wonen er geen Joden meer in dit gebied. In 2005 heeft Israël namelijk de Joodse nederzettingen in de Gazastrook ontmanteld. In 2007 heeft de terroristische organisatie Hamas de macht in handen en worden vanuit de Gazastrook terroristische aanslagen op Israël gepleegd.

In 2010 viel Israël de Gazastrook binnen om een einde te maken aan de vele raketaanvallen op het zuiden van Israël. De operatie 'Cast Lead' heeft Israël veel kritiek opgeleverd. Israël zou buitensporig hebben gehandeld, mede omdat het aantal slachtoffers aan Palestijnse zijde groter was dan aan de kant van Israël. In het zogeheten Goldstonerapport is Israël beschuldigd van 32 oorlogsmisdaden.¹⁰² Het Hamasregime werd in het rapport niets ten laste gelegd. Later bleek dat Palestijns bewijsmateriaal is vervalst en dat Hamasterroristen Palestijnse burgers als menselijk schild hebben gebruikt. Naar aanleiding daarvan heeft Richard Goldstone gezegd dat met de kennis van nu er een ander rapport had gelegen.¹⁰³

¹⁰¹ Central Intelligence Agency, *The World Factbook 2011*.

¹⁰² *Human rights in Palestine and other occupied Arab territories. Report of the United Nations Fact Finding Mission on the Gaza Conflict*, 15 september 2009.

¹⁰³ Richard Goldstone, 'Reconsidering the Goldstone Report on Israel and war crimes', in: *The Washington Post*, 2 april 2011.

Na de machtsovername door Hamas heeft Israël een zeeblokkade ingesteld om te voorkomen dat Hamas materiaal in handen krijgt waarmee wapens kunnen worden gemaakt. Ook over land is de toegang tot de Gazastrook beperkt. Alles wat naar de Gazastrook gaat, wordt door Israël gecontroleerd.

Over de vraag of de blokkade legitiem is, verschillen de meningen. De commissie Palmer onderzocht de rechtmatigheid van de aanval van Israël in 2010 op het Turkse schip Marvi Marmara dat de zeeblokkade wilde doorbreken. De commissie concludeerde in het aan de Verenigde Naties uitgebrachte rapport dat Israël werd geconfronteerd met een reële dreiging van de kant van militante groeperingen in Gaza. Het Palmerrapport bevestigt dat de Israëlische zeeblokkade als legitieme voorzorgsmaatregel werd ingezet en dat de door Israël ingestelde zeeblokkade in overeenstemming is met het internationale recht.

De situatie in de Gazastrook wordt in de media vaak als dramatisch bestempeld. De werkelijkheid is genuanceerder. Er is inderdaad armoede in de Gazastrook, maar van een humanitaire crisis is geen sprake. In Gaza zijn producten in overvloed. De onderdirecteur van het Rode Kruis in Gaza gaf toe dat er geen humanitaire crisis in Gaza bestaat en dat er voldoende producten te koop zijn in de supermarkt.¹⁰⁴ De Israëlische regering publiceert regelmatig een lijst van de producten die naar Gaza worden gebracht.

Het probleem is dat de leiders zichzelf verrijken en gemeenschapsgeld gebruiken voor hun strijd tegen Israël. Ook is er een grote kloof tussen rijken en armen. Ongeveer 20 procent van de inwoners van Gaza beschikt over bijna alle rijkdom in het gebied. De meesten zijn nauw gelieerd aan Hamas. Onder de rest van de bevolking is de werkloosheid ongeveer 45 procent. De humanitaire hulp die de wereld

¹⁰⁴ Ryan Jones, 'Zomervakantie in Palestina', in: *Israel Today*, september 2011, p. 4-5.

biedt, gaat via de rijken en leidt ertoe dat de rijken rijker worden en de armen armer.

5.8 Conclusie

In dit hoofdstuk is het bestuur over Israël en de Palestijnse gebieden aan de orde gesteld. Er is beargumenteerd dat Israël geen apartheidstaat is, maar een democratische rechtsstaat waarin Arabische Israëliërs meer rechten hebben dan elders in het Midden-Oosten. De veiligheidsbarrière tussen Israël en de Westelijke Jordaanoever is gebouwd vanuit de noodzaak om Joodse burgers te beschermen tegen terroristische aanslagen van Palestijnen. Helaas wordt Israël dit recht op zelfverdediging onterecht door het Internationaal Gerechtshof ontzegd. Van een onrechtmatige bezetting van de Westelijke Jordaanoever is geen sprake. Israël heeft recht op veilige en erkende grenzen. Deze grenzen dienen in een vredesakkoord met de Palestijnen te worden vastgesteld. Zolang daarvan geen sprake is, gaat het niet om bezette, maar om betwiste gebieden. De Joden hebben legitieme aanspraken om op de Westbank te wonen. De rechten die het Joodse volk in het Palestina-mandaat heeft verkregen, dienen nog steeds te worden gerespecteerd. Daarbij komt dat het niet wenselijk is de Joden het recht te ontzeggen zich te vestigen in het hart van het Bijbelse Israël. Het beleid van de Palestijnse Autoriteit om de economische samenwerking tussen Palestijnen en Joden tegen te gaan, is desastreus voor de economische ontwikkeling van de Westelijke Jordaanoever. In plaats van terroristische activiteiten te stimuleren, dient de Palestijnse Autoriteit dit actief te bestrijden. De mensenrechten van christenen worden in de Palestijnse gebieden niet geëerbiedigd. Aan de onderdrukking van Palestijnse christenen moet een eind komen. Veel problemen in de Westbank en de Gazastrook zijn terug te voeren op het gedrag van Palestijnse leiders die zichzelf verrijken ten koste van de bevolking.

6. SGP-visie op een Palestijnse staat

In dit hoofdstuk wordt de visie van de SGP beschreven op de vorming van een Palestijnse staat. Daarvoor is het nodig zicht te hebben op de ontwikkelingen in het Midden-Oosten en de betekenis daarvan voor Israël. Lange tijd is gesuggereerd dat het conflict tussen Israël en de Palestijnen de hoofdoorzaak is van de onrust in het Midden-Oosten.¹⁰⁵ De huidige ontwikkelingen laten echter zien dat er meer aan de hand is. In verschillende Arabische en Noord-Afrikaanse landen zijn immers revoluties geweest of nog gaande. Welke consequenties heeft de Arabische Lente voor Israël? Deze vraag wordt beantwoord in paragraaf 6.1. Vervolgens gaan we in op de positie van Israël in een vijandige Arabische wereld (6.2). Daarna beschrijven we de opstelling van de Palestijnse leiders in het 'vredeproces' (6.3). In de drie paragrafen daarna bespreken we drie scenario's: een Palestijnse staat in Jordanië (6.4), de éénstaatoplossing (6.5) en de tweestatenoplossing (6.6). Vervolgens benoemen we enkele randvoorwaarden voor de oprichting van een Palestijnse staat (6.7). In paragraaf 6.8 staat centraal welke veiligheidsgaranties voor Israël nodig zijn. Omdat het vluchtelingenvraagstuk een groot obstakel is in het vredesproces, bespreken we dit in een afzonderlijke paragraaf (6.9). Het hoofdstuk sluit af met de conclusie dat handhaving van de status-quo wenselijk is, totdat de Palestijnen met de daad bewijzen dat ze serieus willen werken aan een duurzame vrede met Israël (6.10).

6.1 Arabische Lente

De onrust in de Arabische landen vindt haar oorzaak vooral in het leed dat de bevolking in die landen ondervindt of heeft ondervonden. In de dictatoriale regimes worden mensenrechten voortdurend geschonden. Veel Arabische leiders bekommeren zich slechts om zichzelf en hun clans, maar niet om het volk.

¹⁰⁵ Zie Manfred Gerstenfeld, 'Het Palestijns-Israëlsche conflict in een wijdere context', in: *Zicht* 2010-4, p. 17-21.

Het probleem is dat de roep om democratie in de Arabische landen zal leiden tot verkiezingen waarbij islamitische organisaties waarschijnlijk de meerderheid behalen. Deze organisaties zijn namelijk goed georganiseerd en gedisciplineerd. Het gevaar is dat de islamisten de revolutie, die is opgekomen uit een gerechtvaardigde behoefte aan een beter leven voor hun eigen doeleinden zullen misbruiken. Als de fundamentalistische islam aan de macht komt, is niet alleen Israël in gevaar, maar ook Europa en Amerika. De islam wil niet alleen dat het Midden-Oosten honderd procent islamitisch is, maar streeft ook naar de wereldheerschappij. Een islamitisch kalifaat in het Midden-Oosten is voor de islamisten de springplank naar het Westen.¹⁰⁶ Daarom weigeren Palestijnse leiders Israël te erkennen als Joodse staat en zeggen anderen openlijk dat de staat Israël niet mag bestaan.

In Europa denken velen dat de Arabische Lente leidt tot democratieën zoals wij die kennen. De Israëlische hoogleraar en Midden-Oostenexpert Nissim Dana is van mening dat de situatie in het Midden-Oosten niet is te vergelijken met Europa. De moslimgemeenschap is niet zo sterk gesecculariseerd als de westerse maatschappijen. De meeste moslims baseren zich op de Koran en de sharia en houden zich aan de voorgeschreven religieuze rituelen. De basis voor de sociale structuren in de moslimwereld is de eenheid van de familie. In het Westen staan individualiteit, persoonlijke vrijheid en godsdienstvrijheid centraal. Moslims zijn een gemakkelijke prooi van radicale leiders, omdat onder velen de armoede groot is en de meesten weinig opleiding genoten hebben.¹⁰⁷

De Moslimbroederschap heeft de afgelopen decennia grote invloed uitgeoefend op de islamitische wereld. Sayyid Qutb, een grondlegger

¹⁰⁶ 'Israel Today - in gesprek met vice-minister van Buitenlandse Zaken Danny Ayalon', in: *Israel Today*, december 2011, p. 3.

¹⁰⁷ Ryan Jones, 'Arabische lente of naderende Apocalyps?' in: *Israel Today*, december 2011, p. 4-5.

van de ideologie van de broederschap, kwam tijdens zijn studie in de Verenigde Staten in aanraking met de goddeloosheid en afvalligheid van het Westen. Toen hij terugkwam in Egypte schreef hij een driedelige commentaar op de Koran: 'In de schaduw van de Koran'. Hij stelt hierin dat er in het Westen sprake is van onwetendheid en dat dit komt door de afwezigheid van de islam. Seculiere leiders in de Arabische wereld zijn volgens hem ook onwetend en moeten het veld ruimen. Dat zien we nu gebeuren tijdens de 'Arabische Lente'. Inmiddels heeft de broederschap de teugels van de macht in Tunesië, Libië en Egypte in handen.¹⁰⁸ Uiteindelijk gaat het ze om een islamitisch rijk dat de hele islamitische wereld, dus inclusief Israël, omvat.

De toenemende invloed van de radicale islam is een bedreiging voor Israël. De banden tussen de Moslimbroederschap en terroristische organisaties als Hamas en Hezbollah worden versterkt. De nieuwe machthebbers worden gedreven door ideologieën die hen dwingen om Israël te vernietigen. Dat is voor hen een voorwaarde voor de intrede van een gouden islamitisch tijdperk.¹⁰⁹

6.2 Positie Israël

De Arabische Lente laat zien dat een vredesverdrag tussen Israël en de Palestijnen geen eind zal maken aan de onrust in de Arabische landen en ook niet zal leiden tot een veiliger situatie voor Israël. Het is begrijpelijk dat Israël bezorgd is over de ontwikkelingen in de Arabische landen. Het land is omringd door vijandige staten.

In de Gazastrook heeft Hamas het voor het zeggen. Het gaat deze terroristische organisatie om de vernietiging van de staat Israël. Er is alleen ruimte voor een Palestijnse staat die het gebied omvat van de Middellandse Zee tot de Jordaan. De afgelopen jaren zijn er vanuit

¹⁰⁸ Ryan Jones, 'Arabische lente of naderende Apocalyps?' in: *Israel Today*, december 2011, p. 4-5.

¹⁰⁹ Ryan Jones, 'Arabische lente of naderende Apocalyps?' in: *Israel Today*, December 2011, p. 4-5.

de Gazastrook duizenden raketten op het zuiden van Israël afgevuurd. Hamas is een voortdurende dreiging voor Israël.

In het Noorden, in Libanon, is de macht van Hezbollah groot. De Sjiitische Hezbollah-beweging beschikt in Libanon over een grote voorraad raketten. Een grondoorlog met tanks en infanterie kunnen burgers bij een raketaanval geen bescherming bieden. Tussen Libanon, Syrië en Iran bestaan nauwe banden.¹¹⁰ Midden-Oostdeskundige Yoram Ettinger noemt Libanon een kruitvat dat nooit echt onafhankelijk is geweest. Het is een soort militair oefenterrein voor staten en organisaties die zich primair tegen Israël keren.¹¹¹

In Syrië staat het bewind van president Assad onder druk. In het land leven ook een half miljoen Palestijnse vluchtelingen. De Palestijnen kiezen geen partij in het conflict, omdat ze vrezen uitgezet te worden als ze de verkeerde kant kiezen.¹¹² Palestijnen uit Syrië zijn er in 2011 in geslaagd de zwaar bewaakte grens met Israël over te steken. De Syrische overheid liet deze protestmars op 15 mei, de Dag van de Ramp (Nakba), oogluikend toe. Voor Syrië was het een welkome afleiding, omdat de pers zich richtte op de Israëlische soldaten die de grens verdedigden en de schijnwerpers hierdoor even niet waren gericht op president Assad, die zijn eigen bevolking laat afslachten.¹¹³ Assad heeft gedreigd dat als de NAVO of andere Westerse machten zich met zijn binnenlandse politiek bemoeien, hij Tel Aviv zal bombarderen en Hezbollah in Libanon zal oproepen tot een massale raketaanval op Israël. Het gevaar is reëel dat wanneer Assad voelt dat hij niets meer heeft te verliezen, een aanval op Israël lanceert.

¹¹⁰ Aviel Schneider, 'Eenzaam in het Midden-Oosten', in: *Israel Today*, maart 2011, p. 4-5.

¹¹¹ 'Ettinger: Veiligheid voor alles', in: *Israel Today*, maart 2011, p. 6.

¹¹² Edward Geelhoed, 'Neutraal blijven is enige optie Palestijnen in Syrië', in: *Trouw*, 7 februari 2012.

¹¹³ Aviel Schneider, 'Waarschuwingstekken uit het noorden', in: *Israel Today*, juni 2011, p. 3.

De ontwikkelingen in Egypte zijn ook zorgelijk. In 1979 tekende Israël een vredesverdrag met Egypte. Een meerderheid van de Egyptische bevolking vindt echter dat dit vredesverdrag moet worden opgezegd.¹¹⁴ Ook alle presidentskandidaten van Egypte geven unaniem aan dat zij de betrekkingen met Israël willen herzien. Het nieuwe Egyptische bewind is in tegenstelling tot de regering van Mubarak tegen de blokkade van de Gazastrook. De grensovergang bij Rafah is daarom opnieuw geopend. De veiligheidssituatie in de Sinaiwoestijn is ook verslechterd. Via tunnels van de Sinai naar de Gazastrook worden duizenden raketten gesmokkeld.¹¹⁵ Vanwege de vele terroristische aanslagen heeft Israël langs de Egyptische grens een veiligheidshek gebouwd van 250 kilometer. Inmiddels heeft Egypte de Israëlische ambassadeur het land uitgezet.

Sinds de ondertekening van het vredesverdrag met Israël in 1995 is in de regio de Jordaanse regering verreweg de meest bevriende voor Israël. Wanneer de Arabische Lente Jordanië bereikt, kan dat een bedreiging zijn voor de vrede. De situatie in Jordanië lijkt rustig, omdat de Jordaanse koning Abdullah II een nieuwe regering heeft gevormd, die hervormingen moet doorvoeren. Ook in Jordanië heeft de Moslimbroederschap echter aan invloed gewonnen en is de houding tegenover Israël aanzienlijk verhard. Het is de vraag of de Jordaanse regering de Moslimbroederschap in bedwang kan houden. Een gevaar voor Israël is dat Jordanië de betrekkingen met Israël hero-verweegt om de Moslimbroederschap tevreden te stellen.¹¹⁶

Ook Iran is een bedreiging voor Israël. Het land gaat door met zijn atoomprogramma en streeft ernaar zo spoedig mogelijk kernwapens te bezitten. Voor de Iraanse dictator Ahmadinejad zou een nucleaire

¹¹⁴ PewResearchCenter, *Egyptians Embrace Revolt Leaders, Religious Parties and Military, As Well*, 25 april 2011.

¹¹⁵ Aviel Schneider, 'Is vrede met Israël niet langer heilig', in: *Israel Today*, oktober 2011, p. 4-5.

¹¹⁶ Sharon Shaked en Yochanan Visser, 'Een Jordaanse lente?', *Missingpeace*, 19 maart 2012.

aanval op Israël een goede afleidingsmanoeuvre kunnen zijn om een volksoptocht in eigen land te voorkomen. Verschillende keren heeft de president van Iran al gezegd dat Israël een kankergezwell is dat van de aarde moet verdwijnen. Omdat Israël het eerste doelwit is van een Iraanse kernaanval, is het begrijpelijk dat het niet kan wachten totdat Iran daadwerkelijk een atoombom heeft. Voor Israël is de dreiging van Iran op dit moment groter dan de vorming van een Palestijnse staat.

Decennialang was Turkije als één van de weinige landen in het Midden-Oosten een bondgenoot van Israël. Turkije is echter de laatste jaren een onafhankelijker buitenlands beleid gaan voeren. Het land wil de handel met Syrië, Egypte, Libanon en Jordanië versterken en zijn positie in de regio verstevigen. Omdat de Joodse staat niet populair is in de regio, wil Turkije niet langer bekend staan als vriend van Israël. Om de Arabische Lente te overleven moet Turkije zijn positie bijstellen. Een sympathiekere houding tegenover de Palestijnen zou daarbij kunnen helpen.¹¹⁷

De onrust in de Arabische wereld is er mede aanleiding toe geweest dat de Palestijnse groeperingen Fatah en Hamas zeggen zich met elkaar verzoend te hebben. Ze hebben ervoor gekozen met elkaar samen te werken om tot de oprichting van een Palestijnse staat te komen. Door met Hamas samen te werken wil Fatah naar de internationale gemeenschap uitstralen dat de Palestijnen een eenheid zijn. Tijdens een persconferentie met Europese verslaggevers zei Abbas het volgende over zijn ontmoeting met Hamas-leider Khaled Mashal: "Wij hebben overeenstemming over het raamwerk van het verdrag, en Hamas is het met ons eens dat er een vreedzaam verzet zal moeten komen, in plaats van militair verzet." Tijdens de viering van het 23-jarig bestaan van Hamas in Gaza, zei Hamas-premier Haniyeh het tegenovergestelde: "We bevestigen dat gewapend verzet onze enige

¹¹⁷ B. Belder, 'Rode Boek van Turkije isoleert Israël in het Midden-Oosten', in: *Zicht 2010-4*, p. 50-53 en 'De Turkse vervreemding van Israël zal aanhouden', in: *Dagelijkse Standaard*.

strategische optie is en de enige manier om ons land te bevrijden, van de zee tot aan de rivier. Met Gods hulp zal Hamas de mensen leiden in de opstand totdat we Palestina, geheel Palestina, zullen bevrijden.”¹¹⁸

Bij de standpuntbepaling of een Palestijnse staat wenselijk is en zo ja onder welke randvoorwaarden dienen de in deze paragraaf beschreven ontwikkelingen betrokken te worden. Wanneer er onder deze omstandigheden een Palestijnse staat komt op de Westelijke Jordaanoever is dat namelijk een grote bedreiging voor Israël.

6.3 Opstelling Palestijnen

Sinds de ondertekening van de Oslo-akkoorden zijn er nu bijna twintig jaren verstreken. Het vredesproces lijkt muurvast te zitten. Zal de oprichting van een Palestijnse staat vrede brengen? Wie kennis neemt van het in hoofdstuk 3 van deze nota beschreven fasenplan van de PLO om ‘Palestina te bevrijden’ zal hierover zeer sceptisch zijn.

De huidige Palestijnse Autoriteit wordt op de Westelijke Jordaanoever geleid door Fatah. In 2009 heeft deze politieke beweging een nieuw handvest vastgesteld. Dit lijkt op het eerste gezicht gematigder dan zijn basishandvest en dat van de PLO, maar dat is slechts schijn. In het nieuwe handvest staat namelijk dat het is vastgesteld ‘in het kader van de naleving van de bepalingen van het originele basishandvest van Fatah’. Het doel om heel Palestina te bevrijden van de Joden en alle Joodse aanwezigheid uit te roeien blijkt dus nog steeds van kracht. Het gaat de Palestijnse Autoriteit ten diepste niet om een eigen staat op de Westelijke Jordaanoever, maar om de vernietiging van heel Israël. Met deze kennis is het begrijpelijk dat Israël sceptisch staat tegenover vredesbesprekingen.

¹¹⁸ Missing Peace, *De leugen regeert in de Palestijnse Autoriteit*, 21 december 2011.

Op dit moment weigeren de Palestijnen met Israël te onderhandelen, omdat Israël het vredesproces zou frustreren (onder andere vanwege het in paragraaf 5.4 beschreven Israëlische nederzettingenbeleid). De Palestijnse leiders zijn zelf echter volstrekt ongeloofwaardig. Ze spreken in de Engelse taal over vrede, maar in het Arabisch over verzet tegen Israël. Over het algemeen zeggen de Palestijnse leiders niet in de Engelse taal voor de westerse media wat hun bedoelingen zijn. In de Arabisch taal doen ze dat wel met enige regelmaat. Zo zei Fatah-leider Abbas Zaki onlangs voor de Arabische tv-zender Al Jazeera: "De nederzettingen moeten gebaseerd zijn op de grenzen van 4 juli 1967. Als wij zeggen dat de nederzettingen op deze grenzen gebaseerd moeten zijn, dan bedoelt de president (wij begrijpen dat en iedereen weet het) dat het groter doel niet kan worden bereikt in één keer. Wanneer Israël zich terugtrekt uit Jeruzalem, de 650 duizend kolonisten evacueert en de muur ontmantelt, wat zal er dan van Israël terechtkomen? Het komt tot een einde." En: "Het is geen aanvaardbaar beleid als wij zeggen dat we Israël willen vernietigen. Zeg deze dingen niet tegen de wereld, houd het voor jezelf."¹¹⁹ Van Israël wordt dus verwacht te onderhandelen met mensen die uit zijn op de ondergang van het land.

Er zijn diverse redenen aan te voeren waarom de Palestijnen niet met Israël willen onderhandelen. In de eerste plaats zou een vredesverdrag betekenen dat de Palestijnen minder grondgebied hebben dan wanneer ze in 1937 met de toen voor het eerste voorgestelde tweestatenoplossing akkoord waren gegaan. De gewapende strijd tegen Israël zou dan niets hebben opgeleverd en de Palestijnse vluchtelingen zouden voor niets in mensonterende kampen hebben gezeten. In de tweede plaats is er onder de Palestijnen veel onvrede over de corruptie en het wanbeleid van Fatah en Hamas. Als Israël niet meer als de grote externe vijand en als oorzaak van alle problemen aangewezen kan worden, komt de aandacht op het functioneren van de leiding van deze organisaties te liggen. In de derde plaats hebben

¹¹⁹ <http://missingpeace.eu/en/2011/09/fatah-official-abbas-zaki-the-greater-goal-cannot-be-accomplished-in-one-go/>

radicaal-islamitische geestelijken altijd geroepen dat er geen centimeter gebied aan de Joden afgestaan mag worden. Degenen die toch zijn handtekening onder een vredesakkoord zet, loopt een hoog risico om te worden vermoord. Tot slot krijgen de Palestijnen omgerekend per hoofd van de bevolking het meeste hulpgeld ter wereld. De Palestijnse economie drijft voor ongeveer eenderde op deze buitenlandse hulp gelden. Dat zal ongetwijfeld sterk minder worden, als de Palestijnen uit de belangstelling raken door een vredesverdrag.¹²⁰

Inmiddels heeft Abbas de conclusie getrokken dat vredesbesprekingen geen zin meer hebben. Nu wil hij zonder vredesverdrag een Palestijnse staat realiseren. Door samen te werken met Hamas is de conclusie gerechtvaardigd dat Abbas wel een Palestijnse staat wil, maar geen vrede met Israël.

De SGP verzet zich tegen het eenzijdig uitroepen van een Palestijnse staat. Een duurzame vrede komt daardoor niet dichterbij. In 2011 heeft de Tweede Kamerfractie van de SGP daarom een motie ingediend om de regering op te roepen te bevorderen dat de Europese Unie zich verzet tegen het eenzijdig uitroepen van een Palestijnse staat. Rechtstreekse onderhandelingen met Israël zijn een voorwaarde om te komen tot een duurzame oplossing van het Israëlisch-Palestijnse conflict.¹²¹

6.4 Noodzaak van een Palestijnse staat

Als het aan de internationale gemeenschap ligt, komen er in het gebied tussen de Middellandse Zee en de Jordaan twee staten. Een Palestijnse staat die bestaat uit de Gazastrook en de Westelijke Jordaanoever en een Israëliische staat die de rest van het grondgebied beslaat.

¹²⁰ Likoed Nederland, 'Palestijnse bouwstop is ongeloofwaardig', in: *De Stentor*, 26 oktober 2011.

¹²¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2010/11, 21 501-20, nr. 502

De eerste vraag die moet worden beantwoord, is of er wel een Palestijnse staat ten westen van de Jordaan moet komen. Om deze vraag te beantwoorden, gaan we terug in de geschiedenis naar het begin van de vorige eeuw. In 1922 kreeg Groot-Brittannië van de Volkenbond het mandaat over Palestina toegewezen. Het oorspronkelijke mandaatgebied Palestina omvatte zowel Palestina als Transjordanië (zie kaart). Het betreft dus het huidige Israël, de Westbank, de Gazastreek en Jordanië. Op grond van het Mandaat moet het Joden mogelijk worden gemaakt zich te vestigen in het land van hun vaders (waaronder zowel Israël als de Westbank).

In 1922 besloot de Britse regering onder druk van het groeiende Arabische nationalisme dat zich in het oostelijke deel van het mandaatgebied (Transjordanië, 77% van het oorspronkelijke mandaatgebied) geen Joden meer mochten vestigen. Voor de Arabieren gold dit verbod niet. Dit besluit is goedgekeurd door de Volkenbond.

Door Transjordanië af te splitsen van het mandaatgebied waar Joden zich mogen vestigen en de Arabieren wel toe te staan zich daar te vestigen, is het legitiem om te stellen dat er in feite al een staat voor de Palestijnse Arabieren is. Transjordanië is nu de onafhankelijke staat Jordanië. Op dit moment bestaat de meerderheid van de bevolking van Jordanië uit Palestijnse Arabieren. Een probleem is dat Jordanië de Palestijnen rechten onthoudt. De Palestijnse meerder-

heid in Jordanië heeft maar 6 van de 120 zetels in het parlement. Ook behandelt de regering Palestijnse burgers nog steeds als vluchtelingen en niet als staatsburgers.¹²²

Hoewel Jordanië in feite al een Palestijnse staat is, hebben we ook te maken met rechten van Palestijnen die al vele jaren in de Gazastrook en op de Westelijke Jordaanoever wonen. Het is niet reëel en wenselijk om deze mensen te dwingen het gebied te verlaten en zich in Jordanië te vestigen. De rechten van de Palestijnen ten westen van de Jordaan dienen te worden gerespecteerd.

6.5 Eénstaatoplossing

Een optie is dat er alleen een Israëlische staat komt op het grondgebied tussen de Middellandse Zee en de Jordaan en dat de Palestijnen die in dit gebied wonen het staatsburgerschap van Israël krijgen met alle burgerrechten die daaraan verbonden zijn.

Het probleem van deze optie is dat dit op termijn het einde kan betekenen van het Joodse karakter van de staat Israël. In Israël en de Palestijnse gebieden wonen op dit moment namelijk bijna evenveel Arabieren als Israëliërs. Beide bevolkingsgroepen tellen ongeveer zes miljoen mensen. De Arabische bevolking groeit echter sneller dan de Israëlische. Dat betekent dat de Arabieren in Israël na verloop van tijd de meerderheid van de bevolking uitmaken. Het Joodse karakter van de staat Israël kan dan onder druk komen te staan.

Internationaal is het bestaansrecht van Israël als *Joodse* staat erkend (onder andere het delingsplan van 1937 en 1947). De geschiedenis heeft duidelijk laten zien dat het wenselijk is dat er een Joodse staat moet zijn waar Joden in veiligheid kunnen leven. Een situatie waarin het Joodse karakter van Israël in gevaar komt, vindt de SGP onwenselijk.

¹²² Missing Peace, *Een Jordaanse lente?*, 19 maart 2012.

6.6 Tweestatenoplossing

Een andere optie is de zogeheten tweestatenoplossing. Deze optie wordt op dit moment door velen als de meest wenselijke gezien. De inspanningen van de internationale gemeenschap en de Europese Unie zijn erop gericht om tot een Palestijnse staat te komen naast Israël op het gebied ten westen van de Jordaan.

Het probleem is dat de Palestijnen zelf verdeeld zijn over de grenzen van de te vormen staat. Hamas zegt openlijk alleen maar genoeg te nemen met een Palestijnse staat waarvan de grenzen gevormd worden door de Middellandse Zee en de Jordaan. Fatah zegt genoeg te nemen met de grenzen van 1967, maar ziet dit als tussenstap om uiteindelijk heel Palestina in bezit te nemen. De hiervoor beschreven zogenaamde verzoening tussen Hamas en Fatah is zoals gezegd misleidend.

Het conflict tussen Israël en de Palestijnen is in de eerste plaats een religieus conflict. Het is niet politiek correct om dat te zeggen, maar wel de werkelijkheid. Twee volkeren maken aanspraak op hetzelfde grondgebied. Het land tussen de Middellandse Zee en de Jordaan is door God aan de Joden beloofd en het volk heeft er eeuwen gewoond. Daartegenover staat het islamitische dogma van de "waqf". Dat houdt in dat land dat ooit onder islamitisch gezag heeft gestaan, wordt geacht dat altijd te blijven. Palestina heeft bijna vijf eeuwen deel uitgemaakt van het Ottomaanse Rijk. Daarom staat in artikel 11 van het handvest van Hamas: "De islamitische verzetsbeweging gaat ervan uit dat Palestina een islamitische waqf is voor de toekomstige moslimgeneraties tot de Dag des oordeels."

Beide visies sluiten elkaar uit en maken het conflict bij voorbaat onoplosbaar. Er is echter wel een belangrijk verschil. Israël is onder voorwaarden bereid in te stemmen met een Palestijnse staat. De Palestijnen weigeren Israël tot op heden echter te erkennen als Joodse staat. Zolang de Palestijnen dit niet doen, is het zinloos vredesbesprekingen te voeren om te komen tot twee staten.

6.7 Randvoorwaarden voor oprichting Palestijnse staat

Belangrijk is dat de Palestijnen niet alleen met de mond het bestaansrecht van Israël erkennen, maar ook met de daad. Een vredesovereenkomst alleen op papier is niet voldoende. Naast de erkenning van Israël als Joodse staat dienen de Palestijnse leiders te voldoen aan de volgende eisen die wat de SGP betreft voorwaarden zijn voor de oprichting van een Palestijnse staat:

- Effectieve bestrijding van aanslagen van Palestijnen op Joden, zoals raketaanslagen vanuit de Gazastrook, het bekogelen van Joodse automobilisten en het doden van Joden.
- Een einde maken aan de cognitieve oorlog tegen Israël (zie paragraaf 3.4).
- Verbieden van alle lesmethoden waarin antisemitisme en de haat tegen Israël wordt gevoed. (zie paragraaf 3.1).
- Politieke leiders dienen in de media met één mond te spreken. Serieuze vredesbesprekingen zijn niet mogelijk wanneer in het Engels wordt gesproken over vrede en in het Arabisch over vernietiging van Israël (zie paragraaf 6.2).
- Stoppen met het geven van riante salarissen aan Palestijnen die in Israëlische gevangenissen zitten wegens terroristische aanslagen. Terroristen niet als helden vereren. Concreet geen straten en pleinen vernoemen naar zelfmoordterroristen en de nabestaanden van deze terroristen niet belonen (zie paragraaf 5.5).
- De economische samenwerking tussen Joden en Palestijnen niet blokkeren, maar stimuleren. Dit betekent concreet afschaffing van het verbod om handel met Joden te drijven en afschaffing van het verbod om voor Joden te werken (zie paragraaf 5.5).
- Naast de erkenning van de rechten van Joden in een Palestijnse staat dienen ook de rechten van andere minderheden, zoals christenen, te worden gerespecteerd (zie paragraaf 5.6).
- Politieke hervormingen zijn nodig om een eind te maken aan de corruptie van Palestijnse leiders, zodat financiële hulp van de internationale gemeenschap, de Europese Unie en ook Nederland effectief wordt besteed (zie paragraaf 5.5).

6.8 Veiligheidsgaranties voor Israël

In de islamitische wereld zullen helaas altijd mensen zijn die radicale aspiraties blijven koesteren en erop uit zijn Israël te vernietigen. De Arabische Lente kan voor Israël een winter worden. Dat betekent dat keiharde veiligheidsgaranties nodig zijn.

In VN-resolutie 242 van de Veiligheidsraad is vastgelegd dat Israël recht heeft op veilige en erkende grenzen. Voor de veiligheid van Israël is het van belang dat als er een Palestijnse staat komt, deze gedemilitariseerd is.

Militaire aanwezigheid van Israël op de Westelijke Jordaanoever is ook nodig wanneer er ooit een vredesakkoord met de Palestijnen komt. Israël doet er verstandig aan rekening te houden met een situatie die zich in 2005 heeft voorgedaan. Israël trok zich toen terug uit de Gazastrook. In de periode daarna kwam Hamas aan de macht en sindsdien wordt Israël bestookt met raketten. Een herhaling van die situatie dient voorkomen te worden. Volledige militaire terugtrekking van Israël uit de Westelijke Jordaanoever is daarom onwenselijk.

Voor Israël is de oostgrens met Jordanië erg belangrijk, maar ook kwetsbaar. Deze grens leent zich het meest voor een vernietigende aanval op Israël. De Westelijke Jordaanoever is voor Israël een cruciale strategische zone om zich te kunnen beschermen tegen vijandelijke aanvallen van naburige landen. Het belang daarvan is alleen maar groter geworden vanwege de toenemende invloed van de radicale islam sinds het begin van de Arabische Lente. Als Israël Judea en Samaria (de Westbank) volledig overdraagt aan de Palestijnen, geeft het land zijn verdedigingslinie weg tegen een invasie vanuit het oosten. Volgens Midden-Oostdeskundige Ettinger laat alleen een land met suïcidale neigingen zich verleiden tot zulke fouten beslissingen.¹²³

¹²³ Ettinger: 'Veiligheid voor alles', in: *Israel Today*, maart 2011, p. 6.

De veiligheidsbarrière tussen Israël en de Westelijke Jordaanoever heeft bewezen effectief te zijn. Het aantal aanslagen op Israëlische burgers is aanzienlijk afgenomen. Als in de toekomst blijkt dat de Palestijnen serieus werk maken van de in de vorige paragraaf genoemde punten, verdient het aanbeveling te overwegen of deze ingrijpende veiligheidsmaatregel kan worden beperkt. In ieder geval is het nu al wenselijk te bezien of bij de route van de afscheiding voldoende rekening is gehouden met de rechten van Palestijnse grondbezitters. Israël heeft het recht en de plicht zijn burgers te beschermen tegen terroristische aanslagen, maar de rechten van de Palestijnen mogen daarbij niet uit het oog worden verloren.

6.9 Vluchtelingenproblematiek

Eén van de grootste obstakels in het vredesproces tussen Israël en de Palestijnen is het vluchtelingenprobleem. Daarom besteden we hieraan afzonderlijk aandacht.¹²⁴

Na de Onafhankelijkheidsoorlog in 1948 en 1949 ontstonden er in totaal 59 vluchtelingenkampen. Niet alleen op de Westbank, maar ook in de Gazastreek, Libanon, Syrië en Jordanië. De jaren 1948 en 1949 verliepen zeer chaotisch. Er was geen officiële regering in Palestina. Bovendien won Israël terrein tijdens de Onafhankelijkheidsoorlog. In deze wanordelijke toestand vonden gebeurtenissen plaats met ingrijpende gevolgen voor levens van duizenden. Toen de kruitdampen optrokken, bleken ongeveer 650.000 Arabieren gevlucht te zijn.¹²⁵

Het is niet gemakkelijk om aan te geven waarom deze vluchtelingengestroom op gang kwam. In het debat over de gebeurtenissen tijdens de Onafhankelijkheidsoorlog komen slechts geprononceerde inzichten ter tafel. Enerzijds is dat de idee dat de Arabische, of Palestijnse,

¹²⁴ Voor een uitvoeriger analyse van het vluchtelingenvraagstuk, zie: H.J. Nijsink, 'Vluchtelingen die geen vluchtelingen zijn', in: *Zicht* 2010-4, p. 36-39.

¹²⁵ Wim Kortenoeven, *De kern van de zaak. Feiten en achtergronden van het Arabisch-Israëliisch conflict*, Soesterberg 2005, p. 413.

vluchtelingen gehoor gaven aan de oproep van de Arabische leiders om (tijdelijk) te vertrekken.¹²⁶ Anderzijds is het de opvatting dat Palestijnse mannen, vrouwen en kinderen vluchtten uit angst voor de terreur en het exceptionele geweld van het Israëlijsche leger. De term 'ethnic cleansing' wordt in dit verband ook regelmatig gebruikt. Niet de vestiging van de staat Israël, niet de strijd tussen Arabieren en Joden, maar de georganiseerde zuivering van het land van Arabieren door Israël was wat werkelijk zou hebben plaatsgevonden in 1948 en 1949.¹²⁷

Morris publiceerde in 1998 een studie naar het ontstaan van het Palestijnse vluchtelingenprobleem.¹²⁸ Zijn stelling luidde dat aan het vertrek van de Arabische bewoners van Palestina een combinatie van factoren debet was, zoals gebrek aan Arabisch leiderschap, economische problemen, ineensstorting van gezag, aanvallen van het Israëlijsche leger op Arabische dorpen en gedwongen uitzettingen. Hiermee probeert Morris recht te doen aan het verleden, wat volgens hem belangrijk is voor het "wederzijds begrip".¹²⁹

Internationaal recht

Naast de geschiedenis is ook het internationaal recht van belang als het gaat om het vluchtelingenvraagstuk. Op 11 december 1948 nam de Algemene Vergadering van de VN-resolutie 194 aan. Artikel 11 van deze resolutie wordt vaak opgevoerd als grond voor 'the right of

¹²⁶ Wim Kortenoeven stelt in zijn boek dat de meeste vluchtelingen gehoor gaven aan de oproep van de Arabische leiders om tijdelijk te evacueren. Slecht een kleine groep werd daadwerkelijk door Israël uit strategische plaatsen verdreven. Zie: Kortenoeven, p. 413.

¹²⁷ Zie voor een onderbouwing van deze visie: Ilan Pappé, *The Ethnic Cleansing of Palestine*, Oxford 2008 en Chris van der Heijden, *Israël, een onherstelbare vergissing*, Amsterdam 2008.

¹²⁸ Zie Benny Morris: *The Birth of the Palestinian Refugee Problem 1947-1949*, Cambridge 1998.

¹²⁹ "Prof. Benny Morris: "Oplossing probleem Palestijnse vluchtelingen moeilijkste van allemaal"" in: *CIDI Nieuwsbrief* (1 oktober 1998).

return' - het belangrijke recht op terugkeer.¹³⁰ Palestijnen beroepen zich hierop.

Daarnaast beroepen zij zich op Resolutie 242, die in tegenstelling tot resolutie 194 door de VN-Veiligheidsraad is aangenomen. Dit artikel spreekt echter niet over een terugkeer, maar over een "rechtvaardige oplossing van het vluchtelingenprobleem". De situatie in de kampen geeft inderdaad een heel slechte invulling aan deze "rechtvaardige oplossing". Er wordt gezegd dat het vluchtelingenprobleem een probleem is van Israël en de Verenigde Naties. De vraag is echter of Israël hiervoor verantwoordelijk is. Het probleem zit hem allereerst in het ontbrekende leiderschap van de VN en de Arabische landen.

Houding

In de vluchtelingenkampen wonen miljoenen Palestijnen. Zij hebben de vluchtelingenstatus. Dat geldt de mensen die in 1948 in de kampen terechtkwamen, maar ook eenieder die er werd geboren. De UNWRA (United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees) houdt zich sinds 1949 bezig met het bieden van hulp aan de Palestijnse vluchtelingen. De UNWRA speelt een belangrijke rol bij de instandhouding van het Palestijnse vluchtelingenprobleem.¹³¹ De UNWRA zoekt niet naar een permanente oplossing voor het probleem; bovendien hanteert ze een zeer ruime definitie van het woord 'vluchteling'.¹³²

¹³⁰ Resolutie 194 stelt: "the refugees wishing to return to their homes and live at peace with their neighbours should be permitted to do so at the earliest practicable date."

¹³¹ Na 1949 werd de UNHCR opgericht, de VN-organisatie die zich bezighoudt met vluchtelingen. Doelbewust vallen Palestijnse vluchtelingen daar niet onder, omdat de UNWRA al bestond. Een belangrijk verschil tussen beide organisaties is dat de UNWRA alleen het mandaat heeft om humanitaire hulp te verlenen, terwijl de UNHCR ook zoekt naar oplossingen voor het vluchtelingenprobleem.

¹³² De UNRWA beschouwt iedere Arabier die tenminste vanaf juni 1946 in Palestina leefde, en zijn woning en andere eigendommen verloor als gevolg van de 1948-oorlog, en al zijn nakomelingen als vluchtelingen; zij kunnen allen de vluchtelingenstatus krijgen van de UNRWA.

De houding van de Verenigde Naties en de omringende Arabische landen kan op z'n minst opmerkelijk worden genoemd. Israël wordt aangewezen als de veroorzaker van het immense vluchtelingenprobleem, terwijl het juist de Arabische staten waren die de vluchtelingen niet opnamen en tot op de dag van vandaag weinig barmhartigheid tonen richting de Palestijnen die in de - soms erbarmelijke - vluchtelingenkampen wonen. Israël heeft op zijn beurt wel de Joodse vluchtelingen uit Arabische landen opgenomen.¹³³

Frits Bolkestein merkte in *De Volkskrant* op dat de Arabische landen het lot van de Palestijnen volkomen koud laat: "Waar het om gaat, is het Arabische aandeel in de tragedie van de Palestijnse diaspora. Van solidariteit met de Palestijnse vluchtelingen die al zestig jaar in de Arabische landen wonen is namelijk amper sprake. Ze mogen rekenen op warme woorden van medeleven en betrokkenheid. Meer zit er niet in."¹³⁴

Ook de Verenigde Naties, in het bijzonder de UNWRA, zorgt er in hun beleid voor dat het vluchtelingenprobleem zichzelf onderhoudt, omdat ook de kinderen en kleinkinderen van de vluchtelingen een vluchtelingenstatus kunnen krijgen. De meeste vluchtelingen komen nergens vandaan. Wat betekent dan het recht op terugkeer? Slechts 200.000 van de ruim 4,3 miljoen Palestijnse vluchtelingen zijn oorspronkelijke vluchtelingen uit 1948.¹³⁵ In totaal wonen meer dan een miljoen van alle vluchtelingen in de 59 kampen die door de UNWRA worden onderhouden. Zo'n 700.000 vluchtelingen wonen in de kampen op de Westbank.

¹³³ In de periode 1949-1954 zijn ongeveer 800.000 Joden verdreven uit de Arabische landen. Degenen die naar Israël vluchten zijn opgenomen in de Joodse staat.

¹³⁴ Frits Bolkestijn en Hala Naoum Nehme, 'Arabische hypocrisie' in: *De Volkskrant* (2 november 2010).

¹³⁵ www.israel-palestina.info/vluchtelingen.html

Oplossingen

Het vluchtelingenprobleem houdt zichzelf in stand. Dit komt door de houding van de Palestijnse Autoriteit, maar ook de Verenigde Naties kunnen hier meer betekenen dan ze nu doen. Een Palestijnse staat zal er niet komen, zolang de Arabische landen niet tot hulp bereid zijn, de Palestijnse Autoriteit vasthoudt aan onverzettelijkheid inzake ingenomen standpunten en de UNWRA vluchtelingenkaarten blijft afgeven aan kinderen die ver na 1948 ter wereld zijn gekomen. Zij zijn vluchtelingen die geen vluchtelingen zijn. Om hieraan een eind te maken, moeten er striktere criteria komen wie voor de vluchtelingenstatus in aanmerking komen.

De Palestijnse Autoriteit moet ervoor zorgen dat de kampen verdwijnen. Krachtig en visionair leiderschap is daarbij onmisbaar. Dit zou een cultuuromslag betekenen en een radicale breuk met het verleden. Wie vanaf de berg Gerizim een blik over Nablus (Sichem) werpt, ziet een overvol vluchtelingenkamp, maar aan de andere kant ook een mooie nieuwe woonwijk, die geheel leegstaat. Deze illustratie maakt duidelijk wat de vluchtelingenkampen werkelijk zijn: politieke middelen om druk uit te oefenen. Met veel succes hebben de Arabische leiders de deplorabele toestand in de kampen gebruikt in de mediaoorlog om de sympathie van het Westen voor de Arabische kant op te wekken.

6.10 Conclusie: handhaving status-quo

Aan het begin van dit hoofdstuk is de vraag gesteld wat de visie van de SGP is op de oprichting van een Palestijnse staat naast Israël. In dit hoofdstuk zijn verschillende punten benoemd waaraan de Palestijnse leiders moeten werken en die voorwaarden zijn voor de oprichting van een Palestijnse staat. De uitvoering van deze punten heeft tijd nodig. Dat betekent dat het niet wenselijk is dat er binnen afzienbare tijd een Palestijnse staat komt. De Palestijnen moeten eerst bewijzen dat ze serieus aan vrede met Israël willen werken. In de tussentijd ligt handhaving van de huidige situatie het meest voor de hand. Dat betekent dat de Palestijnen autonomie hebben over delen

van de Westelijke Jordaanoever zonder dat sprake is van een onafhankelijke Palestijnse staat. De Palestijnse autonomie zou geleidelijk kunnen worden uitgebreid over andere gebieden van de Westelijke Jordaanoever.

In een eventuele Palestijnse staat zullen de rechten van minderheden ook dienen te worden gerespecteerd. Dat blijft een zorgelijk punt. De Arabieren hebben heel andere opvattingen over democratie en mensenrechten dan het Westen. Met de rechten van minderheden in de door de Palestijnse Autoriteit bestuurde gebieden is het slecht gesteld. Tot op heden zijn er geen Arabisch-islamitische gemeenschappen die Joden en christenen gelijkwaardig behandelen. Waarom zouden Palestijnse moslims daarop een uitzondering vormen? Het is niet voor niets dat zoveel christenen uit de Westelijke Jordaanoever trekken. Wanneer er een Palestijnse staat komt, zullen er op dit punt ook waarborgen moeten zijn. De komende jaren kunnen de Palestijnen gebruiken om te bewijzen dat rechten van minderheden in de Palestijnse gebieden worden gerespecteerd.

Het is onwenselijk een tweestatenoplossing van bovenaf op te dringen. Belangrijk is dat er van onderaf meer uitzicht komt op een betere onderlinge verstandhouding. Economische en humanitaire samenwerking tussen Joden en Palestijnen kunnen daaraan bijdragen. Vredesakkoorden vormen het dak van een gebouw. Eerst moet er een fundament worden gelegd.¹³⁶

¹³⁶ C.G. van der Staaij, 'Vrede in Israël', in: *Zicht* 2010-4, p. 26-29.

החורבה
המקום הקדוש ביותר
המקום הקדוש ביותר
המקום הקדוש ביותר

The Hurva
The Holy Place
The Holy Place
The Holy Place

7. Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste conclusies en aanbevelingen.

- Alle vredesbesprekingen tussen Israël en de Palestijnen hebben tot op heden niet geleid tot een vredesakkoord. Palestijnse leiders weigeren categorisch het bestaansrecht van Israël als Joodse staat te erkennen. Dat er tot op heden nog steeds geen Palestijnse staat is, hebben de Palestijnen vooral aan hun eigen leiders te wijten (hoofdstuk 2).
- Palestijnse schoolboeken leren dat de strijd tegen Israël een religieuze strijd is voor de islam. Het conflict met Israël wordt gedefinieerd als 'ribat'. Dit is een begrip uit de islamitische traditie dat betekent dat moslims de grensgebieden van de islam verdedigen. De jongeren wordt geleerd dat hun strijd tegen Israël (ribat voor 'Palestina') een van de grootste ribats is en dat ze daarvoor een grote beloning van Allah verdienen. Palestijnse kinderen wordt geleerd dat het gebruik van geweld tegen Israël legaal is volgens het internationaal recht. Wanneer de haat tegen Israël op deze wijze wordt gevoed, zal er nooit vrede komen in de harten en hoofden van de Palestijnen (paragraaf 3.1).
- Net als Hamas streven de Palestijnse politieke beweging Fatah en de PLO naar de bevrijding van Palestina. De strategie om dit te bereiken is vastgelegd in het zogeheten fasenplan. Wie kennis neemt van dit plan begrijpt waarom de oprichting van een Palestijnse staat een bedreiging is voor Israël (paragraaf 3.2 en 3.3).
- De strategie van de Palestijnse leiders is om Palestina te bevrijden via een combinatie van diplomatieke actie, psychologische oorlogvoering en media- en opiniebeïnvloeding. Door middel van deze zogeheten cognitieve oorlog moet Israël in diskrediet worden gebracht. Deze strategie beoogt Israël internationaal te isoleren en de legitimiteit van de staat ter discussie te stellen (paragraaf 3.3 en 3.4).

- Israël heeft bestaansrecht op het grondgebied waar het nu is gevestigd. Het land is door de Heere aan het volk beloofd. Op grond van de Bijbel zijn de landsgrenzen niet eenduidig vast te stellen (hoofdstuk 4).
- Dat Israël een Joodse staat is, heeft niets met racisme of discriminatie te maken. Israël heeft het recht om de Joodse identiteit veilig te stellen. Het delingsplan van 1947 beoogde immers nadrukkelijk een Joodse en een Palestijnse staat mogelijk te maken (paragraaf 5.1).
- Met de rechten van Arabische minderheden in Israël is het beter gesteld dan met de rechten van (christelijke) minderheden in Arabische landen (paragraaf 5.1 en 5.6).
- Israël heeft het recht zijn burgers te beschermen tegen terroristische aanslagen van Palestijnen. De bouw van de zogeheten veiligheidsbarrière is daarom gerechtvaardigd. Bij de route van deze afscheiding dienen de rechten van Palestijnen zoveel mogelijk te worden gerespecteerd (paragraaf 5.2).
- Zolang Israël geen garanties krijgt op veilige grenzen, er geen vredesovereenkomst met de Palestijnen is en de Verenigde Naties de veiligheid van Israël niet kunnen garanderen, is de militaire aanwezigheid van Israël op de Westelijke Jordaanoever gerechtvaardigd. Het is daarom beter te spreken over betwiste gebieden in plaats van bezette gebieden (paragraaf 5.3).
- De Joden hebben legitieme aanspraken om op de Westbank te wonen. De rechten die het Joodse volk in het Palestina-mandaat heeft verkregen, dienen namelijk nog steeds te worden gerespecteerd. Daarbij komt dat het niet wenselijk is de Joden het recht te ontzeggen zich te vestigen in het hart van het Bijbelse Israël (paragraaf 5.4).
- Financiële steun kan de Palestijnen helpen om hun economie te stimuleren en te ontwikkelen. Voorwaarde voor deze steun dient te zijn dat de Palestijnse Autoriteit de economische samenwerking met Joden niet langer frustreert of boycot en dat de gelden verantwoord worden besteed. Daarom dient het internationale toezicht op de besteding van de gelden verbeterd te worden en

mag er geen (indirecte) financiële steun worden gegeven aan terroristische organisaties zoals Hamas (paragraaf 5.5).

- De Palestijnse Autoriteit stimuleert terroristische activiteiten in plaats van deze te bestrijden. De Nederlandse regering moet er daarom zowel nationaal als in Europees verband werk van maken dat er geen subsidie aan de PA wordt gegeven zolang er geen concrete en effectieve maatregelen worden genomen om verheerlijken en vergoelijken van terrorisme tegen te gaan (paragraaf 5.5).
- Aan de discriminatie van christenen in de Palestijnse gebieden moet een eind komen. Omdat de PA veel financiële steun ontvangt uit het buitenland, waaronder de Europese Unie, zijn er financiële prikkels om de PA aan te zetten serieus werk te maken van de eerbiediging van mensenrechten. Bij toekomstige vredesbesprekingen dient dit onderwerp hoog op de agenda te staan (paragraaf 5.6).
- De politieke ontwikkelingen (Arabische Lente) in landen rondom Israël zijn in toenemende mate een bedreiging voor de Joodse staat. Een Palestijnse staat op de Westelijke Jordaanoever versterkt deze dreiging. (paragraaf 6.1 en 6.2).
- Palestijnse leiders spreken in de Engelse taal over vrede, maar in het Arabisch over verzet tegen Israël. In dat licht hebben vredesbesprekingen geen enkele betekenis. Het gaat de Palestijnse Autoriteit ten diepste niet om een eigen staat op de Westelijke Jordaanoever, maar om de vernietiging van heel Israël. Met deze kennis is het begrijpelijk dat Israël sceptisch staat tegenover vredesbesprekingen (paragraaf 6.3).
- De SGP verzet zich tegen het eenzijdig uitroepen van een Palestijnse staat. Rechtstreekse onderhandelingen met Israël zijn de enige weg om te komen tot een duurzame oplossing van het Israëlisch-Palestijnse conflict (paragraaf 6.3).
- Jordanië is in feite al een Palestijnse staat. Wanneer alle Palestijnen die in de Gazastrook en de Westelijke Jordaanoever wonen staatsburgers van Israël worden, komt het Joodse karakter van Is-

raël onder druk te staan. De zogeheten éénstatenoplossing is daarom niet gewenst (paragraaf 6.4 en 6.5).

- Zolang de Palestijnen Israël weigeren te erkennen als Joodse staat is het zinloos vredesbesprekingen te voeren om te komen tot twee staten (paragraaf 6.6).
- Naast de erkenning van Israël als Joodse staat dienen de Palestijnse leiders te voldoen aan de volgende eisen: bestrijding van terrorisme, het stoppen van de cognitieve oorlog tegen Israël, de eerbiediging van mensenrechten en het beëindigen van het blokkeren van de economische samenwerking met Joden. Deze eisen zijn voorwaarden voor de oprichting van een Palestijnse staat (paragraaf 6.7).
- Wanneer er een Palestijnse staat komt, moeten er voldoende veiligheidsgaranties voor Israël zijn. Dit betekent concreet een gedemilitariseerde Palestijnse staat en militaire aanwezigheid van Israël in strategische delen van de Westelijke Jordaanoever. Israël mag bij de veiligheidsmaatregelen de rechten van Palestijnen niet uit het oog verliezen (paragraaf 6.8).
- De Arabische landen moeten zelf zorgen voor de oplossing van het Palestijnse vluchtelingenvraagstuk (paragraaf 6.9).
- Voordat er een Palestijnse staat komt, moeten de Palestijnse leiders eerst bewijzen dat ze serieus aan vrede met Israël willen werken. Tot die tijd is handhaving van de huidige situatie waarbij de Palestijnen autonomie hebben over delen van de Westelijke Jordaanoever, het meest wenselijk. Het is onwenselijk een twee-statenoplossing van bovenaf op te dringen. Belangrijk is dat er van onderaf meer uitzicht komt op een betere onderlinge verstandhouding. Economische en humanitaire samenwerking tussen Joden en Palestijnen kunnen daaraan bijdragen. Vredesakkoorden vormen het dak van een gebouw. Eerst moet er een fundament worden gelegd (paragraaf 6.10).

Yellow and blue signs with text, likely bus route information.

Small white sign with Arabic text and a logo, possibly a company or organization name.

Small white sign with Arabic text, possibly a notice or advertisement.

Newspaper display case showing a newspaper with a yellow headline.

Small framed picture or poster on the side of the shelter.

Blue sign with Arabic text, possibly a directional sign.

Number 415 on the wall of the building in the background.

Literatuur

- 'Arabische winkels verbrand wegens verkoop aan Joden', in: *Israel Today*, 30 mei 2010.
- 'Christians in the Holy Land: persecuted under the Palestinian Authority', (www.standwithus.com/pdfs/flyers/christianspersecuted.pdf).
- 'De Turkse vervreemding van Israël zal aanhouden', in: *Dagelijkse Standaard*.
- 'Ettinger: Veiligheid voor alles', in: *Israel Today*, maart 2011.
- 'Israel Today - in gesprek met vice-minister van Buitenlandse Zaken Danny Ayalon', in: *Israel Today*, december 2011.
- 'Kans op militaire botsing van Israël en Turkije neem toe', *Israel Today*, 13 september 2011.
- 'PA kan Arabieren niet verhinderen voor Joden te werken', in: *Israel Today*, 5 januari 2011.
- 'Prof. Benny Morris: Oplossing probleem Palestijnse vluchtelingen moeilijkste van allemaal' in: *CIDI Nieuwsbrief*, 1 oktober 1998.
- Appleby, R.S., *The ambivalence of the sacred. Religion, Violence and reconciliation*, New York 2000.
- *Arabic Language and the Science of Language*, grade 12.
- Bannoura, Saed, 'Study Shows Palestinian Businessmen Invested \$2.5 B In Israeli Settlements In 2010', in: *IMEMC News*, 19 november 2011.
- Beek, A. van de, *Te veel gevraagd? Israël in het christelijke denken*, Zoetermeer 2004.
- Belder, B., 'Rode Boek van Turkije isoleert Israël in het Midden-Oosten', in: *Zicht* 2010-4, p. 50-53
- Blois, Matthijs de, *Israël: een staat ter discussie?*, Heerenveen 2010.
- Bolkestijn, Frits en Hala Naoum Nehme, 'Arabische hypocrisie' in: *De Volkskrant*, 2 november 2010.
- Brakel, Wilhelmus à, *Redelijke Godsdienst deel III*, Utrecht 1985.

- Burleigh, M., *Heilige doelen. Religie en politiek in Europa van de Europese dictators tot Al Qaida*, Amsterdam 2007.
- Buruma, I., Margalit, A., *Occidentalism. The west in the eyes of its enemies*, New York 2004.
- Central Bureau of Statistics, *Statistical Abstract of Israel 2011*.
- Central Intelligence Agency, *The World Factbook 2011*.
- Dershowitz, Alan, *The case for Israel*, New Jersey 2003.
- Diepenbroek, André, 'De kandelaar brandt achter prikkeldraad' in: *Reformatorisch Dagblad* (24 september 2008).
- Feinberg, N., 'The Arab-Israel Conflict in International Law', in: John Moore, Norton (ed.), *The Arab-Israeli Conflict*, Vol. 1, Princeton 1974.
- Frishman, J. en S. Hellemans (red.), *Het christendom en de wereldreligies. Dialoog en confrontatie*, Utrecht 2008.
- Geelhoed, Edward, 'Neutraal blijven is enige optie Palestijnen in Syrië', in: *Trouw*, 7 februari 2012.
- Gerstenfeld, Manfred, 'Het Palestijns-Israëlische conflict in een bredere context', in: *Zicht* 2010-4, p. 17-21.
- Gilbert, Martin, *Israel. A history*, Londen 1998.
- Gold, Dore, 'From "occupied territories" to "disputed territories"', in: *Jerusalem Viewpoints*, no. 470, 16 januari 2002.
- Grünfeld, Fred, 'Zestig jaar Nederland-Israël', in: *Internationale Spectator*, jaargang 62 (2008-12), pag. 680-683.
- Hartman, Ben, 'The 'radical agenda' of Israel's Arab elite', in: *The Jerusalem Post*, 25 mei 2011.
- Heijden, Chris van der, *Israël, een onherstelbare vergissing*, Amsterdam 2008.
- Hoff, Ruud, *Jasser Arafat*, Soesterberg 2005, p. 35,36.
- Horowitz, Juliana Menasce, *Declining Support for Bin Laden and Suicide Bombing*, PewResearchCenter Publications, 10 september 2009.
- http://avalon.law.yale.edu/20th_century/palmanda.asp.
- <http://historiek.net/Overig/Hamas/Handvest-van-Hamas.html#a13>

- <http://israeltoday.nl/headlines/9-nederlands/1754-palestijnse-ambassadeur-geen-joden-in-onze-staat>
- <http://israeltoday.nl/headlines/9-nederlands/812-palestijnen-vernoemen-prominente-straat-naar-belangrijke-terrorist>
- <http://israeltoday.nl/headlines/9-nederlands/925-arabische-winkels-verbrand-wegens-verkoop-aan-joden>
- <http://missingpeace.eu/en/2011/09/fatah-official-abbas-zaki-the-greater-goal-cannot-be-accomplished-in-one-go/>
- <http://www.cidi.nl/Nieuwsberichten/Oud-redacteur-gispt-NRC-over-Israel.html>
- <http://www.hduson-ny.org/1082/palestinian-authority-still-stealing-hundreds-fo-million-amas-taking-ver>
- http://www.israel-palestina.info/geschiedenis_israelisch-arabische_conflict.html
- http://www.palwatch.org/site/modules/videos/popup/video.aspx?doc_id=450
- http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_pcbs/PressRelease/PalEconomic_2010_E.pdf
- http://www.refdag.nl/kerkplein/kerknieuws/staatsburgerschap_voor_messiasbelijdende_joden_1_25247
- http://www.seconddraft.org/index.php?option=com_content&view=article&id=59&Itemid=199
- <http://www.tomgrossmedia.com/mideastdispatches/archives/000597.html>
- Huntington, S.P., *The Clash of Civilizations*, in: *Foreign Affairs*, 72 (1993), p. 22-26.
- Israel Ministry of Foreign Affairs, *Are Israeli Settlements Legal?* (www.jerusaleminsights.com).
- Jerusalem Newswire Editorial Staff, 'Arafat's path: Destroy Israel through 'peace'', in: *Jerusalem Newswire*, 21 november 2004.
- Jones, Ryan, 'Arabische lente of naderende Apocalyps?' in: *Israel Today*, december 2011.
- Jones, Ryan, 'Palestijnen verkwisten financiële steun uit het buitenland', in: *Israel Today*, mei 2010.

- Jones, Ryan, 'Terrorisme loont in 'Palestina' ook in gevangenis', in: *Israel Today*, 15 februari 2012.
- Jones, Ryan, 'Zomervakantie in Palestina', in: *Israel Today*, september 2011.
- Kamsteeg, Aad en Tjerk S. de Vries, *Ooggetuige in Israël. Joden en Palestijnen in een omstreden land*, Amsterdam 2011.
- Khaled, Abu Toameh, 'Palestinians working in settlements earn double', in: *Jerusalem Post*, 22 april 2011.
- Kissinger, Henry, *Diplomacy*, New York 1994.
- Koelman, Johannes, *Sleutel Ter opening van de donkerste Kapittelen in de Open-baaringe gedaan Aan Johannis*, Amsterdam 1688.
- Kortenoeven, Wim, *De kern van de zaak. Feiten en achtergronden van het Arabisch-Israëliësch conflict*, Soesterberg 2005.
- Likoeid Nederland, 'Palestijnse bouwstop is ongeloofwaardig', in: *De Stentor*, 26 oktober 2011.
- Marcus, Itamar and Nan Jacques Zilberdik, 'Abbas honors terrorists', in: *PMW Bulletins*, 19 maart 2012.
- Marcus, Itamar, Nan Jacques Zilberdik, *Deception: Betraying the Peace Process*, 2011.
- Meir-Levi, David, 'Occupation and settlements: the myth and reality', in: *Front Page Magazine*, 24 juni 2005.
- Meir-Levi, David, *Big lies: Demolishing The Myths of the Propaganda War Against Israel*, publication of the Center for the Study of Popular Culture, Los Angeles, Californië (VS) 7 oktober 2005.
- Milton-Edwards, Beverly en Peter Hinchcliffe, *Conflicts in the Middle East since 1945*, Routledge 2004.
- Missing Peace, *De leugen regeert in de Palestijnse Autoriteit*, 21 december 2011.
- Morris, Benny, *Righteous Victims: A History of the Zionist-Arab Conflict 1881-1999*, New York 1999.
- Morris, Benny, *The Birth of the Palestinian Refugee Problem 1947-1949*, Cambridge 1998.
- Mosab, Hassan Yousef, *Zoon van Hamas*, Kampen 2010.

- Niewenhuijse, L.A., 'De staat Israël in historisch perspectief' in: *Vrede over Israël*, Den Haag 2005.
- Nusse, A., *Muslim Palestine: the ideology of Hamas*, London 2002.
- Official PA daily Al-Hayat Al-Jadida, April 15, 2011.
- Pappé, Ilan, *The Ethnic Cleansing of Palestine*, Oxford 2008
- Paul, M.J., *Theologica Reformatica*, jaargang XXXV, nr. 4, dec. 1992.
- Peters, Joan, *From Time Immemorial – The Origins of the Arab-Jewish Conflict over Palestine*, New York 1988.
- PewResearchCenter, *Egyptians Embrace Revolt Leaders, Religious Parties and Military, As Well*, 25 april 2011.
- Rahnema, A., (ed.) *Pioneers of Islamic Revival*, New York 2005.
- Schneider, Aviel, 'De meeste stemmen voor God', in: *Israel Today*, maart 2012.
- Schneider, Aviel, 'Eenzaam in het Midden-Oosten', in: *Israel Today*, maart 2011.
- Schneider, Aviel, 'Is vrede met Israël niet langer heilig', in: *Israel Today*, oktober 2011.
- Schneider, Aviel, 'Schueftan: Israelische Arabieren zijn van plan de Joodse staat te vernietigen', in: *Israel Today*, juni 2011.
- Schneider, Aviel, 'Steeds meer Palestijnen zeggen dat een Palestijnse staat geen toekomst heeft', in: *Israel Today*, oktober 2011.
- Schneider, Aviel, 'Verboden bij Joden te werken', in: *Israel Today*, juni 2010.
- Schneider, Aviel, 'Wie zijn de Sicariërs?', in: *Israel Today*, maart 2012.
- Schneider, Aviel, 'Waarschuwingsteken uit het noorden', in: *Israel Today*, juni 2011.
- Shaked, Sharon en Yochanan Visser, 'Een Jordaanse lente?', *Missingpeace*, 19 maart 2012.
- Silfhout, W. 'Geldt de landbelofte nog steeds?', in: C.J. Meeuse, G. Roos en C. Sonneveld, *Trouw aan Israël*, Houten 2004.
- Silfhout, W. *Eerst de Jood en ook de Griek. De kerk in de plaats van Israël?*, Houten 2006.

- Sonneveld, C., *Gods weg met Israël. Zestien Bijbelstudies over Romeinen 9-11*, Houten 1996.
- Staaij, C.G. van der, 'Vrede in Israël', in: *Zicht* 2010-4, p. 26-29.
- Tamimi, A., *Hamas. A history from within*, Massachusetts 2007.
- Lukacs, Yehuda, *The Israeli-Palestinian conflict: a documentary record*, International Center for Peace in the Middle East.
- Thomas Boston, *De bekering van Israël*, Elspeet 1992.
- Verbon, Harrie, 'Israël en het international recht; Barbertje moet hangen', in: *De Internationale Spectator*, 2008, p. 491-494.
- Visser, Yochanan, 'De cognitieve oorlog tegen Israël' in: *Zicht* 2010-4, p. 12-16.
- Visser, Yochanan, *Israël aangeklaagd. De cognitieve oorlog tegen de staat Israël*, Nijkerk 2011.
- Wallet, Bart, 'Israël is geen westerse seculiere staat, maar ook geen theocratie à la Iran' in: *Reformatorisch Dagblad*, 14 januari 2012
- Weiner, Justus Reid, *Human Rights of Christians in Palestian society*, Jerusalem Center for Public Affairs 2005.
- www.middleeastfacts.com/plo-phased-plan.php
- www.mideastweb.org/palpop.htm

Toelichting bij de foto's

- Pagina 10: Zicht op de Olijfberg vanaf de oude stadsmuur van Jeruzalem.
- Pagina 14: Zicht op de Tempelberg vanaf de Olijfberg.
- Pagina 30: Spandoek bij de Aankondigingskerk in Nazareth waarop de superioriteit van Allah en de islam wordt geproclameerd.
- Pagina 52: De Klaagmuur.
- Pagina 66: De veiligheidsmuur bij Bethlehem.
- Pagina 88: De Knesset, het Israëliësche parlement.
- Pagina 110: De Hurva synagoge in Jeruzalem.
- Pagina 116: Betonnen bushokje in Sderot om burgers te beschermen tegen raketaanvallen vanuit de Gazastrook.

Over de Guido de Brès-Stichting

De Guido de Brès-Stichting, het Wetenschappelijk Instituut voor de SGP, is de 'denktank' van de Staatkundig Gereformeerde Partij (SGP). Het instituut onderzoekt zelfstandig politieke en maatschappelijke vraagstukken ten dienste van de SGP om zo kennis en inzicht te verwerven met het oog op de voortdurende ontwikkeling van een staatkundig-gereformeerde visie op alle relevante beleidsterreinen. De resultaten van het onderzoek communiceert het instituut met politici, partijleden, SGP-stemmers en extern publiek. De Guido de Brès-Stichting is opgericht op 21 maart 1974 en statutair gevestigd te 's-Gravenhage.

Bezinning op actuele ontwikkelingen en reflectie ten aanzien van maatschappelijke en politieke veranderingen verdienen voortdurende aandacht. Ontwikkelingen en standpunten behoeven telkens kritische toetsing aan de Bijbel en aan de staatkundig-gereformeerde beginselen. Op deze manier kan de SGP een inspirerende en opbouwende bijdrage leveren aan het bestuur van ons land. Het Wetenschappelijk Instituut stimuleert bezinning, debat en opinievorming in de volle breedte van het kiezerspotentieel van de SGP en wil meer mensen op zijn activiteiten attenderen. Ook wordt het debat aangegaan met andersdenkenden. Het achterliggende doel is dat de Guido de Brès-Stichting een bijdrage levert aan het streven van de partij om meer mensen te brengen tot erkenning van het gezag van Gods Woord in politiek en samenleving.

Op de website www.wi.sgp.nl kunt u een groot aantal van de publicaties van het Wetenschappelijk Instituut voor de SGP raadplegen of bestellen. U kunt zich via deze website ook abonneren op het kwartaalblad *Zicht*, opgeven als donateur, of aanmelden voor de gratis elektronische nieuwsbrief van de stichting. Dan wordt u op de hoogte gehouden van alle komende activiteiten en uitgaven.

Guido de Brès-Stichting [Wi-SGP]
Burgemeester van Reenensingel 101, 2803 PA Gouda
Telefoon 0182 696911
E-mail: wi@sgp.nl
Internet: www.wi.sgp.nl